

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI
VE
KARŞILAŞILAN SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Handan Kamile ŞAHİN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Tülin İÇLİ**

Ankara-2010

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI
VE
KARŞILAŞILAN SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Handan Kamile ŞAHİN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Tülin İÇLİ**

Ankara-2010

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Handan Kamile ŞAHİN tarafından hazırlanan “AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR” başlıklı bu çalışma 26 Ocak 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda OYBİRLİĞİ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Dah’ nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. DR. Tülin İÇLİ

Başkan-Danışman

Yrd. Doç. Dr. Fatma Ülkü SELÇUK

Üye

Dr. Kemal UTKU

Üye

ÖNSÖZ

Toplumun temel taşı olan ailenin şiddetle birlikte anılması ve sosyal rollerin altında ezilen kadının devletin de desteği ile aile içinde de ezilmesi ve şiddete uğraması kabul edilebilir durum değildir. İnanıyorum ki her anne çocuklarının aile içi şiddete maruz kalmasından korkarak bu sorunun çözülmesini istemektedir. Uzun zamandır bu konu ile ilgilenmeme rağmen kızımı kucağıma aldığımda korktuğumu fark ettim. Birey olarak koruyabilseniz de devletin güvence altına alması gereken bir bireyle karşı karşıya olduğumu fark ettim.

Devletin yıllarca görmezden geldiği aile içi şiddet konusu ülkemizde ancak Avrupa Birliği ön şartları ile siyasal gündeme alınmış ve üzerinde çalışılmaya başlanılmıştır. Devletin ve toplumun bu konuda yapması gereken görevler olduğunu düşünerek, bu çalışmaya başladım.

Şiddeti önlemek ve şiddetin oluşumundan itibaren mağdur olan kadını devlet ne kadar koruyabilmiş? Bunun için ne kadar çaba sarf etmiş? Bunların geri dönüşümü ve değerlendirilmesi nasıl olmuş? Bunları tespit etmeye çalıştım.

Bu konuda çalışmaya karar verdiğimde, tez danışmanım olması için hayaller kurduğum, kadınla ilgili araştırmalarını takip ettiğim ve hayranlıkla okuduğum, ilk karşılaştığımızda heyecanımı anlayan ve bütün samimiyetiyle beni motive eden ve bu samimiyeti çalışma süresince benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Tülin İÇLİ'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu konuyu araştırırken TBMM'ye bu kadar sık giriş yapmam gerektiğini düşünmemiştim. Uzunca bir süre TBMM daimi uğrak yerim oldu. 1980 sonrası bazı tutanaklara ulaşmakta zorlanmakla birlikte bu konuda bana yardımcı olan TBMM Kütüphane Dokümantasyon ve Tercüme Müdür Yardımcısı Dr. Tuncer YILMAZ' a teşekkür ediyorum.

Çalışmalarımın en yoğun olduğu dönemde çocuklarımın bakımlarını birebir üstlenen anneme, babama ve ağabeyime, bütün sıkıntılara ve ilgisizliğe rağmen beni destekleyen oğlum Ayberk ve kızım Zişan'a çok teşekkür ederim. Bu çalışmada sabrını benden esirgemeyen hayat arkadaşım, destekçim ve hazır kuvvetim eşim Murat ŞAHİN' e çok teşekkür ediyorum.

Cana yakınlıkları ile ailem gibi benimsediğim Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü değerli hocalarına, çalışanların ve Enstitü Sekreteri Ruhan ÖZKAN' a teşekkür ederim.

Mülakatlar esnasında görüştüğüm, konu ile ilgili Kurumsal bilgileri ve özel görüşlerini benimle samimiyetle paylaştıkları için kurum yetkililerine, anket çalışmaları sırasında yardımcı olan Mamak İlçesi Polis Merkez Amirlikleri personeline, her konuda yardımlarını esirgemeyen Fatih DOĞAN, İnan YILDIRIM ve Recai KARAOĞLU' na çok teşekkür ederim.

Handan K. ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLolar	vii
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	3
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
B. Araştırmanın Yöntemi	5
C. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
I. AİLE VE AİLE İÇİ ŞİDDET	8
1.1. Aile	8
1.1.1. Ailenin Önemi	9
1.1.2. Ailenin Genel Özellikleri	10
1.1.3. Ailenin Görevleri	11
1.2. Aile Tipleri	11
1.2.1. Otorite Esasına Göre Aile Tipleri	11
1.2.1.1. Ana ailesi	11
1.2.1.2. Baba Ailesi	12
1.2.2. Modern Toplum Yapısına Göre Aile Tipleri	12
1.2.3. Hane Halkı Sayısına Göre Aile Tipleri	12
1.2.4. Eş Adedine Göre Aile Tipleri	13
1.3. Hukukumuzda Göre Aile	14
1.3.1. Anayasada Ailenin Korunması	14
1.3.2. Medeni Hukukta Aile	15
1.3.3. Türk Medeni Hukukunun Temel Özellikleri	16
1.3.3.1. Birlik İlkesi	16

1.3.3.2. Süreklilik İlkesi	17
1.3.3.3. Zayıfların Korunması İlkesi	17
1.3.3.4. Düzenleme Serbestisinin Bulunmaması İlkesi	18
1.3.3.5. Devletin Müdahalede Bulunması İlkesi	18
1.3.3.6. Eşitlik İlkesi	19
1.4. Şiddet	19
1.5. Aile İçi Şiddet	20
1.5.1. Ceza Kanununda Aile İçi Şiddet	22
1.5.2. Kamusal Alanda Şiddet	23
1.5.3. Uluslararası Şiddet	23
1.6. Antropolojik Açıdan Şiddetin Nedenleri	23
1.7. Şiddet ve Psikolojik Özellikler	24
1.8. Saldırganlık ve Şiddetin Nedenleri	24
1.9. Şiddet Öğrenilebilir Bir Olgu mudur?	26
1.10. Şiddetin Kaynakları	27
1.11. Şiddet Biçimleri	29
1.11.1. Duygusal Şiddet	30
1.11.2. Sözel Şiddet	30
1.11.3. Ekonomik Şiddet	31
1.11.4. Cinsel Şiddet	32
1.11.5. Fiziksel Şiddet	33
1.13. Mağdura Göre Şiddet	34
1.14. Öğrenim Durumu ve Aile İçi Şiddet	35
1.15. Ailede Şiddete İlişkin Bazı Genel Özellikler	36
1.16. Kadına Karşı Şiddetin Nedenleri	37
1.16.1. Bireysel Düzey	38
1.16.2. Sosyal Psikolojik Düzey	39
1.16.3. Sosyolojik Düzey	40
1.17. Kadınların Şiddete Katlanma Nedenleri	40
1.18. Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Yanlış İnanışlar	41
1.19. Şiddetin Yol Açtığı Zararlar	41
1.19.1. Şiddetin Mağdura Verdiği Zararlar	42

1.20. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Özellikleri	42
1.21. Şiddet Uygulayan Erkeklerin Özellikleri	44
1.22. Kadına Yönelik Şiddet Açısından Dünyada Durum	45
1.23. Kadına Yönelik Şiddet Açısından Türkiye’ de Durum	46
1.24. Kadına Yönelik Şiddet ve Uluslar Arası Belgeler	49
1.24.1. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırmacılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)	49
1.24.2. Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi	52
1.24.3. Pekin Eylem Platformu	52
1.24.4. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007 – 2010	53
1.25. Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun	53
1.25.1. 4320 Sayılı Kanun İle Medeni Kanun Arasındaki İlişki	54
1.26. Eski ve Yeni Türk Medeni Kanunu’nun Kadın Hakları Kapsamında Karşılaştırılması	55
1.27. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ortaya Çıkarılmasındaki Engeller ...	58
1.27.1. Toplumdan Kaynaklanan Engeller	59
1.27.2. Kadından Kaynaklanan Engeller	59
1.28. Türkiye’de Kadının Hukuksal Kimlik Kazanma Sorunu ve Süreci	60
1.28.1. İslamiyet’ten Önce	61
1.28.2. İslamiyet’ten Sonra	62
1.28.3. Osmanlı Dönemi	63
1.28.4. Cumhuriyet Dönemi	64

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE

II. TÜRKİYE’ DE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK

1983 SONRASI TBMM’NİN YASA ÇALIŞMALARI	68
2.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırmacılığın Önlenmesi Sözleşmesine (CEDAW) Katılınmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun	69
2.2. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’ nün Kuruluşu ...	70

2.3. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün Kuruluşu	74
2.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Kabulü	75
2.5. Aile Mahkemelerinin Kuruluşu	78
2.6. Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi	79
2.7. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Kuruluşu	81

III. AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE GÖREV VE YETKİLERİ BULUNAN KURUMLARIN ÇALIŞMALARININ YETERLİLİĞİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	84
3.1. Araştırmanın Bulguları	85
3.1.1. Katılımcıların Kurumları, Görevleri ile Aile içi Şiddet Konusunda Eğitim Durumları	85
3.1.2. Kurumların Aile İçi Şiddet Konusunda Görev ve Yetkileri	87
3.1.3. Aile İçi Şiddet İle Mücadelede Kurumlar Arası İş Birliği	91
3.1.4. Kurumlar Arası İşbirliğinde Karşılaşılan Sorunlar	93
3.1.5. Mevcut Yasal Düzenlemeler İçerisinde Kurumların Yetkilerin Yeterliliği	95
3.1.6. Aile İçi Şiddeti Önlemede Kurumların Yasal ve Uygulamaya Dönük Sorunlar ve Beklentileri	96
3.1.6.1. Yasal Sorunlar ve Uygulamadan kaynaklı Sorunlar ..	97
3.1.6.2. Toplumsal-Sosyal Sorunlar	100

IV. ÖĞRENİM VE GELİR DÜZEYİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE ETKİSİ	102
4.1. Araştırmanın Bulguları	102
SONUÇ	109
KAYNAKÇA	118
ÖZET	
ABSTRACT	

KISALTMALAR

- A.B.** : Avrupa Birliği
- A.B.D** : Amerika Birleşik Devletleri
- A.N.A.P.** : Ana Vatan Partisi
- B.** : Birleşim
- B.M.** : Birleşmiş Milletler
- C.** : Cilt
- C.E.D.A.W.** : Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination
Against Women
*Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü
Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*
- D.** : Dönem
- D.T.P.** : Demokratik Toplum Partisi
- D.S.P.** : Demokratik Sol Parti
- D.Y.P.** : Doğru Yol Partisi,
- H.Ü.** : Hacettepe Üniversitesi
- K.H.K.** : Kanun Hükmünde Kararname
- K.S.G.M.** : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- m.** : Madde
- M.H.P.** : Milliyetçi Hareket Partisi
- R.P.** : Refah Partisi
- S.H.P.** : Sosyaldemokrat Halkçı Parti
- T.B.M.M.** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti
- T.C.K** : Türk Eza Kanunu
- T.U.İ.K** : Türkiye İstatistik Kurumu
- UNESCO** : United Nations Educational, Scientific and Cultural
Organization
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı
- W.H.O.** : Dünya Sağlık Örgütü

TABLolar

Tablo- 1: Mülakat Yapılan Kişilerin Kurum, Görev ve Mülakat Tarihler ...	84
Tablo- 2: Mülakata Katılan Kişilerin Görev Durumları ve Aile İçi Şiddet Konusunda Eğitim Durumları	86
Tablo- 3: Aile İçi Şiddet Konusunda Kurumların Görevleri	89
Tablo- 4: Aile İçi Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği	92
Tablo- 5: Kurumlar Arası İşbirliğinde Karşılaşılan Sorunlar	94
Tablo- 6: Mevcut Yasal Düzenlemeler İçerisinde Kurumların Yetkilerin Yeterliliği	96
Tablo- 7: Aile İçi Şiddetle Mücadelede Karşılaşılan Sorunlar	101
Tablo- 8: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Cinsiyeti	102
Tablo- 9: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Yaş Aralığı	103
Tablo-10: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Evlilik Süreleri	103
Tablo-11: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Öğrenim Durumu	103
Tablo-12: Öğrenim Durumu - Daha Önce Eşinize Şiddet Uyguladınız mı? Karşılaştırması	104
Tablo-13: Eşinize Şiddet Uyguladığınız Anda Alkol Aldınız mı?	105
Tablo-14: Sürekli Çalıştığınız Bir İşiniz Var mı? - Aylık Kazancınız? Karşılaştırması	105
Tablo-15: Eşinizle Anlaşmazlıklarınız, Kavgalarınız En Çok Hangi Sebep Sebeplerden Çıkar	106
Tablo-16: Hangisi Sizin En Sık Tekrarladığınız Davranıştır	107

GİRİŞ

Şiddet, insanın yaratılışından bu güne var olan, toplumun her kesiminde ve her konuda ortaya çıkma olasılığı yüksek olan bir sorundur. İnsan hakları ihlallerinin en yaygın biçimi olan şiddet aile kurumu içinde, aile bireyleri arasında da kendini göstermektedir. Evdeki şiddetin kapalı kapılar arasında yaşanıyor olması uzun yıllar dile getirilmemiş “aile meselesi” olarak kabul görmüş, artık konuşulmaya başlandığı durumlarda da kanun koyucu bu duruma yine “aile meselesi “gözüyle bakmış ve son döneme kadar müdahale etmekten kaçınmıştır.

Aile içinde yaşanan şiddet, bireysel sorun gibi görünse de sonuçları aile bireylerinin tümünü, aile büyüklerini ve yakın ilişki varsa akrabaları da etkileyen bir sorun yumağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içi şiddet, bireyselliği de aşarak toplumsal ve hatta ulusal sorun haline gelmiştir. Birleşmiş Milletlerin gündeminden düşmeyen, Avrupa Birliği normları içerisinde mücadele edilmesi zorunlu olan aile içi şiddet Türkiye'nin mücadele etmek ve çözüm yolu üretmek zorunda olduğu bir gerçektir.

Aile, Anayasanın 41.maddesine göre toplumun temelidir ve devletin koruma tedbirlerini almakla yükümlü olduğu bir kurumdur. Ancak alınması gereken tedbirlerle ilgili uzunca bir süre karar verilemediği için sonrasında Devlet AB tarafından bu görevi yapmaya zorlanmıştır. Ailenin huzurunu kaçırmamak adına alınamayan önlemler kadınların huzurunu yıllarca kaçırmış olmasına rağmen “birey” olarak kabul edilmeyen sadece baba adıyla, eşiyile ve çocukları ile birleştirilerek anılan, kişiselleştirilen kadına haklarının verilmesi için adım atılması konusunda çeşitli birimlere yaptırımlar uygulanmıştır.

Ancak, yıllar yılı yöneten ve yönetilenden oluşan düzen bir anda kişilerce kabullenilememiş hatta şiddet gören kadın bile “kocamdır, döverde severde” diyerek kişiliğinin ne kadar baskı altında olduğunu ve zedelendiğini saklamaya çalışırcasına ortaya koymuştur.

Aslında iŖe nereden baŖlamalı diye çok dūŖtūdük, yıllarca okula gidemeyen kızlardan mı, babası, erkek kardeŖi ve kocasının istediđi hayatı yaŖamaya zorlanan ve nihayetinde yine suçlanarak Ŗiddet gōren kadından mı yoksa en güvenli olduđunu zannettiđi yerde evinde ve en çok sevdiđi erkekten gōrdūđü Ŗiddeti kabullenen mūcadele etmek için yasal gū bulamayan, maddi olarak babasından kalan paraya veya kocasının vereceđi gūndeliđe muhtaç olup karın tokluđuna yaŖayan kadından mı? Kadın ve Ŗiddet kelimeleri bir araya gelince sosyoloji ve psikoloji el ele veriyor. Naçizane, bizde araŖtırmamızda siyasetin ve kamunun sorunu olan Ŗiddete, yaŖanan sorunlara, ōzūm için yapılan yasal dūzenlemelere, gōrev Ŗstlenen kurumlara ve kurumlar arası yaŖanan sorunlara deđinmeye alıŖtık.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Aile içi şiddet, Türkiye'nin acı gerçeğidir. Aile içi şiddetle mücadelede yasal düzenlemelerin son on yılda AB müzakereleri çerçevesinde gerçekleştiği unutulmamalıdır. Ortaya konulan yasal düzenlemelerde, ailenin korunması, aile fertlerine şiddet uygulayanların kamu adına yargılanması, mağdurların korunması ve topluma kazandırılması, aile içi şiddetle mücadelede görev alan kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmada aile içi şiddet konusunda Türkiye'de yapılmış olan çalışmalara katkıda bulunarak aile içi şiddetle mücadelede 1983 sonrasında TBMM çatısı altındaki siyasi otoritenin ortaya koyduğu irade ile bu iradeyi kullanarak aile içi şiddetle mücadele eden kurumların çalışmalarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

Ayrıca aile fertlerine şiddet uygulayanların öğrenim durumları ile ekonomik durumlarının tespiti, şiddete yönelmedeki gerekçelerinin tespiti amaçlanmıştır.

4320 sayılı Aileyi Koruma Kanunu kabul edildikten sonra Aile Mahkemelerinin kuruluşu ile aile içi şiddete bakış açısı tamamen değişmiştir. Özellikle aile içi şiddette mağdur durumda olanın kadın olduğu, kadın haklarının gelişimi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, mağdur kadının daha fazla mağdur olmaması için önleyici tedbirlerin alınması, sorunun çözümünde ana hedef olmuştur. Bu hedeflere ulaşmak için kurulan kamu kurumları, görev verilen kamu kurum ve kuruluşları 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile verilen kurumsal görevleri yerine getirmek için çaba sarf etmektedir. Şiddeti önleme ve mağdur kadını koruma konusunda kurumlar arası iş birliği ve bilgi paylaşımı en önemli sorundur. Bu sorunun ortadan kaldırılması, yapılan kurumsal çalışmaların sorgulanabilmesi, değerlendirilmesi ve yeni projelerin geliştirilebilmesi için 2009 yılında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuş ve yetkilendirilmiştir.

Bu araştırmada;

I. Bölümde aile içi Şiddet konusunu açıklayan teorilerle ilgili literatür taraması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Elde edilen bilgiler ışığında kuramsal çerçeve ile birlikte araştırmanın temel çıkış noktaları olan hipotezler ortaya konularak, Şiddet ve aile içi Şiddet kavramları açıklanmış, aile içi Şiddetin nedenleri ve sonuçları ile ilgili çalışmalar açıklanmıştır.

II. Bölümde;

A) 1983 sonrası TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin kadın hakları, ailenin korunması, aile içi Şiddetin önlenmesi ve suçluların cezalandırılması konularında yaptıkları çalışmaların tespitine yönelik çalışma yapılmış ve elde edilen bilgiler, belgeler ışığında değerlendirilmiştir.

B) Buna bağlı olarak 1983 sonrası yapılan yasal çalışmalar ile aile içi Şiddeti önlemede birçok kurum ve kuruluşa görev ve yetkiler verilmiştir. Aile içi Şiddet konusunda eğitim, değerlendirme ve önleyici tedbirlerin alınmasında ulusal politikalar üretilmesi aşamasında görev ve yetkileri bulunan kurumların, Şiddetin oluşması ile kovuşturma safhasında görev alan kamu kurumlarının yetki ve görevleri, kurumlar arası iş birliği, kurumlar arası iş birliğinde görölen aksaklıkların tespit edilmesine dönük çalışma yapılmıştır. Araştırmada, aile içi Şiddet konusunda uygulayıcıların görüşlerini net olarak ortaya koyması ile sorunlara ortak bir bakış açısı tespit etmek, mevcut yasal düzenlemelerde görölen eksikleri belirlemek ve aile içi Şiddetle mücadelede hedef ve beklentileri tespit etmek amaçlanmıştır.

C) Ankara ili Mamak ilçesinde aile içi Şiddet suçunu işlemiş ve haklarında adli işlem yapılan toplam 73 kişiye yönelik anket çalışması yapılmış, elde elden veriler değerlendirilmiştir.

B. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın I. Bölümünde aile içi şiddet konusunda yazılı eserler, kitap, araştırma raporu, lisans tezleri ve diğer literatür incelemesi yapılmıştır. Elde edilen bilgiler değerlendirilerek kullanılmıştır.

Araştırmanın II. Bölümünde;

A) 1983 sonrası TBMM’ de yer alan iktidar ve muhalefet partilerinin kadın hakları, ailenin korunması, aile içi şiddetin önlenmesi ve suçluların cezalandırılması konularında yaptıkları çalışmaların tespitine yönelik “TBMM Tutanak Dergileri” incelenmiş, belirtilen konulardaki kanun teklifleri, komisyon raporları, araştırma önermeleri, uluslar arası anlaşmaların onay kanunları incelenmiştir. Özellikle TBMM Genel kurulunda bu konularda yapılan oturumlarda siyasi partilerin görüş ve önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla TBMM Arşiv ve Dokümantasyon dairesine müracaat edilmiş, 1983 – 2007 yılları arası TBMM Genel Kurul tutanakları CD ortamında temin edilmiştir. 2007 yılın günümüze kadar olan TBMM Genel Kurul Tutanaklarına internet üzerinden www.tbmm.gov.tr adresinden ulaşılmıştır. TBMM Tutanak dergileri bilgisayar ortamında açılarak “ctrl F” yardımı ile “aile-kadın-şiddet” kelimeleri arama yapılarak metinler incelenmiştir. İncelenen metinlerde kadın hakları, ailenin korunması, şiddetin önlenmesi konularındaki görüşme bölümleri yazıcı çıktıları alınarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar **“Türkiye’ de Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik 1983 Sonrası TBMM’nin Yasa Çalışmaları”** başlığı altında II. Bölümde değerlendirilmiştir.

B) TBMM çalışmalarının değerlendirilmesinden sonra aile içi şiddeti önlemede rol oynayan ve aile içi şiddetin oluşması ile kovuşturma safhasında görev alan, başta Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olmak üzere 10 ayrı kamu kurum yetkilisi ile “yapılandırılmış mülakat” tekniği kullanılarak yüz yüze görüşme yapılmıştır. Kişiler belirlenirken aile içi şiddet konusundaki eğitim durumları, kurum içerisindeki konumları ve görevleri, aile içi şiddet konusunda bilgi ve yetkileri göz önüne alınmıştır.

Mülakatta 9 ana soru belirlenmiş (Ek-1) ve mülakat öncesi katılımcılara verilmiştir. Görüşme esnasında ihtiyaca göre detaylı ek sorular sorulmuştur. Görüşmeler, 15 Mart 2009 ve 15 Mayıs 2009 tarihleri arasında randevu almak sureti ile görüşülen kişinin görev yerinde yapılmıştır. Görüşmeler, 30–60 dakika süresinde gerçekleştirilmiş, serbest konuşma sırasında notlar alınmış, mülakat formundaki soruların cevaplarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmış ve kayıt altına alınmış, cevaplar bilgisayar ortamında word belgesi olarak birebir deşifre edilmiştir.

Katılımcıların açık kimlikleri bilinmekle birlikte saklı tutulmuş, kurumsal görevleri, görüşme tarih ve saatleri belirtilmiştir (Tablo-1). Mülakatta elde edilen bilgiler doğrultusunda ortak noktalar tespit edilerek değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma **“Aile İçi Şiddetle Mücadelede Görev ve Yetkileri Bulunan Kurumların Çalışmalarının yeterliliği ve Karşılaşılan Sorunların Değerlendirilmesi”** başlığı altında II. Bölümde değerlendirilmiştir.

C) Ankara ili Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı 9 ayrı Polis Merkez Amirliğinde Haziran – Kasım 2009 ayları arasında haklarında 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında adli işlem yapılan 73 şüpheliye anket uygulaması ile yapılmıştır (Ek-2). Anket, haklarında adli işlem yapılan ve gönüllü olarak anket sorularını cevaplamak isteyenlere uygulanmıştır. Anket, katılımcılara polis merkezi adli kısım polis memurları tarafından uygulanmıştır.

Anket, birbirini takip eden 13 ayrı sorudan oluşmuştur. Kişinin demografik özellikleri, aile yapısı ve şiddetin nedenlerini tespiti için sorular sorulmuştur. Şiddetin nedenlerini tespit amaçlı sorulan son iki soru çoktan seçmeli sorulardır.

Yapılan anket çalışmasından sonra elde edilen veriler SPSS11.0 programında çözümlenmiş, tek yönlü frekans tabloları oluşturulmuştur. Elde edilen veriler tezin birinci bölümündeki açıklamalara dayanak gösterilerek **“Öğretim ve Gelir Düzeyinin Aile İçi Şiddete Etkisi”** başlığı altında II. Bölümde değerlendirilmiştir.

C. Araştırmanın Sınırlılıkları

A) Araştırma, 1983 yılı sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisi' nde Hükümetlerin ve muhalefet partilerinin kadın hakları, ailenin korunması ve aile içi şiddetin önlenmesine dönük yasal çalışmaları ile sınırlıdır.

B) Araştırma, aile içi şiddet konusunda çalışmalar yapan devlet kurumları ile sınırlıdır. Alt sınır olarak;

- Aile içi şiddet konusunda kurum ve kuruluşları yönlendirme,
- Eğitim, toplumu bilinçlendirme, sonuç değerlendirme,
- Adli kovuşturma,
- Mağdura destek,

Aşamalarında görev ve yetkileri bulunan kurumlar olarak belirlenmiştir.

C) Araştırma, Ankara İli Mamak İlçesi Polis sorumluluk bölgesi 9 Polis Merkez Amirliğine aile içi şiddet mağdurlarının yaptığı müracaatlar ile sınırlıdır. Anket, bu müracaatlarda gözaltına alınan mağdurun eşi konumundaki kişilerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. AİLE VE AİLE İÇİ ŞİDDET

1.1. Aile

Birçok kaynakta farklı yönlerden ele alınan aile kavramı genelde toplumsal özellikleri dikkate alınarak tanımlanmıştır. “Aile biyolojik ilişkiler sonucu insanın sürekliliğini sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal yönleri bulunan toplumsal bir birimdir.” (Gültepe, 2008: 249) tanımına karşılık, Yörükoğlu “Aile her şeyden önce eşlerin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını karşılayan, ortak amacı, çıkarları, inançları, kuralları olan, çocukların beslenip bakıldığı ve eğitildiği bir ortamdır.” (Yörükoğlu, 1986: 93) şeklinde tanımlar.

Ana Britanica’ da ise “Aile, evlilik kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlı, tek bir hane halkını oluşturan, karı – koca, ana – baba, çocuklar ve kardeşler olarak her biri toplumsal konumu içinde birbirlerini karşılıklı etkileyen, ortak bir kültür yaratan, paylaşan ve sürdüren bireyler grubu” (Ana Britannica, 2004: 241) tanımı ile geniş aile tanımı yapmıştır. Aile içindeki bireylerin birbirleriyle ilişkileri diğer bütün toplulukların üyelerinkinden daha devamlı, daha samimi ve daha içtendir.

İslam’a göre ise aile, aynı çatı altında bulunan anne-baba, evlat ve hizmetçilerden oluşan bir topluluktur (Uçar, 2003: 22).

Aile kavramı, Türk Medeni Kanunu madde 185’te “*evlilik birliği*” deyimi ile belirlenmiştir. Aile içerik ve kapsam olarak zamanın değer hükümlerine ve ülkeden ülkeye değişiklik gösteren kavram olduğu varsayımı ile kanun koyucu tarafından

sosyal bir gerçeklik olarak kabul edilerek kapsam ve içeriğinin kanun hükümleriyle tanımlanmasının uygun olmadığı ilkesi benimsenmiştir (Öztan, 2004: 3).

1.1.1. Ailenin Önemi

İnsan, yardımlaşma, dayanışma ve güvenliğini sağlama kaygısı taşıdığından bir arada yaşama alışkanlığı edinmiştir. Aristo Teles'in "İnsan sosyal bir hayvandır" deyimini de bu nedendir. İnsanların bir arada yaşamak üzere oluşturdukları en küçük ve en eski topluluk ailedir. Aile önemini asırlar boyu korumuştur ve hiçbir sosyal sistem ve yaşam tarzı aileyi ortadan kaldıramamıştır. İnsanoğlunun dünyaya gözünü açtığı anda kendisini içinde bulunduğu ve ilişkiye geçtiği ilk toplumsal birim ailedir. İlk aşamada belirli saatler de yeme ve yatmayı ailede öğrenen çocuk, hareketlerinde başkalarını dikkate alma, gelenek ve göreneklere göre yaşamayı kavrayarak sosyal hayata hazırlanmayı da burada öğrenir (Şentürk, 2008: 10).

İnsanların hayatı bu birim içinde devam eder. İnsan yaşamı boyunca aileden aldığı eğitim ve yönlendirmenin etkisinde kalır. Kişinin topluma hazırlanması ve kazandırılması bakımından ailede aldığı eğitim oldukça önemlidir. Anne ve baba çocuklarda oluşacak düşünce ve davranış modelleri bakımından örnek alınacak bir semboldür. Aile yaşamı ve bu yaşamda yer alan kişilerin davranış ve ilişkileri ne denli düzenli ve sağlıklı olursa, gelecek kuşaklarda o denli sağlıklı olur. Aile toplumun geleceğini yakından ilgilendirmektedir (Zevkliler, 1995: 645).

Evlilikte kadın ve erkek arasındaki uyum, uzmanların ilgilenmesi gereken bir durumdur. Eşler arasındaki uyumsuzluklar evliliğin dağılmasına zemin hazırlamakla birlikte sosyal bir sorun olarak tüm toplumu ilgilendirmektedir. İçinde yaşadığı toplumu olumlu bir biçimde etkilemek için ailenin de belirli bir yapısının ve işleyiş biçiminin olması gerekir. Aile sadece iki kişinin bir araya gelmesi ile oluşan bir kurum değildir. İki kişinin birbirine uyması aile için zorunludur. Başarılı bir aile yaşantısı eşlerin karşılıklı çabaları sonucu kazanılır. Bu beraberlik uyuşmayı, paylaşmayı, kişilerin görev ve sorumluluklarını olgunca kabullenmesini öngörür.

Eşler arasındaki iletişim, değer ve amaçlar, karar verme, evle ilgili faaliyetlerin yürütülme biçimi, yakın akraba ilişkileri, zorunlu etkinlikler dışında kalan serbest zamanın değerlendirilmesi, ekonomik, yönetsel ve psikososyal konularda anlaşmaya varılması ailede birlik ve beraberliğin oluşabilmesi için önemlidir (Şener – Terzioğlu, 2002: 2-3).

1.1.2. Ailenin Genel Özellikleri

Ailenin genel özellikleri toplumdan topluma ve zamandan zamana değişiklik gösterir. Diğer bir deyişe göre bu özellikler görelidir. Bu değişmelere rağmen ailenin bazı temel özelliklerinin bulunduğu kabul edilmektedir (Kocacık, 2004: 23). Örneğin bu temel özellikler bir işe sahip olma, evlilik şekli, ya da evlilik bağıny yürütebilecek herhangi bir kurumun varlığı, soy ilişkileri, ekonomik ihtiyaçların karşılanması olarak bilinmektedir. Bu özelliklerin her toplumun kültürel sosyal ve ekonomik koşullarına göre biçimlendiği bir gerçektir (Gökçe, 1976: 49).

“Aile toplumun en küçük bir birimidir. Bazı görüşlere göre, genel sistemin bir alt sistemi, bazı yaklaşımlara göre ise toplumsal düzeyde bir kurumdur” (İçli, 1998: 150).

Aileyi diğer kurumlardan ayıran temel özellikler ailenin evrenselliği, duygusal bir temele dayanması, şekillendirme özelliğine sahipliği, sınırlı kapsamı olması, sosyal yapıda çekirdek özelliği taşıması, aile üyelerinin sorumluluk sahibi olmasıdır. Ayrıca ailenin sosyal kurullarla çevrili olması, sürekli ve geçici özelliklere sahip olması aileyi diğer kurumlardan ayırmaktadır (Kocacık, 2004: 23–24).

1.1.3. Ailenin Görevleri

Ailenin yapısı ve görevleri arasında yakın ilişkiler vardır. Ailenin yapısının değişmesi görevlerini de değiştirir (Kocacık, 2004: 24). Bu görevler Ozankaya tarafından Cohen'den şu şekilde aktarılır (Ozankaya, 2007: 81)

- Yeniden üretim ve cinsel davranışların düzenlenmesi,
- Sosyal yeri tayin etme ve statü kurma,
- Zayıf, yaşlı, çocukların korunması ve yardım,
- Çocuğun sosyalleşmesi,
- Ekonomik güvenlik sağlama,

Bu görevler toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte; temelde biyolojik anlamda neslin devamını sağlama ve toplumsal kültürün yeni nesillere aktarılması gibi temel özellikleri vardır.

1.2. Aile Tipleri

Tarihsel perspektif içerisinde yer, zaman ve üyelerinin sayı ve işlevlerine bağlı olarak farklı aile türlerine ilişkin sınıflandırmalar yer almaktadır (Gökçe, 1991: 214).

1.2.1. Otorite Esasına Göre Aile Tipleri

Bu sınıflandırmalarda hane halkı (ailenin üyeleri) ve otorite ölçü olarak alınmıştır.

1.2.1.1. Ana ailesi

Ana ailesi totem dininin etkilerindedir, bu sebeple baba ailesinin akrabalarını tanımaz. Ananın soyundan gelen akrabalar aynı evde oturur. Baba eve zaman zaman misafir olarak gelir gider. Kuzey Amerika ve Kanada yerlileri ile Doğu Afrika ve Eskimolar'da görülmektedir.

1.2.1.2. Baba Ailesi

Baba faktörünün önemli rol oynadığı aile tiplerinin ortak adıdır. Üç değişik türde ele alınır.

- Baba ailesi: Ana ve babalar beraber oturur. Kadının belli bir statüsü vardır. Çocuklar üzerindeki hak ana ve babaya ortak dağıtılmıştır.
- Bölünmez asaba: Baba tarafı akraba olarak tanınır. Soplardaki totem bağı yerini kan bağına bırakmıştır. Ailedeki bütün bireyler eşittir. Ana ve Babanın çocuklar üzerinde tasarruf hakkı yoktur.
- Ataerkil aile: Bir adı da roma ailesidir. Otorite sonsuz ve mutlak biçimde babaya aittir. Baba ve aile üyeleri babanın atanın dinine bağlıdır. Kadın evlenince kocasının ocağına girer (Görmez ve Bayat, 1997: 5).

1.2.2. Modern Toplum Yapısına Göre Aile Tipleri

Günümüz modern toplumunun yapısı içerisinde aile türleri ikiye ayrılmaktadır. Buna göre;

- **Çekirdek aile:** Ana, baba, çocuk/çocuklardan oluşan aile tipleridir. Sanayinin gelişimi, kırsaldan kentlere göç ve değişen üretim alt yapısının ortaya çıkardığı aile tipidir. Akrabalık ilişkileri kırsal alanda olduğu gibi güçlü değildir, özellikle ekonomik destek mekanizması yok denecek kadar azdır.
- **Geniş Aile:** Kırsal alanda yaygın olarak gözlenen bu aile tipine kentsel alanda kısmen rastlanabilir. Ana, baba, çocuk/çocuklar, ana ve/veya babanın akrabalarından bir ya da bir kaç ile bazen akraba olmamakla birlikte hısımlarında aynı çatı altında yaşadığı aile tipidir.

1.2.3. Hane Halkı Sayısına Göre Aile Tipleri

- **Büyük aile:** Çok sayıda kandaş, küçük ya da çekirdek ailenin aynı çatı altında oturmasıyla oluşur. Gelenek ve göreneklere bağlıdırlar ve akrabalık bağları kuvvetlidir. Gelişmemiş, geçimini tarımla sağlayan topluluklarda gözlenir.

- **Kök aile:** Ana, Baba çocukları ve evli tek oğul ile eşi ve çocuklarından meydana gelir. Aile üyeleri aynı evde oturur.
- **Birleşik aile:** Ana, baba, evlenmemiş erkek ve kız çocuklar, evlenmiş erkek çocuklar ve onların eş ve çocuklarından oluşmaktadır. Bu aile erkek çocuklar yönünden genişleme eğiliminde olduğu için evlenen erkek torunlarda bu aile içinde yet alırlar.
- **Küçük aile:** Karı koca ve evli olmayan çocuklardan meydana gelir. Üyelerinin sayısı sınırlıdır. Evlenen çocuklar evden ayrılır, karı kocanın ölümü ile de aile dağılır.

1.2.4. Eş Adedine Göre Aile Tipleri

- **Bir Koca İki veya Daha Çok Karı (Poligami) :** Bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesidir. Bu ailelerde üvey anne ve üvey çocuklarda bulunmaktadır. Bu tür evlilikler şu nedenlerden dolayı oluşur.
  - Erkeğin daha çok kadına sahip olma arzusu,
  - Kadının erkekten daha çabuk yaşlanması,
  - Erkeğin çocuk sahibi, özellikle erkek çocuk sahibi olma arzusu,
  - Erkeğin ekonomik gücünün kadının iş gücü ile artması,

Bu tip aile şekli yasalarca kabul edilmemekle beraber ülkemizde Doğu ve güneydoğu Anadolu da varlığını sürdürmektedir (Uçar, 2003: 29).

- **İki veya Daha Çok Koca - Bir Karı (Poliandri) :** İlkel ve fakir toplumlarda rastlanan bir evlilik şeklidir. Kadın nüfusunun erkeklere oranla daha az olması veya erkeklerin fakirlikten dolayı bir kadının ve çocuklarının geçimini tek başına sağlayamayacak olmasındandır. En çok Tibet ve güney Hindistan'da görülür (Uçar, 2003: 30)
- **Bir Erkeğin Bir Kadınla Evlenmesi (Monogami):** En yaygın çağdaş aile tipi olarak kabul edilmektedir. Günümüzde ailenin sürekliliği, sağlamlığı ve aile bireylerinin mutluluğu monogami ile gerçekleşmektedir. Batı ülkelerinde ve ülkemizde yasal evlilik şekli monogamidir (Uçar, 2003: 30).

1.3. Hukukumuzda Göre Aile

1.3.1. Anayasada Ailenin Korunması

1961 ve 1982 Anayasası aileyi, uluslar arası sözleşmeler ve modern anayasalardaki çağdaş görüşe göre düzenlemiştir. 1982 Anayasasında Ailenin Korunması Başlığını taşıyan madde şöyledir:

“Aile Türk toplumunun temelidir”. “ Devlet ailenin huzur ve refahı ile ve özellikle ananın ve çocuklarının korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar”(m.41). Devlet ailenin refahını, dirlik, düzen ve barışını korumakla görevlidir, çünkü aile milletin kutsal bir temelidir (Hatemi, 2005: 2).

Aile mağdur duruma düşürülmemeli, menfaatleri zedelenmemelidir. Devlet yasalar aracılığıyla ve fiilen aileyi korumalıdır (mesken temininde kolaylık, iş bulmada yardım, aile içi anlaşmazlıkların çözümünde yardımcı olacak danışmanların yetiştirilmesi ve kurumlar oluşturulması, annenin ve çocuğun korunması).

Anayasanın bu hükmü doğrultusunda hukuk sisteminde çeşitli hükümler bulunmaktadır. 506 sayılı Sigortalar Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1475 sayılı İş Kanunu, 5434 sayılı T.C.Emekli Sandığı Kanunu, 1479 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gibi pek çok kanunda aile, anne ve çocuğun korunmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu yasalar ailenin korunmasını toplumsal politikanın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir.

Ailenin korunması zayıf durumda olan bireylerin aile içi şiddete karşı korunmasını da içerir. Bu kapsamda 14.1.1998 tarih ve 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” çıkarılmıştır.

Ailenin korunmasına karşı devlete Anayasanın yüklediği diğer bir görevde aile planlamasının öğretimi ve uygulanması ve bunu sağlamak için gerekli tedbirleri almak ve teşkilatı kurmaktır. Bu görev 24.05.1983 tarih ve 2827 sayılı “Nüfus Planlaması Hakkındaki Kanun” ile yerine getirilmiştir.

Ülkemizdeki hızlı sosyal değişim ve uluslar arası alanda meydana gelen gelişmeler dikkate alınarak 1989’da Türk ailesinin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılması için gerekli araştırmaları yapmak ve projeleri geliştirmek, projelerin uygulamaya konulmasını sağlamak, aile ile ilgili milli bir politikanın oluşmasına yardımcı olmak amacıyla Başbakanlığa bağlı olarak Aile Araştırma Kurumu kurulmuştur.

Anayasamızın 20/1. maddesine göre de “herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayat ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Adli soruşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır” (Akyüz, 1998: 195-197).

1.3.2. Medeni Hukukta Aile

Anayasamıza ve Uluslar arası sözleşme hükümlerine göre hukukun çeşitli dallarında aile ile ilgili konular düzenlenmiştir. Aile en kapsamlı biçimde Medeni Kanunda ele alınmıştır. Türk Aile Hukuku Atatürk devrimleri açısından da önemlidir; eski hukuk düzeni terk edilmiş modern bir hukuk sistemi kabul edilmiştir. Türk Hukuk devriminin en çarpıcı biçimi aile hukukunda kendini göstermektedir (Akyüz, 1998: 197).

Medeni Kanunda aile üç değişik anlamda ele alınmaktadır. Bu ayrım ailenin kapsamına verilen anlamların değişik olmasından kaynaklanmaktadır (Zevkliler, 1995: 646).

Dar Anlamda Aile: Eşler ile varsa çocuklardan oluşur (Helvacı-Erlüle, 2007: 183). Dar anlamdaki aileye “evlilik birliği” de denilmektedir.

Geniş Anlamda Aile: Evlilik ve hısımlık ilişkileri ile bağlı bulunan kişilerin medya getirdiği kurum (Helvacı-Erlüle, 2007: 183). Medeni kanunda “vesayet ailesi” de denilmektedir. Medeni kanun bu aile çeşidini temel almıştır. Ana babanın çocuklara karşı hak ve yükümlülükleri ve bu hak ve yükümlülükler nedeniyle birbirlerine karşı sahip oldukları hal ve yetkiler ile çocukların ana babalarına karşı olan yükümlülüklerini düzenlemektedir (Zevkliler, 1995:, 647).

En Geniş Anlamda Aile: Aile halinde bir arada yaşamak olgusuna dayanır. Kan ve kayın hısımlarının yanında aynı çatı altında oturan çırak, hizmetçi, bahçıvan, aşçı, şoför, gibi kişilerden meydana gelir (Helvacı-Erlüle,; 2007: 183). Bir ev reisinin otoritesine tabi olarak aynı çatı altında birlikte yaşayan kimselerden oluşan insan topluluğu olarak da tanımlanır (Akyüz, 1998: 198).

Medeni kanun bu aile çeşidini “Ev Reisi” adı altında düzenlemiştir. Birlikte yaşayanlar üzerinde ev reisi olarak otoriteye sahip kişinin, yasa, sözleşme ya da geleneğe göre belirleneceği belirtilmektedir. Ev reisi olarak evin en yaşlı erkeğinin seçilmesi, reisin görenek gereği belirlenmesine örnektir (Zevkliler, 1995: 647).

1.3.3. Türk Medeni Hukukunun Temel Özellikleri

Aile hukuku düzenlenirken temel bazı ilkelerden hareket edilmiştir. Ailede bireyler arasındaki ilişkiler bu ilkeler kapsamında ele alınmıştır.

1.3.3.1. Birlik İlkesi

Medeni Kanuna göre temel düşünce ailede birliktir (Zevkliler; 1995, 650). Karı-Koca, ana-baba ve çocuklar arasındaki ilişkilerin sürekli olması birlik ilkesini

oluşturmuştur. Medeni kanun evlenmek ile aile birliği meydana gelir demektir. Medeni kanun, ana-baba ve çocuklardan oluşan geniş anlamda aile içinde birlik ilkesine bağlı kalmıştır. Karı-koca birliğin mutluluğunu sağlamak ve çocukların bakım ve eğitimi için birlikte hareket etmek zorundadırlar (Akyüz, 1998: 199). Yasa Dar anlamdaki aile yönünden de evlilik birliğini gelip geçici bir beraberlik olarak düşünmemiştir. Ortak mutluluğun sağlanması için bireyler ellerinden geleni yapmalı, birbirlerine sadık kalmalı, korumalı, karşılıklı yardım etmelidir. Eşler birbirlerine karşı dürüstlük kuralları çerçevesinde hareket etmelidirler (Zevkliler, 1995: 651).

Medeni Kanun en geniş anlamda aile içinde birlik ilkesini korumuştur. Kan hısımlığı, kayın hısımlığı, sözleşme ve gelenek gereği bir arada yaşayan kişiler arasında da birliğin bulunmasını gerekli görmüştür (Zevkliler, 1995: 651).

1.3.3.2. Süreklilik İlkesi

Aile, belirli çıkar hesaplarına dayalı olarak kurulan çıkar kalmayınca sona erdirilen geçici heveslerle kurulacak bir birlik değildir. Aile süreklilik taşımak üzere kurulmaktadır. Bu bakımdan ailenin manevi ve ahlaki temel üzerine kurulduğundan söz edilir (Zevkliler, 1995: 651). Ana-baba ve çocuklardan oluşan geniş anlamdaki aile ilişkileri tarafların anlaşmalarıyla ortadan kaldırılamaz. Ancak süreklilik, bu ilişkilerin hiçbir zaman sona erdirilemeyeceği anlamını da taşımaz (Akyüz, 1998: 199).

1.3.3.3. Zayıfların Korunması İlkesi

Medeni kanunda, aile hukuku ilişkilerinde birlik ve uyum temeldir. Ancak aile hukuku ilişkilerinde taraf olanlardan bazıları bu uyumu bozmaya ve haksız olarak, zayıf durumda bulunanlara zarar vermeye kalkışırsa, zayıf durumdaki kişilerin korunması amacı ile düzenlemeler yapılmıştır. Kocanın kötü niyetli, haksız ve uyum ilkesiyle bağdaşmayan davranışlarına karşı, kocanın kendisine çıkar sağlamak üzere karısını zarara uğratmak sonucunu doğuracak hukuki işlemlere zorlamasına karşı kadın korunmuştur (Zevkliler, 1995: 652).

Özellikle doğal zayıflıkları dolayısıyla kadın ve çocuk medeni kanunda özel olarak korunmuştur. Çocuklar velayet haklarını iyi kullanmayan ana-babalara karşı korunmuşlardır (Akyüz, 1998: 200). Evlilik dışı çocuklara da kanunda düzenlemeler getirilmiştir (Zevkliler, 1995: 652).

1.3.3.4. Düzenleme Serbestisinin Bulunmaması İlkesi

Medeni Hukukun diğer alanlarında, özellikle borçlar hukuku alanında geçerli olan “irade özgürlüğü” ilkesi Aile Hukukunda geçerli değildir. Kişiler Medeni Kanunda düzenlenmemiş bir ilişkiyi aralarında kararlaştırarak yaratamazlar. Örneğin boşanma nedenleri, yasada sınırlı olarak belirtilmiştir. Bunlar dışında bir nedenin boşanma nedeni sayılacağı kararlaştırılmaz.

Yasada belirtilen ilişkilerin şartları ve sonuçları da emredici kurallarla düzenlenmiştir. Yasayla düzenlenmiş bulunan bir aile hukuku ilişkisi içinde bulunan kişiler, bu ilişkinin koşul ve sonuçlarını, yasada ön görülenden farklı biçimde kararlaştıramazlar. Örneğin Kocanın karısının soyadını taşıyacağını kararlaştıramazlar (Zevkliler, 1995: 652).

1.3.3.5. Devletin Müdahalede Bulunması İlkesi

Ailenin düzen ve huzuru toplumun düzen ve huzurunu çok yakından ilgilendirir. Bu yüzden aile hukuku diğer hukuk kurallarına göre daha fazla devlet müdahalesine maruz kalmıştır. Devlet bu ilişkilerin kurulmasında, devamında ve sona erdirilmesinde geniş bir denetleme hakkına sahiptir. Evlilik ancak yetkili bir memur önünde yapılacak nikâhla kurulabilir, kurulan evlilik ancak hâkim kararıyla sona erebilir. Evlat edinme kanundaki şekil ve şartlara uygun olarak hâkim kararıyla meydana gelir, ana-baba ve çocuklar arasındaki ilişkiler anlaşmayla değiştirilemeyeceği gibi evlilik, evlatlık, ana-baba çocuk ve vesayet ilişkilerinde de devletin gözetim ve denetimi oldukça yoğundur (Akyüz, 1998: 200).

1.3.3.6. Eşitlik İlkesi

Medeni Kanuna göre kadın ve erkek eşittir. Kanun bunu “ kanun dairesinde haklara ve borçlara ehil olmakta herkes müsavidir” diyen 8. maddesi ile düzenlemiştir.

Burada öngörülen eşitlik, cinsiyet yönünden de geçerlidir. Örneğin; nişanlanma hakkından ve nişanlılığın sona ermesiyle ilgili sonuçlardan hem kadın, hem de erkek aynı biçimde yararlanmaktadır.

Birçok kanunun olmasına karşın, medeni kanunun temelde kabul etmiş olduğu kadın erkek eşitliği, Aile Hukukunda mutlak olarak korunamamıştır. Medeni Kanun bazen toplumsal gerçekler karşısında zayıf olan kadını koruyabilme amacıyla, bazen de evlilik birliği içinde düzen ve uyumu sağlayabilmek, iki başlılığı önlemek amacıyla kadınıla erkek arasındaki eşitliği bozucu düzenlemelere yer vermiştir. Bu düzenlemeler de genellikle kadının aleyhinedir. Örneğin; boşanan kadın üç yüz günlük bir evlenme yasağına bağlıdır, terekede bulunan bir tarımsal işletme öncelikle erkek alt soyuna tahsis edilir, bunlar eşitsizliğin açık örnekleridir. Bunun yanı sıra, kadının ve çocukların bakım ve geçindirilmesi de kocaya aittir, kadın erkeğe göre daha erken yaşta evlenebilir (Zevkliler, 1995: 653).

1.4. Şiddet

Şiddet; cinayet, işkence, darbe (vuruş) ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. Yves Michaud, şiddetin yapısını açıklayan bir tanıma ulaşmanın zor olduğunu, bütün bu olguların birbirine uymadığını söyler (Michaud, 1991: 5).

Yelpazesi çok geniş olan şiddet kavramı; dayaktan cinsel tacize, bağırma, azarlama, kavga etme, baskı tehdit ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına kadar uzanmaktadır. Toplumda benimsenmeyecek bir davranış olarak da tanımlanır. Küçük olmakla beraber bir grup da şiddeti şöyle tanımlar; “savaş, terör, öldürme, kan ve yaralama gibi en sert saldırı biçimleri” (Tılıç, 1998: 123).

Herhangi bir kişiye ya da nesneye zarar vermeye yönelik gösterilen fiziksel ya da fiziksel olmayan her türden hareket şiddet olarak nitelendirilmektedir. İçli' ye göre ise şiddet, bir kişinin bir başkasına acı vermek ya da yaralamak kastıyla yaptığı davranış olarak tanımlanır (İçli ve diğerleri, 1995: 2-9).

Steinmet'e göre; bir bireyin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış ve muamele biçimi şiddettir (Yıldırım, 1998: 25).

Hukukçular bu tür eylemler için “ İnsanım, benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli ya da önemsiz hasarlar veya yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketlerdir” (Michaud, 1991: 6) açıklaması yapmışlardır.

“Bir kişi ya da grubun görece güçsüz konumunu kullanarak, onu fiziksel, ruhsal, entelektüel, ekonomik ya da siyasal anlamda baskılamak ve özgür gelişimine ve kendini ifade etmesine engel olmak” şeklindeki tanımda (User ve diğerleri, 2002: 164) şiddetin sonuçları vurgulanmaktadır.

Şiddet sözcüğü incelendiği zaman; olumlu, nötr ve olumsuz üç anlamla karşılaşılır. “Seni ölesiye seviyorum, sana çıldırıyorum, uğruna ölürüm gibi ifadeler abartılı olmakla beraber sevginin şiddetini gösterir ve olumlu anlamda kullanılır. Işığın şiddeti, sesin şiddeti gibi terimler nötr anlamda kullanılır. Zarar verici bir eylemde bulunmak, öldürmek, yaralamak, dayak atmak ya da tecavüz etmekte şiddetin olumsuz kullanılan anlamını kapsar (Özaltın, 2001: 108).

1.5. Aile İçi Şiddet

Sosyalleşme, insan hayatında en önemli kavramdır. Kişinin kimliğini oluşturması ve bu kimliği güvenle kullanabilmesi, toplumda edineceği yer, hayata sağlam adımlarla başlama süreci aileden geçer. Ancak her şey gibi ailede değişime uğrar. Bu değişim olumlu veya olumsuz anlamda aile bireylerinin ilişkilerini de

etkiler. Aynı ailede, aynı kurallarla yaşıyor olmasına rağmen cinsiyet farkı, algıda farklılık ve beklentilerin farklılığı aile bireylerinin birbirlerine yabancılaşmasına sebep olmaktadır. Bu yabancılaşmanın en belirgin şekilde ortaya çıkışı da aile içi şiddetle örneklendirilebilir. Cinsiyet farklılığından kaynaklanan eşitsizlikte aile içi şiddeti pekiştirir ve bu kusursuz kelimelerle tanımlanan güvenli kurum zedelenir (Kuşçu, 2005: 21).

Kadına yönelik şiddet; cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona ıstırap veren fiziksel, cinsel, zihinsel hasarla sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı bulunan, kamusal alanda ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranıştır (Domaniç, 2007: 140).

Dünya Bankası'nın "1993 Sağlığa Yatırım Yapmak" raporuna göre gelişmekte olan ülkelerde üreme çağındaki kadınlar, sağlıklı yıllarının % 5 - % 16'sını aile içinde yaşadıkları şiddet nedeni ile iş göremez olarak geçirmektedir (Işık ve diğerleri, 2007-b: 53).

1995 yılında yapılan 4. Dünya Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklarasyonu Eylem Planında, "Kadına Yönelik Şiddet" kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türlü şiddet anlamına gelmektedir". Kadına yönelik şiddet çok geniş kapsamlı olmakla birlikte;

- "Dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, hanedeki kız çocuklarına cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilik içi tecavüz, kadınlara zarar veren kadın sünneti ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı ve istismarla bağlantılı şiddet",
- "Tecavüz, cinsel taciz, iş yerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dâhil toplum içinde meydana gelen fiziksel,

cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması”.

- “ Nerede olursa olsun, devletin yürüttüğü ve göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet”.
- “Silahlı çatışmalarda kadının insan haklarının ihlali; öldürme, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve zorla hamile bırakma ve hamileliği sürdürme”.
- “Zorla kısırlaştırma, zorla düşük yaptırma, doğum kontrol yöntemlerinin zorla kullanılması, kız bebeklerin öldürülmesi, ceninin cinsiyeti kız ise hamileliği sona erdirme olarak tanımlanmıştır” (Domaniç, 2007: 140–141).
- BM Kadına Karşı Şiddetin Engellenmesi Bildirgesi’nde şiddet şöyle tanımlanmaktadır. “İster özel, ister toplumsal yaşamda olsun tehdit, cebren ya da keyfi olarak özgürlükten alıkoymak da dahil olmak üzere kadına, fiziksel, cinsel yada psikolojik zarar veren yada verebilecek, cinsiyete dayalı her türlü hareket.” (Sarıhan, 2001: 5).

1.5.1. Ceza Kanununda Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet, birçok halde suç oluşturduğu için sonuçları itibariyle ceza hukukunu da ilgilendirmektedir. Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kadına yönelik şiddete ilişkin suçlar geliştirilmiş, örneğin tecavüzün eşe karşı yapılması da suç sayılmıştır. Töre cinayetleri de ağırlaştırıcı neden olarak sayılmıştır. Töre cinayetleri TCK’ da yapılan son değişikliklerle, “kasten öldürme” kapsamına alınmış ve ceza indirimleri kaldırılmıştır.

Evlilik içi cinsel saldırı suçu eşe karşı işlenmişse eskiden suç olmamaktaydı (Eski TCK. Md. 478). Ancak yeni TCK 102/2 maddesi ile cinsel saldırı fiilinin vücuda organ vesair bir cisim sokulması suretiyle eşe karşı işlenmesi halinde, mağdur eşin şikâyeti ile soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir. Ön görülen ceza, 7 yıldan 12 yıla kadar haptir (Karınca, 2008: 18).

1.5.2. Kamusal Alanda Şiddet

Kadının aile ortamı dışında, toplumsal alanda ve aile üyesi olmayan kişi ya da topluluklar ve kurumlar kanalıyla karşılaştığı şiddettir.

“Kamusal şiddet, işyerinde, eğitim kurumlarında, sokakta ya da başka yerlerde laf atma, saldırganlık, cinsel istismar, cinsel taciz, tecavüz ve saldırıdan başlayarak, kadının cinsiyeti nedeni ile uğradığı her türlü fiziksel ya da psikolojik zarar olarak karşımıza çıkar”.

Kamusal alanda şiddet aile içinde karşılaşılan şiddet türleri ile benzeşmekle birlikte özellikle okul ve iş yerlerinde ilerleme, yükselme, söz ve karar mekanizmalarında yer alabilme olanaklarından yararlandırılmama olarak karşımıza çıkar.

1.5.3. Uluslararası Şiddet

Kamusal şiddetin bir türüdür. “Uluslar arası savaşlarda, kadınların cinsel istekler, aşağılama ya da öç alma amacı ile öldürülmesi, sistematik tecavüze uğraması, cinsel köleliğe ve gebeliğe zorlanması anlamına gelen uluslar arası şiddet, bu gün yayılmacı siyasetlerin ambargolarıyla kadın ve çocukların açlığa ya da kötü sağlık koşullarına mahkûm edilmesi biçimleriyle de karşımıza çıkmaktadır (Sarıhan, 2001: 5).

1.6. Antropolojik Açıdan Şiddetin Nedenleri

Antropolojik yaklaşım toplumsal durumların karmaşıklığını bir yana bırakarak, şiddet ile insan doğasının değişik yönleri arasındaki bağlantıyı irdeler.

Şiddet kavramı, değer yargılarını da içerdiğinden ve sosyolojik yan anlamlar da taşıdığından, yıkıcı olsun, yaratıcı ya da zararlı olsun insan saldırganlığının bütün

yönlerini inceleyen araştırmalara engel oluşturabilir. Bu yüzden antropolojik çalışmalar, şiddet kavramını bir yana bırakarak, saldırganlıktan, saldırıdan, savaşılıktan söz etmeyi yeğler (Michaud, 1991: 62).

1.7. Şiddet Ve Psikolojik Özellikler

Zekâ gerilikleri, ağır ruhsal bozukluklar (şizofreni, manik atak, paranoid bozukluklar), antisosyal ve sınır kişilik bozukluğu gibi kimi ruhsal bozukluklarda şiddet ve saldırganlık eğilimi bir belirti olarak ortaya çıkmaktadır. Her hangi bir ruhsal rahatsızlığı olsun ya da olmasın saldırganlık gösteren bireyler bunu çoğu kere bildikleri insanlar üzerinde, çoğunlukla da aile bireyleri üzerinde gerçekleştirirler. Gençlik döneminde yer alan erkekler çoğu zaman tanımadıkları veya rastlantı sonucu karşılaştıkları insanlara karşı saldırganlık sergileyebilirler (Görmez ve Bayat, 1998:9).

1.8. Saldırganlık ve Şiddetin Nedenleri

Saldırganlık ve şiddet eğiliminde söz konusu insan olduğunda, biyolojik yapıyı aşan birçok faktör işin içine girer buda işi zorlaştırır. Saldırganlık insan doğasında olan bir şey mi, yoksa yaradılışında olmayıp öğrenilmiş ya da içinde bulunulan çevrenin etkisi ile ortaya çıkan bir şey mi? Şu anki bilgilere göre her ikisi de yani saldırgan davranışları belirleyen biyolojik etkenler kadar çevresel ve yaşantısal etkenler de bulunmaktadır (Görmez ve Bayat, 1998: 10).

Kadına karşı şiddetin bireysel, sosyal ve kültürel nedenlere ve koşullara bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Bireysel Nedenler; Kadınlar genelde eşleri, babaları ve erkek kardeşleri gibi tanıdıkları kişilerden şiddet görürler. Kadına yönelik şiddette erkeğin ortak özelliği genç ve düşük gelirlili olmasıdır. Yapılan bazı çalışmalara göre erkeğin çocuklukta ve ergenlikte yoksulluk çekmesi, okul başarısının düşük olması, ergenlikte saldırganlık

içeren suça karışmış olması evlendiğinde eşine fiziksel şiddet uygulaması açısından önemli bulunmuştur.

Ailede Şiddet Öyküsü; Çocuklukta aile içinde şiddetin yaşanmış olması evlilikte erkeğin kadına şiddet uygulaması açısından önemli etkenlerdendir. Şiddet veya istismar uygulayan bireylerin özgeçmişlerinde genellikle yaşanmış şiddet olguları görülür (Kitiş ve Bilgici, 2007: 8).

Alkol Kullanma; Diğer koşullar değişse bile erkeğin alkol kullanması kadının kocasından şiddet görmesi ile ilgili olarak önemli bir etkidir. Birçok araştırmaya göre alkol şiddetin ortaya çıkma olasılığını artırmakta, muhakeme gücünü azaltmakta ve bireyin karar verme yeteneğini bozmaktadır. Kanada’da yapılan bir araştırmaya göre alkol kullanan erkekler kullanmayanlara göre beş kat daha fazla şiddet uygulamaktadır.

Kişilik Bozuklukları; Eşlerini istismar eden erkeklerin duygusal açıdan daha bağımlı, güvensiz, benlik saygısı düşük, dürtü kontrolü konusunda yetersiz kişiler olduklarına yapılan bazı çalışmalar tarafından ulaşılmıştır.

İlişkinin Biçimi ile İlgili Faktörler; Evlilikte çatışma ya da ilişkide uyumsuzluk kadına karşı şiddeti etkileyen en önemli faktörlerdendir. Ayrıca evlilikteki çatışma bütün çatışmalarda oldukça önemli bir etken olarak saptanmıştır.

Toplumsal faktörler; Bütün sosyo-ekonomik gruplarda kadına karşı şiddetin var olmasına karşılık, yoksul kadınların fiziksel şiddete daha fazla maruz kaldıkları görülmüştür. Yoksulluğun neden şiddet riskini artırdığı, doğrudan yoksulluğun kendisini yoksa yoksulluğa eşlik eden diğer etkenler ve umutsuzluğun mu şiddeti ortaya çıkardığı bilinmemektedir. Ancak yoksulluk kadınların şiddet içeren ve yetersiz bir ilişkiyi terk etmelerini engelleyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Önemli bir diğer faktörde toplumun kadına yönelik şiddete bakış açısıdır. “Kadına yönelik şiddet sıklığının farklı olduğu 16 ülkede yapılan bir çalışmada en

düşük sıklıklar kadına yönelik şiddete kesin toplumsal yasakların geliştirilmiş olduğu, şiddet gören kadınlara aile ve sığınma evleri aracılığıyla korunma sağlanan toplumlarda bulunmuştur. Toplumsal yasaklar, yasal düzenlemeler ya da çevredeki aile bireyleri veya komşuların ayıplaması şeklinde ortaya çıkan müdahaleler olabilmektedir”.

Kadının statüsünün düşük olduğu toplumlarda kadına yönelik şiddetin daha az olduğu iddia edilmektedir. Bu durumda erkeklerin kadınlar üzerindeki otoritesi mutlak ve kadınlar tarafından da kabul edilmektedir. Kadının geleneksel rolünün dışına çıkması, ev ve iş yaşamına katılması şiddeti artıran bir etken olarak görülmektedir.

Kültürel etkenler; Yapılan bazı araştırmalara göre, erkek ailede ekonomik yönden baskın ve esas karar verici konumda ise, kadınlar çeşitli nedenlerden dolayı boşanamıyorlarsa, yetişkinlerin şiddeti çözmek için şiddeti tercih ettikleri kültürlerde kadın eşinden daha fazla şiddet görmektedir.

Savaş, iç çatışma veya diğer sosyal kargaşalarda kadına karşı şiddeti artırmaktadır. Bireylerin ateşli silahları kolayca edinebildikleri, kadın erkek ilişkilerinin sağlıklı olmadığı ortamlarda kadının şiddet görme olasılığı artmaktadır (Domaniç, 2007: 163–168).

1.9. Şiddet Öğrenilebilir Bir Olgu mudur?

Saldırganlığın öğrenilebilir bir davranış olduğu bilimsel olarak kabul edilmiştir. Hayvanlarda model oyunlarla saldırganlığın geliştirilebildiğini gösteren deneyler vardır. Bu bakış açısına göre saldırganlık ta diğer sosyal davranışlar gibi sonradan kazanılmış bir tutumdur. Bandura'nın kuramında insanların birbirlerine karşı saldırgan tutumlar sergilemelerinin nedenleri;

- Geçmiş deneyimleri sonucunda saldırgan davranışlar kazanmaları,
- Bu tepkileri yüzünden takdir edilmeleri veya ödüllendirilmeleri,

- Özel, sosyal ve çevresel şartlar tarafından teşvik edilmeleridir (Görmez ve Bayat, 1997: 12).

1.10. Şiddetin Kaynakları

Şiddeti doğuran nedenler, farklı disiplinler tarafından, ayrı temellere oturtulmaktadır. Walker, eşler arası şiddeti açıklamada üç ana teoriyi kategorize etmiştir (Yıldırım, 1998: 29).

Feminist-Politik Teoriye Göre, erkek egemen (patriarkal) toplumlar, erkeğe güçlü ve yönetici olmayı öğretir. Locke'a göre köle-efendi, baba-çocuk ve karı-koca arasındaki ilişki siyasi boyutu olmayan ilişkidir. Kadın sivil toplum içinde kocası tarafından temsil edildiğinden erkek yaşam, özgürlük ve mülkiyetini sivil toplumda korurken kadın bunları aile içinde korur (Çaha, 1996: 25). Erkek kadını eşit görmez, onu baskı altında tutmayı adeta bir görev sayar. Bu nedenledir ki aile içinde erkek, bağımsızlık isteyen kadına müdahale hakkını şiddet yoluyla ifade eder. Kadın ise, gücünü, kocasının amacına ulaşması, çocuklarının yetişmesi, ailenin düzenli bir biçimde yaşamını sürdürmesine adar. Aile yaşamında olumsuz giden her şeyden de kendisini sorumlu sayar.

Feminist perspektife göre, kadınlar ve erkekler arasındaki güç eşitsizliği, toplumda kadına yönelik şiddetin sürekliliğine yol açmaktadır.

Brown ve Williams, eşler arası şiddeti yakın ilişkilerde kadının bağımsızlığına karşı erkeğin müdahalesi olarak açıklarlar. Aile içi şiddeti bireysel patolojiden çok bir sosyal problem olarak ele alırlar (Yıldırım, 1998: 29).

Googrich'e göre, bireyler aile içerisinde kadın ve erkek olmanın anlamını öğrenirler. Erkekler her zaman kadının hayatını kontrol etmek hakkına ve önceliğine sahip olmaları gereğine inanırlar. Kadınlarda insan ilişkilerinde yanlış giden ne varsa bundan kendilerinin sorumlu olduğunu düşünürler.

Genel olarak sosyalist feministler de, çalışma hayatındaki cinsiyet ayrımının eş dayacağına başlangıç noktası oluşturduğu fikrindedirler (Yıldırım, 1998: 29).

Sosyo-Kültürel teorilere göre aile içi şiddet sosyal sistemin yarattığı bir sonuçtur. Aile içi ilişkilerdeki başarısızlık gerilim yaratır ve şiddeti doğurur. Sosyal çevredeki bakış açıları, egemen kültür erkeği şiddet kullanmaya adeta özendirir. Gerici geleneklerin yanı sıra dinsel anlayışlarda kadına yönelik şiddeti teşvik eder. Basın ve yayın araçlarının sergilediği şiddetle, erkeği ve kadını şiddetin eylemcisini bağışlatan bir anlayışa zorlar. Adeta toplum, tüm eğitim olanaklarını, yanlış ve suç olanın içselleştirilmesi için seferber etmiştir (Sarıhan, 2001: 6).

Glaser kadınlar ve erkekler arasındaki şiddet davranışının kullanımında ki farklılığın erkek (Masculine) alt kültüründen ziyade sosyo-kültürel yapının özelliklerinden kaynaklandığını ileri sürer. Bu tahliline çocukken yetiştirilme tarzlarında ki farklılıklardan kaynaklı olduğunu, biyolojik olmadığını ekler. Çocuk yetiştirilme sürecinde kızlar hanım hanımcık olmaya özendirilirken erkekler akranlarıyla kavga ettiklerinde, meydan okumaları, fiziksel olarak karşılık vermeleri istenir. Erkek, çocukluğu boyunca ihtiyaçlarını karşılamak için şiddet kullanımının başarı getirdiğini öğrenir.

Konuyla ilgili sosyo-kültürel yaklaşımlar içinde eşler arası, şiddet ile din arasındaki ilişkinin varlığına dikkat çekilmektedir. Dinsel taahhütlerin tek başına şiddete, agresyona yeterli danışmanlık etmediği, önleyici bilgi sağlamadığı ileri sürülmektedir.

Sosyolojik teoriler, bazı toplumlarda çeşitli yollarla kadınlara ve çocuklara şiddetin yöneltilmesinin büyük oranda hoş görüldüğüne işaret eder. Sokakta veya televizyonda şiddetin sergilenmesi, o kültür tarafından teşvik edilir (Yıldırım, 1998: 30).

Psikolojik Teoriler, kadınların, kurban durumuna düşmekten hoşnut oldukları, hatta mazoist oldukları gibi görüşler ifade ederler.

Sosyal psikoloji ise şiddete uğrayan kadının bu olayın nedenini dışsal güçlerle açıkladığını ifade etmektedir. Kadın şiddet uygulayanla yaşıyorsa kendisini, ayrılmışsa başkasını suçlamaktadır.

Şiddetle bağlantılı önemli bir sonuç; kurbanda depresyon olmasıdır. Eşler arası şiddetle depresyonun olması arasında ilişki bulunmaktadır. Brown, şiddet içeren ilişkisi olan kadınlarda depresyonun, uzun süreli şiddet içeren ilişkisi olmayan kadınlara oranla daha yüksek olduğuna işaret etmektedirler.

Bilişsel Çelişki Teorisi (Cognitive dissonance theories) şiddete uğrayan kadınlara ilişkin tahliller yapan bir diğer yaklaşımdır. Bu teori konuyu anlamak için şiddete uğrayan kadının şiddete başvuranla beraber ele alınması gerektiğine işaret eder. Bu teoriye göre, kadın kendi gerçekliğinden şüphe duymaya başladığında kendini kocasının yerine koyar. Bu davranış, iki karşıt görüş arasındaki çatışmayı zayıflatıcı, azaltıcı bir girişimdir (Yıldırım, 1998: 32).

Psikolojik açıklamalara göre, aile içi şiddet fikri, ev içindeki davranışlar model alınarak öğrenilir ve kuşaklar arasında aktarılır. Aktarımın önünün kesilmesi ve özellikle yasal yöntemler yaratılmalıdır (Sarıhan, 2001: 6).

1.11. Şiddet Biçimleri

Şiddet denildiğinde akla ilk fiziksel şiddet gelir. Fiziksel olmayan ancak fiziksel şiddetin ruhsal ve bedensel anlamda oluşturduğu tahribat kadar etkili olan diğer şiddet biçimleri de son derece yaygındır. Sıklıkla görülen şiddet biçimlerini şöyle sıralayabiliriz (Uçar, 2003:, 80).

1.11.1. Duygusal Şiddet

Yetersiz fiziksel ve duygusal ilgi, ihmal, sevgi, sempati anlayış göstermeme, sınırlı monoton bir yaşama alanına ve tarzına kapatma anlamındadır. En yaygın ve genel duygusal şiddet türleri, aşağılama, bağırma, yetersiz olduğunu, hiçbir şey beceremediğini, çocuklarına bakmadığını söyleme, patolojik düzeyde kıskançlık, korkutma, gizliliği bozma batıl inançlar, ne yaptığını araştırma oluşturmaktadır. En yaygın şiddet biçimidir (Vatandaş, 2003: 23).

Kadın Dayanışma Vakfı'nın Avrupa Birliği tarafından desteklenen "Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal Haklar, Fırsatlar ve Bunları Kullanma Amaçlı Bilgilendirme/Bilinçlendirme Eğitimi Projesi" kapsamında Ankara'nın 5 merkez ilçesinde, 45 gecekondü mahallesinde eğitim programının uygulandığı, 796 kadının 609'unun yanıtladığı demografi anketine katılanların yaklaşık yarısı kocası tarafından küçük görüldüğünü, ev işlerini vaktinde yapmadığında kocasının sinirlendiğini, üçte birinden fazlası kocasının kendisi olmadan başarılı olamayacağını söylediğini, yarısından fazlası, kendi düşüncelerine katılmazsa kocasının kızdığını, yaklaşık yarısı kocasının iyi huylu olmadığını, %21'i kocasının arkadaşları ile toplanmasına, %22'si ailesi ve arkadaşları ile görüşmesine izin vermediğini, yaklaşık yarısı duygularına önem vermediğini belirtmiştir (Uçar, 2003: 81).

1.11.2. Sözel Şiddet

Eşe uygulanan sözel şiddetin en yaygın biçimleri, tehdit, aşağılama, küçümseme, alay etme, bezdirme şeklinde açıklanabilir. Eşin öz güvenini yok etmeyi amaçlayan çok etkin bir saldırı şeklidir. Sözel şiddet, aşağılama, küfür ve hakaretin yanı sıra, bazen eşe takılan aşağılayıcı bir isimle, bazen de eşin önem verdiği şeylerle, eşin bedeniyle, dış görünüşüyle alay edilerek sürdürülmektedir (Vatandaş, 2003: 24).

Kadın Dayanışma Vakfı'nın yaptığı araştırmaya göre, araştırmaya katılan kadınların %26'sı kocasının zekasını küçümsediğini ve aptalmış gibi davrandığını,

yaklaşık yarısı kocasının başkalarının önünde kendisine hakaret ettiğini, %74'ü kocasının kendisine bağırdığını ve azarladığını, %12'si kendisinin çirkin olduğunu söylediğini belirtmişlerdir (Uçar, 2003: 82).

- Kadına bağırmak, hakaret etmek, aşağılamak
- Başka kadınlarla kıyaslamak
- Korkutmak
- Kıskanmak
- Kadının nasıl giyineceğine, nereye gideceğine, kimlerle görüşeceğine karar vermek
- Kadına veya çocuklara zarar vermekle, öldürmekle tehdit etmek
- Diğer insanlarla ilişkilerini sınırlamak
- Kendini geliştirmesine engel olmak
- Yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak görmek
- Kültürel farklılıklarını reddetmek, bastırmaya çalışmak veya bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmak (Işık ve diğerleri-a, 2007: 57) sözel şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.11.3. Ekonomik Şiddet

Genellikle uygulanan ekonomik şiddetin en yaygın biçimini erkeğin kadını parasız bırakması, kadına ait malı ya da parayı elinden alması, çalışmasına izin vermemesi oluşturmaktadır (Vatandaş, 2003: 24).

- Kadının çalışmasına izin vermemek,
- İstemediği işte zorla çalıştırmak
- Kadının para harcamasını kısıtlamak
- Az para vererek çok şey beklemek
- Aileyi ilgilendiren ekonomik konulardaki kararları kadının fikrini sormadan tek başına almak
- Kadının parasını, şahsi mallarını elinden almak
- Kadının terfi etmesini engelleyecek kısıtlamalar getirmek (İş gezilerine, toplantılara kurslara katılmasına engel olmak)

- Kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı etkinlikleri engellemek
- İş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olmak (Işık ve diğerleri-a, 2007: 57).

Kadın Dayanışma Vakfının araştırmasına göre kadınların %21'i kocasının kendisine evi idare edecek kadar para vermediğini, %77'si kocasının çalışmasına izin vermediğini, yarısı da kocasının eğitim çalışmalarına katılmasını desteklemediğini söylemiştir (Uçar, 2003: 82).

1.11.4. Cinsel Şiddet

Cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır (Uçar, 2003: 82). Evlilik bağıyla veya evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşayan eşler arasında rıza dışı cinsel ilişki bir şiddet olgusu olarak açığa çıkmaktadır.

Cinsel şiddette ilişki ile sınırlı olan bir zor kullanma söz konusudur. Kadın cinsel ilişkide serbest iradesi ile rıza göstermemekte, zorla veya tehditle boyun eğmektedir. Kadın bu durumda aşırı fiziksel şiddete maruz kalmamakla beraber, manevi acı duymaktadırlar.

Fiziksel güç kullanılarak da cinsel ilişkide bulunma gerçekleştirilmektedir. Bu tür şiddet cinsel şiddetin en ağır kısmını oluşturmaktadır. Fiziksel şiddetin sapıklıklarla da birleşmesi mümkündür. Bu tür olaylarda pornografik videokasetleri kullanılmakta ve kadın filmde geçen sahneleri canlandırmaya zorlanmaktadır. Bu durumlar kadında ağır bedensel ve ruhsal travmalara yol açmaktadır.

Cinsel şiddet ve fiziksel şiddet arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Fiziksel şiddete uğrayan kadınların büyük bir bölümünün cinsel şiddete de uğradığı görülmüştür.

Dayaktan sonra her üç kadından ikisine kocası tarafından tecavüz edildiği tespit edilmiştir; bunlardan her altı kadından birisi zorla anal ilişkiye zorlanmaktadır.

Kadınlar bu teklifi kabul etmediklerinde, çok yoğun bir şekilde şiddete maruz kalmışlardır.

Cinsel ilişkinin zorla gerçekleştirilmesinin dışında her hangi bir cisimle kadının cinsel organına saldırıda bulunmak da en sık görülen cinsel şiddet biçimlerindedir.

Fuhşa zorlama, kaçırılarak tecavüze uğrama, zorla evlendirilmede cinsel şiddetin bir başka boyutlarındandır (Vatandaş, 2003: 24).

Kadına yönelik cinsel şiddet Batı'da aile içi şiddetin önemli bir parçasıdır. Cinsel şiddete maruz kalanlarla yapılan görüşmelerde ayrıntıya girilememiştir. Bu nedenle cinsel şiddetin gerçek boyutları bilinmemektedir (Çayboylu, 2000: 201).

- Kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak,
- Çocuk doğurmaya zorlamak,
- Kürtaja zorlamak,
- Fuhşa zorlamak,
- Cinsel organlarına zarar vermek,
- Fiziksel özellikleri bakımından başka kadınlarla kıyaslamak (Işık ve diğerleri, 2007-a: 57).

1.11.5. Fiziksel Şiddet

Dövme, tokatlama, tekmeleme, yakma gibi eylemlerin yer aldığı ve beden üzerinde fiziksel etkileri gözlenebilen şiddet türüdür.

Şiddet güç göstergesi ve hâkim olma duygusuyla ortaya çıkmış ve tarih boyunca en çok kadınları ve çocukları etkilemiştir. Aile içi şiddette eşlerden birinin diğerine karşı kendini ispatlama duygusuyla başlamış ve zamanla biçim değiştirerek ve artarak devam etmiştir.

Kadın tüm dünyada kocası, babası, erkek kardeşi veya oğlu tarafından şiddete uğramaktadır. Uluslar arası af örgütü “Yok Edilen Kadınlar” adlı raporunda bu konuyu delillendirmiştir. Söz konusu rapora göre, dünyada ortalama 5 kadından birisi fiziksel şiddete uğramaktadır (Vatandaş, 2003: 28–29) .

Kadın Dayanışma Vakfı'nın yaptığı araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya cevap veren kadınlardan yarısından fazlası kocasının kendine vurduğunu, %8'i kocasının kendisini silah, bıçak, makas gibi aletlerle tehdit ettiğini, %15'i hastanelik olacak kadar dövüldüğünü, %20'si, kocasının içtiği zaman kendisine kötü davrandığını, %21'i kocasının kendisini tehdit ettiğini, %12'si de öldürmek istemiş gibi davrandığını belirtmişlerdir (Uçar, 2003: 85).

Fiziksel şiddet atasözlerimiz tarafından da açıkça desteklenmektedir. “Kızını dövmeyen dizini döver, Erkektir sever de döverde, Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etme, vb” Geleneksel değerler kadının şiddet görmesine suç olarak bakmamaktadır (Sümer, 1998: 133).

- İtip kakmak,
- Tokatlamak,
- Tartaklamak,
- Tekmelemek,
- Kesici ve vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle bedene zarar vermek,
- Sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur etmek,
- Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak (Işık ve diğerleri-a, 2007: 57).

1.13. Mağdura Göre Şiddet

Günümüzde aile içi şiddet etkilenen kişilere bağlı olarak da kategorize edilmektedir.

Çocuğa Yönelik Şiddet; Ülkemizde ve diğerk ülkelerde sıklıkla rastlanan bir şiddet türüdür. Fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet türleri bu grupta da görölmektedir. Çocuğa yönelik şiddetin önlenbilmesi için ulusal ve uluslar arası yapılanmalar aktif bir çalışma içerisinde. Bu konuda ceza hukukunda ve medeni hukukta oldukça kapsamlı ve etkili kanuni düzenlemeler oluşturulmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre, 18 yaşını tamamlamamış herkes çocuktur. Ülkemiz gibi gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde, nüfus oranları içerisinde çocuklar önemli bir yer tutmaktadır (T.C. Başbakanlık, 2001: 150).

Yaşlıya Yönelik Şiddet; 75 ve daha ileri yaşlarda rastlanan bir şiddet türüdür. Bu yaşlardaki kişi diğerk aile bireylerine daha bağımlı bir durumdadır, bu sebeple şiddete direnmesi veya tavır alabilmesi oldukça güçtür. Yaşlıya yönelik şiddette de; fiziksel, duygusal ve cinsel şiddetin yanı sıra ekonomik şiddette uygulanmaktadır. Yaşlı kişinin parasının ve mallarının yönetilmesi, kişinin parasının elinden alınması ve geri verilmemesi ekonomik şiddet türüdür.

Aile içi şiddet, istismar ve ihmal olarak ta iki alt gruba ayrılır. İstismarda şiddeti uygulayan kişi aktif bir tutum içerisinde. İhmalde ise şiddet uygulayan kişi pasif bir tutum içerisinde (Alkan ve Fincancı, 2001: 150).

1.14. Öğrenim Durumu ve Aile İçi Şiddet

Öğrenim bir toplumun temel dinamik unsurlarının başında gelmektedir. Özellikle bir neslin toplumun geleceğindeki davranış biçimlerini nasıl şekillendireceğini belirleyen önemli bir yönlendirici konumundadır. Bu noktadan hareketle toplumda istenmeyen şiddet yönelimli davranış şekillerinin ilk törpülenmesi gereken yer de eğitim ve eğitimin verildiği yer olan ilgili kurum ve

kuruluşlardır. Ayrıca toplumun toplam gelirinden eğitim alanına ayırdığı pay da önemlidir (Savaş, 2006: 66).

Türkiye genelinde hane halklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar % 27,3 ile konut ve kira harcamaları, % 26,7'si gıda ve alkolsüz içeceklerden oluşurken en düşük payı % 1,3 ile eğitim hizmetleri almaktadır (TÜİK, www.tuik.gov.tr120805).

Öncelikle eğitim kurumlarından faydalanma oranı artırılmalı beraberinde bu kurumlardaki eleştiriye maruz kalan sorunlar ortadan kaldırılmalıdır. Sistem suç, ceza, başarı, ödül ilişkilerini mantık süzgecinden geçirerek düzenlemişse sorun da aynı oranda ortadan kalkma aşamasına gelmiş olacaktır.

Şiddet olaylarının oluşmasında etkili olan önemli bir başka değer de eğitim-öğrenim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü insanlar birçok karakteristik özelliğini daha küçük yaşta edinmekte, duygularını medeni cesareti ile demokratik yollara başvurarak ifade etme yeteneğini kazanmaktadır. Onun için olayı bu temel mantıktan yola çıkarak da değerlendirmek gerekmektedir (Savaş, 2006: 68). Özellikle erkeğin öğrenim düzeyi arttıkça kadına yönelik fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet azalmaktadır (Erdoğan, 1999: 92).

2008 yılında ICON-Hacettepe Üniversitesi ve BNB danışmanlık konsorsiyumu tarafından yayınlanan "Türkiye' de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu" na göre ülkemizde eşinden fiziksel şiddet gördüğünü belirten kadınların oranı % 39 dur. Aynı rapora göre şiddet gören kadınların % 56' sı ilköğretimi bile bitirememiş kadınlardan oluşmaktadır (Jansen ve diğerleri, KSGM, 2009: 6-10).

1.15. Ailede Şiddete İlişkin Bazı Genel Özellikler

- Ciddi yaralanma ve öldürme vakalarının % 20-50'si ailede olur. Öldürülen kadınların % 40'ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Erkeklerin ise % 10'u

eşleri tarafından öldürülmüş olup, bunların % 7'si kendini müdafaa sonucu ortaya çıkan durumdur.

- Şiddet ailede öğrenilir. Şiddete maruz kalan kadınların % 37'si çocuklarına şiddet göstermişlerdir. Şiddete maruz kalan çocuk, gelecekte şiddet gösterimine adaydır. Şiddet şiddeti doğurmaktadır”.
- Yapılan araştırmalar katillerin ailede şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Aile içi şiddet bireysel bir sorun olarak kalmayıp, toplumsal bir sorun haline gelmektedir.
- Şiddetin bulunduğu ailelerde yapılan incelemelerde geçmişe ait benzer öykülere rastlanır. Şiddete başvuran kadında, ailede şiddet, alkol ve çocukların şiddete maruz kalması söz konusudur. Erkek ise sevgiden yoksun bir aile geçmişine sahiptir. Yetiştirdiği ortam koruyucu tutumdan yoksun, şiddetin ve alkol bağımlılığının olduğu ortamdır.
- Şiddet kullanan erkeklerin çoğunun engellenme eşiği düşük, dürtü kontrolü zayıf, patolojik düzeyde kıskanç ve alkol düşkünlüğü olan bireylerdir (T.C. Başbakanlık y.n: 120, 2001: 51) .

1.16. Kadına Karşı Şiddetin Nedenleri

Şiddet, nasıl ortaya çıktığı konusunda tam fikir birliği olmayan, bilim tarihi sürecinde farklı görüşlerin ortaya konduğu oldukça karmaşık bir olgudur. İnsan doğasının karmaşıklığı nedeni ile ilgili bilim dalları farklı açıklamalarla konuyu izah etmeye çalışmışlardır. Sağlık bir bilim dalı olarak bu konuya en son dahil olmuştur. Bu disiplin şiddeti 1980'li yıllarda sonuçları itibarı ile bir sağlık sorunu olarak kabul etmiştir. Fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığı bozan şiddet sorununun yaygınlığı şiddetin bir halk sağlığı problemi olarak görülmesini sağlamıştır. Sağlık bilimi dışında şiddet konusu, psikoloji, sosyoloji, antropoloji siyaset bilimi, kriminoloji ve tarih biliminin ilgi alanına girmektedir. Temelde şiddetin özellikleri şöyle sıralanabilir;

- Erkeğin kadına yönelttiği şiddet, canlılarda türün devamını sağlamak ve hayatta kalabilmek için ortaya çıkan saldırganlıktan farklıdır.

- Kendi türüne ve doğaya karşı rasyonel bir nedeni olmaksızın şiddet uygulayan tek canlı insandır.
- Şiddeti uygulayanın genelde erkek olması şiddet davranışının insanda içgüdüsel olarak ortaya çıkmadığını gösterir.
- Şiddet, her zaman kişiden kişiye doğrudan uygulanan bir olgu olmadığı için sadece insan fizyolojisi ve psikolojisi ile açıklanamaz.
- Egemenlik ilişkilerinin sürdürülmesi amacı ile kullanılan şiddet, güçlüden güçsüze doğru sahip olunan güç ya da kudretin kullanılması olarak ifade edilebilmektedir.
- Şiddeti ortaya çıkaran nedenler arasında bireysel ve toplumsal nedenlerde vardır.
- Şiddet çok değişik tiplerde ortaya çıkmaktadır ve her biri kendi içinde değişiklik ve önem arz etmektedir.
- Şiddet tipleri tarihsel süreç içerisinde var olan konjonktüre bağlı olarak değişmektedir.
- Şiddetin farklı tipleri olmasına rağmen çözüm için bütün şiddet tiplerinin bir arada ele alınması gerekmektedir (Domaniç; 2007, 161–162).
- Erkeklerin kadınlara karşı neden şiddet uyguladıkları, kadınların da şiddete rağmen ilişkilerine neden devam ettikleri konusunda değişik yaklaşımlarla değişik cevaplar verilmiştir. “Bu cevaplar bireysel, sosyal psikolojik ve sosyolojik düzeylerde toplanabilirler” (İçli, 2004: 415).

1.16.1. Bireysel Düzey

Aile içi şiddetin genetik faktörlere bağlı olduğu konusunda bazı kanıtlar vardır. Hiddet duygusu nörolojik ve metabolik temellere dayandırılır. Ancak kızgınlığın eşe ve çocuklara dayandırılma nedenleri açıklanamamıştır. Alile içi şiddete maruz kalan eş ve çocuklar üzerindeki derin fizyolojik etkiler oldukça açıktır. Sadece şiddete uğrayanın değil buna şahit olanın özellikle çocukların gelecek yaşamlarında duygusal ve davranışsal problemler sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Şiddete maruz kalan kadın psikolojik olarak zarar görür. “ Buna rağmen Straus’a göre, şiddetin var olduğu ailelerdeki psikolojik problemlerin oranı normal ailelerden fazla değildir. L.Walker’e göre, katı cinsiyet rolü sosyalizasyonu sonucunda, kadın çaresiz olmayı öğrenir. Böylece şiddetle karşılaştığında onunla baş etme veya ondan kaçma becerisi yoktur. Yani kadının çaresizliği, erkeğin şiddetine katkıda bulunur. Bu öğrenilmiş çaresizlik kavramı, şiddet olgusunda mağdurun sorumluluğunu gündeme getirmesi nedeni ile çok tartışılmıştır”.

1.16.2. Sosyal Psikolojik Düzey

Şiddetin var olduğu ailelerde çocuklar anne-babalarından öğrendikleri davranışları uygulamaya eğilimlidirler. “Ailede ilk sosyalizasyon sürecinin işleyişinde meydana gelen bazı zarar verici etkiler, çocukta zorlama ve şiddet uygulamayı önleyecek normatif engellerin oluşmasını güçleştirmektedir. Kısaca, ailedeki bazı istenmeyen değişikliklerle çocuk ve gençlerin şiddet eğilimleri arasında ilişki vardır”.

Şiddetin büyük ölçüde ilk öğrenildiği yer ailedir. “Nagla; öğrenme sürecinin çocuklukta gerçekleşip, yetişkinlik sürecinde özellikle erkeklerde kalıcı hale geldiğini savunur”.

James Wiggins, aile içinde şiddete yol açan faktörleri incelemiş ve sonuç olarak erkeğin karısına fiziksel olarak saldırma nedenini üç durumda açıklamıştır:

1. “Kadın erkeğin isteklerini yerine getirmiyorsa (çocuk doğurma, cinsel ilişki gibi)
2. “Kadın kocasından çok şey istiyorsa”
3. “Erkeğin kadına saldırısına dışarıdan müdahale olursa, erkek çok daha fazla saldırgan olabilir” (İçli, 2004: 415–419).

1.16.3. Sosyolojik Düzey

Straus ailenin yapısal özelliklerinin şiddete yol açabileceğini söyler.

- Aile üyelerinin birlikte çok zaman geçirmeleri
- Aile faaliyetlerinin çok kapsamlı olmasından dolayı çatışma çıkabilecek meselelerin çokluğu
- Aile üyelerinin faaliyetlerinin diğer üyeleri de etkilemesi; birinin başarısızlığının diğerini de etkilemesi
- Aile olmanın diğer üyelerin davranışlarına katılma hakkı vermesi
- Yaş ve cinsiyet farklılıklarının var olması
- Önemli derecede cinsiyet eşitsizliğinin var olması
- Ailenin, sosyal kontrol ve rekabet mekanizmalarından soyutlanmış olması çatışma ve şiddet zamanlarında yardım almalarını engellemektedir.
- Üyeler her şeye rağmen kendilerini aile ile birlikte kalmaya zorunlu hissederler
- Hastalıklar, doğum ve ölümler gibi yaşanan değişik boyutlar ailede gerginlik, kararsızlık ve dengesizliklere yol açar (İçli, 2004: 415–419).

1.17. Kadınların Şiddete Katlanma Nedenleri

Hiçbir kadın istemediği koşullarda yaşamaya mecbur tutulamaz. Ancak bu koşullarda yaşamaya kadını mecbur eden birçok faktör vardır.

- Kadının tekrar ve daha fazla şiddete maruz kalma korkusu (öldürülen kadınların yaklaşık yarısı, ya ayrılmış ya da ayrılma aşamasında olan kadınlardır)
- Ekonomik bağımsızlık (kadınların çoğunlukla çalışmıyor olmalarından dolayı, ayrılma neticesinde çocuklarıyla birlikte yoksulluğa sürüklenmeleri)
- Ayrılan kadın çoğu kez aile ve arkadaş desteğinden yoksun kalır buda yalnız kalma korkusunu oluşturur.

- Dul kadın ya da bekar anne kavramı toplum tarafından hala kabul edilmediğinden ayrılan kadın bunu “sosyal leke” olarak görür ve etkilenmekten korkar.
- Birçok kadın ruhsal anlamda her şeye rağmen eşlerine bağlıdır ve değişeceğine inanır.
- Kadınların çoğu kendilerine olan güven ve saygıyı dayak ve sözel istismarla geçen yıllardan sonra kaybetmiştir ve birey olma özelliklerini yitirmişlerdir, kendilerini şiddet uygulayanın gözüyle görmeye başlarlar (Özbaşaran, 2001: 466).

1.18. Aile İçinde Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Yanlış İnanışlar

- Evlilik bir özel yaşam alanıdır ve bu ilişkide geçenler kimseyi ilgilendirmez,
- Duygusal veya psikolojik şiddet, fiziksel şiddet kadar kötü değildir (İlkkaraca ve diğerleri, 1996: 29)
- Aile içinde kadına yönelik şiddet abartılan bir durumdur,
- Şiddet düşük gelirlili ve eğitimsiz kadınların sorunudur,
- Şiddet gören kadın bunu ister, hak eder,
- Alkol, işsizlik, ekonomik sıkıntılar aile içinde kadına yönelik şiddetin nedenidir,
- Şiddet gören kadınlar erkeklerden nefret ederler,
- Şiddet tek taraflı değildir. Çok sayıda erkek şiddete maruz kalmaktadır,
- Erkekler şiddeti kontrol edemezler, engel olamazlar (Işık ve diğerleri, 2007-a: 55–56).

1.19. Şiddetin Yol Açtığı Zararlar

Şiddet, bireye, aileye, topluma, ekonomiye ve demokrasiye zarar verir. Kadına yönelik aile içi şiddetin zararları;

- Mağdura verdiği zararlar
- Saldırganı verdiği zararlar
- Doğrudan şiddete uğrayan ya da aile içindeki şiddete tanık olan çocuklara verdiği zararlar,
- Aileye ve aile ilişkilerine verdiği zararlar,
- Yakın ilişkide bulunan kişilere, ailelere, akraba ve komşulara, tanıklara verdiği zararlar, olarak sıralanabilir.

Burada vurgulanmak istenen şiddetin sadece mağdura değil, çevresindeki herkese hatta şiddeti uygulayan kişiye dahi zarar verdiğidir.

1.19.1. Şiddetin Mağdura Verdiği Zararlar

Şiddetin mağdur üzerinde vereceği zararlar sonuçlarına göre değerlendirilmiştir.

Ölümcül Sonuçlar

- İntihar
- Ölüm, töre/namus cinayetleri, tutku öldürmeleri
- Anne ölümleri
- AIDS, hepatit ve benzeri cinsel yolla bulaşan hastalıktan ölüm

Ölümcül Olmayan Sağlık Sorunları

- Fiziksel sağlık
- Akıl/ruh sağlığı
- Olumsuz sağlık davranışları
- Kronik durumlar
- Üreme sağlığı sorunları (Işık ve diğerleri-a, 2007: 53–55).

1.20. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Özellikleri

Şiddete maruz kalan kadınlar, kadınlık rolünü iyi eş ve anne rolüyle özdeşleştirmiş, pasif, bağımlı geleneksel kadın rolünü kabullenmiş kadınlardır.

Kocasının fiziksel şiddetine maruz kalan kadınların % 73,7' sinin şiddet karşısındaki en önemli tepkileri “ağlayıp-susmak” olduğu (Vatandaş, 2003: 174) tespit edilmiştir.

Şiddetin bütün evliliklerde olduğuna inanırlar, kendilerine yönelen saldırgan davranışlardan yine kendilerini sorumlu tutarlar, saldırıların bir gün sona ereceğine saldırganın değişeceğine inanırlar, itaat etmekten vazgeçmezler, yaşadıkları psikolojik, fizyolojik sorunları hissettikleri öfke ve şiddeti inkar etme eğilimindedirler. Öz güvenleri azdır, eşleri olmadan kendilerini bir bütün olarak hissetmezler, kendi değerlerini, becerilerini ve potansiyellerini küçümseyen kişilerdir ve sosyal açıdan yalnızdırlar.

Bütün yaşananların sonuçları ne olabilir? Şiddete maruz kalan kadın, hırpalanmış kadın sendromu yaşamaktadır. Bu konuda yapılan araştırma verilerine göre; bu kadınlarda fiziksel yaralanmalar, hematomlar, diş kırıkları, burun dudak yaralanmaları, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, kaygı, depresyon, kabus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimleri, sosyal izolasyon, komplike baş ağrıları gibi bozukluklar şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek oranda görülmektedir.

Travmatik yaralanma geçirerek acil servislere başvuran kadınların %16 ile %30'unun yaralanmalarının aile içi şiddetten kaynaklandığı görülmektedir. Kadın psikiyatri hastalarının %30-50'sinde şiddete maruz kalma öyküsü vardır.

Kadına yönelik aile içi şiddet, kadının beden ve psikolojik sağlığını etkilediği gibi aile ve toplumu da olumsuz olarak etkilemektedir. Evdeki şiddete tanık olan çocuklarda sinirlilik ve içe kapanma, anksiyete, uyum sorunları, sosyal ilginin azalması, okul başarısının düşmesi, yatak ıslatma, psikomatik hastalıklar, agresif söz ve davranışlar, ortaya çıkabilmektedir. Özellikle erkek çocuklar şahit oldukları bu şiddeti ileride kendi evlerine de taşımaktadırlar (Özbaşaran, 2001: 466-467).

“Fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar olayı rasyonelleştirmektedirler. Katleen Ferraro ve John Johnston fiziksel şiddete maruz kalan kadınların rasyonelleştirme yollarını şöyle sıralamıştır” (İçli, 2004: 421).

- Şiddete uğrayan kadınlar, buna katlanarak kocalarını bu davranıştan ötürü karşılaştıkları problemlerden kurtarabileceklerini ümit ederler.
- Şiddet uygulayan kocaların bu davranışların bazı dış nedenlerden örneğin, işsizlik veya işteki problemlerden kaynaklandığı düşünülür.
- Kadınlar şiddetin günlük yaşamda var olup olmadığını bilmek istemezler
- Bazı kadınlar şiddetin hiç olmazsa bir kısmı için kendilerini suçlarlar
- Bu görüşe göre, kadınlar bazı dini baskılar veya çekirdek aileye olan bağlılık nedeniyle şiddete katlanırlar (İçli, 2004: 421).

1.21. Şiddet Uygulayan Erkeklerin Özellikleri

Davidson şiddet uygulayan erkekleri “...psikopat veya hasta kişilikli değil yaşam sıkıntısı çekilmez hale geldiğinde öğrenilmiş bir davranış kalıbı olarak şiddete başvuran, özsaygısı az erkeklerdir” (Görmez ve Bayat, 1997: 22) şeklinde tanımlamıştır.

Şiddetin öğrenilebilir bir olgu olduğu bilimsel çevrelerce de kabul edilmektedir. Aile içi şiddet üzerinde de son zamanlarda yapılan çalışmalarda, şiddet uygulayan erkeği karakterize eden beş önemli faktör üzerinde durulmaktadır.

- Şiddet uygulayanların çocukken şiddet görmüş olması,
- Şiddet uygulayıcısının ebeveynleri arasında şiddetin varlığı,
- Alkol bağımlılığı,
- Uyuşturucu tüketimi,
- İşsizlik,

Sosyal dayanışma kurumlarına başvurmuş eşlerine şiddet uygulayan 188 erkekten dörtte üçüne yakını, anne babaları arasında şiddetin var olduğunu, bu şiddete tanık olduklarını, yarıya yakını şiddete maruz kaldıklarını, yarıdan fazlası alkol bağımlısı olduğunu, üçte birinden fazlası uyuşturucu kullandığını, dörtte birine yakını ise işsiz olduğunu belirtmiştir.

Şiddet olgusunun var olduğu evlerde öğrenim düzeyinin de düşük olduğu gözlemlenmekle birlikte yapılan araştırmalarda kadınların % 40'ının, erkeklerin % 44'ünün lise ya da daha yüksek öğrenimli olması dikkat çekicidir (Özbaşaran, 2001: 465).

1.22. Kadına Yönelik Şiddet Açısından Dünyada Durum

Şiddet, ister ev içinde olsun toplumda meydana gelsin kadının hayatına korku ve güvensizlik sokmaktadır. Ülke anlamında ele alındığında ise eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerinin başarılmasını engellemektedir. Kadına yönelik şiddet, erkeklerin hâkimiyetine ve kadına yönelik ayrımcılığa yol açan, kadının ilerlemesini engelleyen kadınla erkek arasında çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkisinin görünürdeki yüzüdür. Kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmalar yeterli olmamakla birlikte, şiddet dünya kadınları için söz konusudur ancak kayıtlar ülkemizde olduğu gibi dünyada da tam değildir. Şiddetin, kadınların ölmesine, sakatlanmasına, fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığının olumsuz etkilenmesine neden olmasından dolayı Dünya Sağlık Örgütü kadına yönelik şiddeti bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirmiştir. DSÖ tarafından Kasım 2005 de yayımlanan raporda, 10 ülkeden (Bangladeş, Brezilya, Etiyopya, Japonya, Peru, Namibya, Samoa, Sırbistan, Tanzanya ve Tayland) 24 000 kadınla yapılan görüşmelere dayanarak sorunlar ve yapılması gerekenler saptanmıştır (T.C. K.S.G.M., 2006: 92).

Dünya sağlık örgütünün 2002 raporuna göre, kadınların %10-69'sinin hayatında en az bir kez eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır (Çetiner, 2006: 60).

Aile içi şiddetin dünyadaki yaygınlığıyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, ABD’de yılda 3–4 milyon kadının eşlerinden dayak yedikleri ve kadınların acil servise başvurma nedenlerinin şiddet sırasında aldıkları yaralar olduğu görülmüştür. Aile içi şiddet dolayısıyla yaralanan kadınların sayısı, trafik kazaları, sokak saldırıları ve tecavüzler sırasında yaralanan kadınlardan daha fazladır (Çetiner, 2006: 60).

- Avusturya’da 1985’te 1500 boşanma davasının %59’unda, kadına yönelik şiddet boşanma nedeni olarak gösterilmiştir.
- Öldürülen kadınların %40-70’i yakın ilişkide olduğu partneri tarafından öldürülmektedir.
- Koreli kadınların üçte ikisi eşlerinden düzenli olarak dayak yemektedir.
- 2001–2002 Britanya suç araştırması sonuçlarına göre, İngiltere ve Galler’de şiddet suçlarının dörtte biri aile içi suçlardır. Kurbanların %81’i kadın ve %18’i erkektir.
- ABD’de her 18 dakikada bir kadın dövülmekte ve altı dakikada bir kadının ırzına geçilmektedir.
- Fransa’da şiddet kurbanlarının %95’i kadınlardır ve bu kadınların %51’ine beraber oldukları erkekler şiddet uygulamaktadır (Alpago, 2006: 30-31).

1.23. Kadına Yönelik Şiddet Açısından Türkiye’ de Durum

Türkiye’de aile üyelerinin kadına uyguladığı şiddet, hakaret ve kadınları ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmaktan dayağa, cinsel şiddetten cinayete geniş bir yelpazedir. Kadına şiddetin uç noktası da “namus cinayetleri” dir (Dölek ve Özdemir, 2004: 11).

Türkiye’de aile içi şiddetin nedenleri ve çözüm yollarının bulunabilmesi için aile yapısının doğru saptanması gerekmektedir. Aile içerisinde yaşanan sorunlar özellikle eşe karşı şiddet dışarıya en zor anlatılan sorundur. “Bu durum, şiddetin

giderek yaygınlaşmasına neden olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir”. Aile birliğinin devamının susmak olduğuna inanılır ve yardım etmesi gerekenlerde bunu tavsiye eder. Şiddete maruz kalan kadın da uğradığı şiddeti anlatmaktan çekinir bu durumun başkaları tarafından bilinmesini istemez. İyi bir eş ve iyi bir anne olmadığının düşünülmesinden çekinir. Toplumda “iş görme” ve “itaat” kadın kimliği ile özdeşleşmiştir, ortaya çıkan şiddetten kadın sorumlu tutulur bu durum kadının susmasına neden olmaktadır.

ABD’ de cinsel eşitlik merkezinin yaptığı araştırmalarda; “Ailenin mahremiyeti ve kadının ev sınırlarını dışarı çıkarmamasının onurlu bir eş davranışı olduğu kabullerinin etkisiyle çoğu şiddet “dört duvar” arasında kalmaktadır”.

“Aile Araştırma Kurumu ve Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı’nın bir araştırmasına göre, dayak “terbiye” olarak algılanmaktadır. Kadınların çoğu en az bir kez baba ya da koca şiddetiyle karşı karşıya kalmıştır. Şiddet evliliğin ilk yıllarında, hatta nişanlılık döneminde başlamaktadır. Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfına başvuran dört binin üzerindeki kadının % 45.8’i balayı döneminin sonunda, % 13’ü ilk çocuklarına hamileliklerinde, % 9.9’u doğumdan sonra şiddeti yaşamaktadır. Kadınlar ilk yıllarda değişeceğim sözüne inandıkları için daha sonra da çevre baskısı, ekonomik nedenler, korku, meslek sahibi olmama gibi gerekçeler yüzünden eşlerini terk edememektedir. Kadın ancak, şiddet çocuklarını kapsadığında destek almaya karar vermektedir” (Vatandaş, 2003: 31).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2008 7 bin 405 evli kadın katılımı ile yapılan araştırmaya göre kadınların % 25’i erkeğin şiddet gerekçelerinden en az birini haklı bulmaktadır (Sabah Gazetesi, 26 Ekim 2009, 15).

“Proje yürütücülüğünü İçli’ nin yaptığı, ceza evindeki 1070 mahkum kadınla yapılan araştırmaya göre, katılımcıların % 21,2’si eşinin kendisine şiddet uyguladığını belirtmiştir. Bu kadınlardan % 34,9’ unun şiddet sonrasında ilk aklına gelen şey “kaçıp kurtulmaktır”. Katılımcıların % 49,9’u aile içi geçimsizliklerin nedeni olarak ekonomik sorunları ifade etmiştir.” (Vatandaş, 2003: 32).

Yapılan araştırmalar erkek ve kadınlar tarafından erkeğin kadına uyguladığı Şiddetin meşru kabul edildiğini göstermektedir. Bu tutumun yerleşmesinde medyanın rolü büyüktür. Kadınla ilgili programlarda geleneksel kadın rolü öne çıkarılmaktadır. Kadın “ikinci sınıf”, “zayıf” varlıklar olarak ele alınmaktadır. Şiddet gören kadın neredeyse suçlu gibi gösterilmekte ve olayların sansasyonel yönü vurgulanmaktadır.

Türkiye’de kadınlara yönelik Şiddetin görünür biçimi kadınların öldürülmesi şeklindedir. Kadının öldürülmesi, namus kavramı ile haklılaştırılmıştır. Kadına yönelen Şiddet eylemlerinde en çok ateşli silahlar ve kesici aletler kullanılmaktadır. Toplumda kabul gören genel ahlak ve namus anlayışı Şiddet eylemlerinin en belirgin nedenidir.

“Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) 2000’de yayımladığı bir istatistikte dünyada eş ve sevgililerinin saldırısına en çok uğrayan kadınların %57,9 ile Türkiye’de olduğu bildirilmiştir (Alpago, 2006: 34).

2008 yılında “Türkiye’ de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu” na göre ülkemizde eşinden fiziksel Şiddet gördüğünü belirten kadınların oranı % 39 olarak belirlenmiştir. Batı Marmara bölgesinde bu oran % 25 iken Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde % 53 olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırma cinsel Şiddeti % 15 olarak belirlemiştir. Şiddet gören kadınların % 34’ü Şiddeti kendi ailesine anlatırken % 12’sinin erkeğin ailesine anlatabildiği görülmüştür. 2008 yılı tespitlerine göre Şiddet gören kadınların % 92’ si hiçbir resmi kurum veya kuruluşa başvuruda bulunmamıştır. Çözüm arayışına giren kadınlardan % 67’ sinin öğrenim düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Jansen ve diğeri, KSGM, 2009: 6-10).

1.24. Kadına Yönelik Şiddet ve Uluslar arası Belgeler

1.24.1. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadınların insan hakları bildirisi olarak da tanımlanan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW-Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination Againsts Woman) 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş, Türkiye tarafından usulüne uygun şekilde 24 Temmuz 1985 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe konmuştur (Karınca, 2008: 65).

CEDAW'ın temel hedefi, toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın erkek rollerine dayalı ön yargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır (Aksoy; 2006, 19). Söz konusu sözleşme ile sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek için gerekli tüm geçici ve özel önlemlerin alınması hükme bağlanmaktadır (T.C. Başbakanlık, 2007: 29).

Kadın Hakları, İnsan Haklarıdır; Herkesin doğuştan sahip olduğu hak ve özgürlükler “insan hakları” kavramını ifade eder. Bu kavram zamanımızda özel bir önem ve değer kazanmıştır. Yasalar önünde eşitlik, düşünce özgürlüğü, tüm yurttaşlara seçme ve seçilme hakkı tanınması, eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanması, eğitimde, sağlıkta ve çalışma alanında, ekonomik ve sosyal yaşamda her türlü ayrımcılığın önlenmesi insan haklarına saygının temelidir. Bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin gelişmişlik düzeyinin de ölçütüdür. Bütün uluslar arası insan hakları belgelerinde, tüm insanların onur ve haklar bakımından eşit ve özgür doğdukları, herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklere hiçbir ayırım gözetilmeksizin fırsat eşitliği çerçevesinde sahip olduğu ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın kabul edilmezliği ilkeleri benimsenmiştir.

Tarihsel süreçte bu haklar varlıkları ve kullanımları arasında her zaman kadınlar aleyhine gelişmişlerdir ve hala da değişik alan ve boyutlar da devam etmektedir. Dünyada gelişmemiş ülkelerde hala okuma yazma bilmeyen insanlar vardır ve 948 milyon kişinin 600 milyonu kadındır. Ülkemizde de bu oran erkeklere kıyasla daha fazladır, 1990 verilerine göre bu oran erkeklerde % 10,1 iken kadınlarda %28,7'dir. Kadınların sorunları kadın haklarını oluşturmaktadır. Kadınlara karşı var olan toplumsal, hukuksal, ekonomik, siyasal, kültürel ve diğer alanlarda var olan ayrımcılığın kaldırılması için “kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” kabul edilmiş ve çalışmalar çok önemli bir noktaya ulaşmıştır (Moroğlu, 2003: 9–10).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 19 Ocak 1986 tarihinde onaylamıştır. Sözleşmede kadınlara karşı ayırım kavramı tanımlanmış ve her türlü ayırımın önlenmesi amacıyla kadın erkek eşitliğinin sağlanması hedefine ulaşmaya kadar taraf devletlere bu yolda kararlı eşitlik politikaları izlemeleri önerilmiştir (m.1). Sözleşme, “yasalar önünde eşitliği” ve “fiili eşitliği” sağlamaya yönelik olarak taraf devletlere yükümlülük getirmektedir (m.4). Sözleşmeye göre, her iki cinsten birinin aşağılanmasına veya üstün görülmesine yönelik fikirlerin veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek için her türlü sosyal, kültürel ve yasal önlemleri alma yükümlülüğü getirilmiştir (m.5). Sözleşmeye göre taraf devletler; kadınlara kanun önünde eşit haklar tanıma, medeni haklar bakımından kadınlara erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanıma ve özellikle kadınlara akit yapmada ve mülk idaresinde eşit haklar verme ve mahkemelerde davaların her aşamasında eşit muamele etme yükümlülüğündedir (m.15).

Sözleşmeye göre taraf devletler; kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün tedbirleri alacaklar ve özellikle kadın erkek eşitliği ilkesine uygun davranacaklardır (m.16).

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ve kadın sığınma evlerine ilişkin de ayrı maddeler içermektedir. Sözleşme bütün olarak ele alındığında kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır.

CEDAW 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı, kadına yönelik şiddet konusunda hazırlanmıştır. 1. maddesi ayrımcılık tanımının cinsiyet temelli şiddeti kapsadığını vurgulamaktadır. Kadının insan hakları ve temel özgürlükleri kapsamında maddeler yer almaktadır. Bu maddelerde kadına yönelik ayrımcılığın ve şiddetin uygulanmasının devlet tarafından engellenmesinin yanı sıra, özel kişi ve kurumlar tarafından yapılan ayrımcılığı önlemek konusunda da devlet sorumlu tutulmuştur.

Türkiye’de CEDAW Ek İhtiyari Protokolü 23 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu protokol sözleşmenin uygulanmasını denetlemekle yükümlü olan CEDAW Komitesi’ne, sözleşmenin ön gördüğü hakların ihlal edilmesi durumunda, bireylerce ve gruplarca ya da onların yetkilendirdiği kişilerce şikayette bulunulduğunda, şikayeti kabul etme ve inceleme yetkisi tanımaktadır (Karataş ve diğerleri, 2008: 23–25).

CEDAW’ın ayırıcı özelliği, başka metinlerde genel olarak insana garanti edilen hakların burada özellikle kadın için altının çiziliyor olmasıdır. Sözleşme kapsamında kadınların haklarının en çok tartışma konusu edildiği, en fazla ihlalinin söz konusu olduğu alanlar net şekilde belirlenmekte (siyaset, evlilik, aile, eğitim, sağlık, medya, kırsal alan vb.), buralardaki hakların ne olduğu konusuna açıklık getirilmektedir. Bu niteliği ile metne kadınlar için bir haklar bildirgesi, devletler için de bir yükümlülükler manzumesi olarak bakılmaktadır (Karınca, 2008: 65).

1.24.2. Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi

Bu bildiri 1993 tarihlidir. Başlangıç kısmında kadına yönelik şiddet konusunda oldukça önemli tespitler yer almaktadır. Bu bildiriye göre kadınlara karşı şiddetin açık ve anlaşılabilir bir tanımının yapılmasına, kadınlara karşı her türlü şiddetin tasfiye edilmesinin açıkça düzenlenmesine, devletlerin taşıdıkları sorumluluklar konusunda taahhütte bulunmalarına ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi için tüm uluslar arası toplumun taahhütte bulunmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bildiride kadınlara karşı şiddet, ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı ve ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama olarak tanımlanmıştır.

Bu bildiriye göre devletler; kadınlara karşı şiddeti yasaklar ve kadınlara karşı şiddetin tasfiye edilmesi konusundaki yükümlülüklerinden kaçınmak üzere herhangi bir örf ve adeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri süremezler (Karataş ve diğerleri, 2008: 25–26).

1.24.3. Pekin Eylem Platformu

Bu belgenin Kadına yönelik şiddet ile ilgili bölümünde kadına yönelik şiddetin, eşitlik, kalkınma ve barış hedefleri önündeki en önemli engellerden biri olduğu belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddet, yani toplumsal cinsiyet temelli şiddet, fiziksel veya psikolojik zarar ve sıkıntı çekme ile sonuçlanacak herhangi bir eylem olarak tanımlanmıştır.

Hükümetlerin, gelenek görenek ve dinden kaynaklanan nedenlerle uygulanan şiddeti reddetmesi ve sözleşmenin uygulanması için gerekli önlemleri alması gereği vurgulanmıştır (Karataş ve diğerleri, 2008: 74).

1.24.4. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı

2007 – 2010

Plan, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Koordinasyonunda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve kadına yönelik şiddet konusunda mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla gerçekleştirilmiştir.

Planda, kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğu belirtilmiş, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleye ilişkin iyileştirmeler hedeflenmiştir.

Eylem planı, kısa (2007–2008), orta (2007–2009), uzun (2007–2010) olmak üzere üç uygulama dönemini kapsamaktadır. Amacı, ülkemizde aile içinde kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin uygulamaya konulmasıdır (Karataş ve diğerleri, 2008: 83).

1.25. Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun

En geniş anlamıyla aile, “bir ev başkanının (kadın ya da erkek iki cinsten de olması olanaklıdır) otoritesine bağlı olarak aynı çatı altında yaşayan kişilerin oluşturduğu birliktir. Bu birlikte ana, baba ve çocuklar dışında kan bağıyla bağlı olan hısımlar, kayın hısımları ve bir sözleşme ilkesi sebebiyle ailenin yanında yaşayan çalışanlar da yer almaktadır (Karınca, 2008: 20).

Aile içi şiddet ise, aile bireylerinin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki hareket, davranış veya eylemler bütünüdür.

4320 sayılı Kanun'un gerekçesinde de benzer biçimde aile içinde bir bireyin diğer bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışları olarak tanımlanmıştır.

Bu kanuna göre şiddete uğrama olasılığı olan kişiler en yakın aile mahkemesine başvurarak koruma emri alabilirler. Mahkeme başvurunun hemen ardından mağdur, saldırgan ya da tanık dilemeye gerek duymadan koruma emrini vermek zorundadır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14 Ocak 1998 tarihinde kabul edilmiştir. Kısaca Koruma emri olarak tanımlanır. Kanun aile içi şiddetin önlenmesi açısından önemli bir adımdır. Kanunun genel amacı, aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal tedbirlerin alınmasını ve ailenin korunmasını sağlamak ve aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı zararların toplumun bünyesinde derin ve kalıcı izler bırakmasına engel olmaktır (Karınca, 2008: 20).

1.25.1. 4320 Sayılı Kanun İle Medeni Kanun Arasındaki İlişki

Türk Medeni Kanunu'nun 195. ve sonraki maddelerinde yer alan evlilik birliğini korumaya yönelik düzenlemeler, eşlerin kişilik haklarını da korumaktadır. Ancak aile içi şiddet durumunda da uygulanabilecek olan bu önlemler, nitelikleri gereği şiddeti önlemede yetersiz kalmaktadır. Uzun bir yargılama sürecinden dolayı da aile içi şiddeti önleme konusunda doğrudan etkili olamamaktadır. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun kabul edilme sebebi de aile içi şiddete kısa zamanda ve etkin biçimde son verilmesidir.

Medeni kanunda uygulama alanları aile içi şiddetle sınırlı değildir. 4320 sayılı kanunda ise alınacak önlemler eşlerle sınırlı olmadığı gibi kısıtlı da değildir. 4320

sayılı kanunda önlem süresi altı ayı geçmezken, medeni kanunda süre kısıtlaması yoktur (Karınca, 2008: 16).

1.26. Eski ve Yeni Türk Medeni Kanunu'nun Kadın Hakları Kapsamında Karşılaştırılması

22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu Cumhuriyet İnkılâpları'nın en önemli kanunlarından biridir. 1926 tarihli Medeni Kanunda dini nikâh ve dört kadınla evlenme, kocanın tek yanlı boşanmasına izin veren İslam Hukuku kurallarına dayalı kuralları ortadan kaldırmış olmasına ve tek kadınla resmi belediye memuru huzurunda evlilik ve ancak yasada yazılı sebeplerle mahkeme kararı ile boşanma sisteminin uygulanmasına rağmen kadın-erkek eşitliği sağlanamamıştır.

4721 sayılı yeni kanunun kadın haklarına getirdiği eşitlik ve iyileştirmelerin başlıcaları şunlardır:

1- Eski Medeni Kanununun 88. maddesi gereği “erkek onyediyedi, kadın onbeş yaşını” doldurunca evlenebilirdi. Yeni kanunun 124. maddesine göre evlenme ehliyeti kadın erkek her ikisi içinde onyediyedi yaşın doldurulması ile sağlanmaktadır ve çocuk yaşta kadınların evlenmesi engellenmektedir.

2- 1926 tarihli Medeni kanununun 153.maddesinde evlenen kadın kocasının soyadını almak ve bununla yetinmek zorundadır. Yeni yasada ise “Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.” denilmektedir.

3- Eski Medeni Kanununun 159. maddesine göre kadın bir iş veya sanatla uğraşabilmek için kocasının iznine tabi idi ve bu madde eşitlik ilkesine aykırı idi. 29.11.1990 tarihli ve 30/31 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilen bu kural

yerine eşitlik ilkesine dayalı 192. madde getirildi. Bu maddeye göre; “ Eşlerden biri, meslek veya iş seçiminde diğ erinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.”

4- Eski Medeni Kanununun 169. maddesi “Karının şahsi mallarına veya mal ortaklığı usulüne tabi mallara dair karı koca arasındaki hukuki tasarruflar sulh hâkimi tarafından onaylanmadıkça muteber olmaz” şeklinde idi. Yeni 193.madde ye göre tam bir eşitlik söz konusudur.”Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğ eri ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir.” denilmiştir.

5- Eski Medeni Kanununun 152.maddesi “Koca birliğin revidir. Evin intibahı, karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.” der. Yeni Kanununun 188/1. maddesine göre ise;” Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder.” kuralı geçerlidir.

6- Eski Medeni Kanununun 160. maddesi “ Karı ve koca mallarını idare için hangi usulü kabul etmiş olursa olsun karı husumet ehliyetini haizdir. Şu kadar ki emvali şahsiye hakkında üçüncü şahıslar ile mütehaddis davalarda karıyı, koca temsil ile mükelleftir.”. Yeni Kanununun 189. maddesine göre “ Birliğı temsil yetkisinin kullanıldığı hallerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar. Eşlerden her biri, birliğı temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması halinde eşler müteselsilen sorumludurlar.” Kuralıyla birlikte eşitlik sağlanmıştır.

7- Eski Medeni Kanununun 170.maddesine göre, kadın erkek arasında mal ayrılığı yasal rejimdir. 1926 tarihli kanununun 186/1 maddesine göre “ Karı kocadan her birinin bütün mallarının mülkiyet ve idare ve intifa haklarını muhafaza etmesine mal ayrılığı denir.”

4721 sayılı yeni kanunun 202/1. maddesine göre; “Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.”

Yeni kanunun 218. maddesine göre, “Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.”

Yeni Kanununun 219. ve 220. maddeleri karı ve kocanın edinilmiş malları ile kişisel mallarının hangi mal ve haklardan oluştuğunu sınırlı olarak şöyle açıklar; “Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleridir. Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır;

- Çalışmanın karşılığı olan edinimler,
- Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
- Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
- Kişisel mallarının gelirleri,
- Edinilmiş malların yerine geçen değerler.”

Madde 220; Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel mallardır;

- Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
- Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği mal varlığı değerleri,
- Manevi tazminat alacakları,
- Kişisel mallar yerine geçen değerler.

Bu yasal mal rejimi eşlerin anlaşması ve noterce düzenlenen veya onaylanan yazılı bir sözleşme imzalaması koşulu ile (m.205), kanunda yazılı diğer mal rejimlerinden biri ile değiştirilebilir (m.203).

8- 1926 tarihli eski medeni kanununun 98. maddesine göre, evlenme başvurusu “erkeğin ikametgâhı belediyesine” yapıldığı halde, yeni Medeni Kanununun 134.

maddesi “Birbiri ile evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.” kuralı ile eşitliği sağlamıştır.

9- Eski Medeni kanununun 298. maddesi “ana baba evli değilse çocuğa kayyım tayin edilir” hükmü ile anneye velayet hakkı vermiyordu. Yeni kanunun 337. maddesi “ ana baba evli değilse velayet anaya aittir.” kuralını getirir.

10- Eski Medeni Kanununun 144. maddesinde boşanma sonrasında erkeğin yoksulluk nafakası isteyebilmesi için kadının “hali refahta” olması şartı aranırken, yeni kanunun 175. maddesine göre “her iki eş de aynı koşullarda” nafakaya sorumludur denilerek kadına tanınan imtiyaz kaldırılmıştır.

1926 tarihli Medeni Kanunda yer alan koca lehine olan kurallar değiştirilmiş ve karı-koca arasındaki eşitlik sağlanmıştır. Ancak eski kanunda kadınlar lehine var olan kurallar yeni medeni kanunla birlikte kaldırılmıştır.

4721 sayılı yeni Medeni Kanunla birlikte eşler arasında eşitlik sağlanmış sayılabilir. Kocanın malı sayılan kadın sonunda kocayla eşit hale getirilmiştir. Önemli olan bu yasaların fiilen uygulanabilmesidir (Domaniç, 2007: 12-17).

1.27. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ortaya Çıkarılmasındaki Engeller

Kadına yönelik aile içi şiddet önemli bir toplum sağlığı ve insan hakları sorunu olmasına rağmen, özel alanda meydana gelmesinden dolayı gizli kalmakta ve gerçek boyutlarını tespit etmek güçleşmektedir.

Uluslar arası yükümlülüklerimiz ve ulusal mevzuatımızdaki düzenlemeler, aile içi şiddetle mücadeleyi devletin öncelikli sorumluluklarından biri olarak tanımlamaktadır. Sağlık kuruluşları da aile içi şiddet mağduru ve risk altındaki kadınların hizmet alabilecekleri önemli kuruluşlardır.

Ülkemizde her üç kadından biri fiziksel şiddet yaşamaktadır. Buna rağmen aile içi şiddetin bir sağlık sorunu olarak ele alınması ve müdahale edilme düzeyi çok düşüktür. Bu oran aile içi şiddetin gizli kaldığının önemli bir göstergesidir. Şiddetin engellenebilmesi bu sorunun gizli kalmasının nedenlerini araştırmakla gerçekleştirilebilir. Bu engeller şöyle sıralanabilir;

1.27.1. Toplumdan Kaynaklanan Engeller

Aile içi şiddet toplum tarafından mahrem bir konu olarak görülür. Erkeğin kadına şiddet uygulaması belirli şartlarda kabul edilebilir bir davranış olarak algılanır. Toplumun sahip olduğu değer yargıları bu algılama şeklinin nedenidir. Toplumun ve dolayısıyla kişilerin değer yargıları şiddet gören kadının destek ve koruma hizmetlerine ulaşmasını engeller. Aile içinde gerçekleşen olaylara (bu şiddet dahi olsa) dışarıdan birinin müdahale etmesi toplum tarafından kabul görmez. Bu dışlama kadının şiddeti bir suç olarak görmesini, aile içi şiddetin önemini ve ciddiyetini algılamasını zorlaştırır ve kadın bu olguyla tek başına mücadele etmesi gerektiğine inanır.

Toplum ailenin dağılmaması adına kadınlara şiddete katlanması yönünde baskı yapabilir. Bununla birlikte şiddeti uygulayandan çok şiddet gören toplum gözünde suçludur, mutlaka hak edildiğini ve anlatılsa dahi toplum tarafından inanılmayacağı mesajını verir.

1.27.2. Kadından Kaynaklanan Engeller

Kadınların geneli aile içi şiddet hakkında sorulmadığı sürece açıklama yapmaktan kaçınırlar. Toplumun değer yargıları onlar için bir baskı unsurudur. Buna rağmen bazı kadınlar yaşadıkları şiddet hakkında konuşabilir. Bazıları ise çok sınırlı yaşamları olduğu için buna fırsat bulamazlar. Şiddet kişinin güven duygusunu zedelediği için şiddete maruz kalan kadınların çoğu kendilerine ve diğer insanlara olan inançlarını kaybetmeleri nedeni ile şiddet hakkında konuşmaktan çekinirler.

Aile içi şiddete uğrayan kadın şiddete uğradığı için utanç duyar, şiddeti hak ettiğini yardım almayı hak etmediğini düşünür. Gördüğü şiddetin ciddiyetinin farkında değildir fiziksel ve ruhsal semptomlar bu farkındalığı engeller. Ortak inanç evliliklerde kavganın ve beraberinde şiddetin yaşanabileceği yönündedir.

Şiddet onur kırıcı ve küçük düşürücüdür. Kadın onu ciddiye almayan kişilerle bu konuyu konuşmak istemez ve düzeleceğini umut ederek ilişkisini sürdürmek isteyebilir.

Kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması kendisinin ve çocuklarının şiddet ortamından uzaklaşmalarını engeller, bu da ilişkiyi sürdürmesi için diğer bir etkidir. Zamanla şiddetin engellenememesi ve şiddet ortamından uzaklaşamama “çaresizlik” duygusunu pekiştirir. Şiddete maruz kalan kadının kendisine destek olacak ve koruyacak hizmetleri, bu hizmetleri almak için nereye başvuracağını bilmiyor olması da şiddeti açıklamasını engeller.

1.28. Türkiye’de Kadının Hukuksal Kimlik Kazanma Sorunu ve Süreci

Kimlik; “Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünüdür” Kimlik kavramı bir insanın varlığını kanıtlayabilmesi için oldukça önemlidir. İki tür ana kimlik kavramı mevcuttur. Birincisi “insanın doğuştan sahip olduğu biyolojik nitelikler ile çevreden kazandığı toplumsal özelliklerdir”. Cinsiyet, konuşulan dil, etnik çevrenin etkisiyle edinilen kişinin kendi karakteri ile bütünleşen nitelikler. Bu niteliklerin birleşmesi “doğal-sosyal” kimlik dediğimiz kavramı ortaya çıkarır.

İkinci tür kimlik ise “devletin düzeninin içindeki hukuk sistemi tarafından kişiye tanınan özelliklerdir”. Bu özelliklere “statü” adı verilir. Devletin sağladığı “statü” toplumsal işlerliği sağlar. Ana kimlikler kadar “alt kimlikler” de önemlidir (meslek sahibi olmak bir alt kimliktir).

Ana kimliğin değişmez ve üzerinde tartışılmaz en temel ögesi “eşitlik” tir. Genel kimlik açısından herkese tanındığı için ayırt edici bir nitelik değildir. Modern devlet düzeninde eşitlikte bir kimlik ögesidir, insan olmanın kanıtıdır.

Türkiye de kadın, hukuksal kimliğini kazanma konusunda sorunludur. Kadınlar bütün dünyada erkeklere göre kimlik bilincine daha geç ulaşmışlardır. Hukuksal kimlik konusunda bu süre daha da uzundur. Kimlik bilincinin erkekte tam, kadında sıfır olması düşünülemez. Her ikisi de toplumsal ve biyolojik açıdan birbirine bağlıdır (Gören, 1998: 81–84).

1.28.1. İslamiyet’ten Önce

Aile tamamen kadın ruhunun bir türevi bir sonucudur. Özellikle Türk ailesinde durum budur. “Kadın anne olarak ailenin mucidi, üreticisi, koruyucusu ve devam ettiricisidir”. Türk ve akraba milletleri ifadesi kapsamına alan “Turan Ailesi” nin temel yapısını kadın oluşturur ve ailenin tek kurucusudur. İslamiyet öncesi eski Türklerde Kadın Babadan sonra aileyi temsil ederdi. Babanın mirası anneye geçerdi.

Proto-Türkler olarak kabul edilen Sümerlerde aile, kutsal törenlerle düzenlenmiş, hukuki zemini oluşmuş, tamamen nitelikli bir karı koca ilişkisini yansıtmaktadır.

Ögel’e göre Türklerde yalnızca baba ailesi görülür ve ana ailesinin izine rastlanmaz. Direnkova ve Yakınof gibi araştırmacılar da ataerkil ve anaerkil olarak tanımlanamayan bir evlenme biçimleri olduğunu savunur.

Fransız sosyolog Gaston Richard, Kırgız Türklerinde aile yapısının pederşahi nitelik taşıdığını, akrabalığın baba tarafından olduğunu belirtir (Könezoğlu, 2006: 19).

Ziya Gökalp, Türk ailesinin pederşahi olmadığı görüşündedir. Ona göre Türkler hem demokrat, hem de feminist idiler. Devlet yönetiminde hakanın yanında

bulunan hatun'un sözü de geçerliydi. “Kadınlar doğrudan hükümdar, kale muhafızı, vali ve sefir olabilmekteydi”.

Görücü usulü ile evlenme eski Türk geleneğinde yoktur. Şamani ve Müslüman Türklerde evlenme öncesi ana be babanın rızası şarttı. Türkler nikaha rağmen gerdeğe kadar gelinin yüzünü göremezlerdi. Koca karısını boşayabildiği gibi, kadında mihrinden vazgeçmek sureti ile kocasını boşayabilirdi.

Proto-Türklerin aile yapıları monogami diye ifade edilen tek eşli bir evlilik modelidir. Aile kutsaldır ve sevgi önemlidir. Eski Türklerde evin sahibi kadındır. Kadın için söylenen en yaygın söz “evci” idi. Eski Türklerde oğul ve kız arasında ayrılık yoktu (Gültepe, 2008: 254-256).

1.28.2. İslamiyet'ten Sonra

Türk aile yapısı İslamiyet'ten sonra da büyük değişikliklere uğramadı; ancak Arap-İran örfü kadının aile içindeki konumunu gerilettili. Aile Türklerin yaşamında çok önemli bir yere sahipti. Dede Korkut destanlarında kadını şöyle anlatır. “Solduran sop”, “Dolduran top”, “Evin dayağı”, “Nice söyler isen bayağı”.

Evin dayağı, evi ayakta tutan anlamındadır. Solduran sop, solmak, kötüleşme anlamı taşır. Dolduran top; doldurmak anlamını taşır çok gezen kadın evi dedikodu ile doldurur. Kadında övülen ve eleştirilen nitelikler bir ahlak anlayışını da ortaya koyar. Bayağı olan kadın davranışlarından dolayı toplum tarafından iyi sayılmaz. Bütün bunlar bir kültürün kadın portresini ve kadından beklentileri ortaya çıkarıyor.

“Dar durumda kalındığında erkeğin yerini tutup onu aratmaması, eşine sevgi duyması, konuk ağırlayabilmesi, eşine ve çevresine saygılı olması, obur olmaması, azı çok eylemesi, kendi olanaklarıyla yetinmesi, evinin sorumluluğunu taşıması, gözü dışarıda olmaması, tembellikten kaçınması, çok gezmemesi, dedikodu yapmaması, haksız olduğu halde başkalarını suçlamaya çalışmaması, yapıp

yedirmekten hoşlanması, kocasının öğütlerini dinlemesi, sözünü kılığına koyması erdem sayılmıştır” (Gültepe, 2008: 264-265).

İslamiyet’in kabulünden sonra kadının ikinci plana itilmesi erkeğe de bazı imtiyazlar getirmiştir. Tek eşlilik esas kabul edilse de çok eşlilik İslam hukukuna göre erkeğe tanınan bir haktır. Erkek, kadını boşama hakkına sahipken, kadının boşama hakkı prensipte vardır. Eşler arasında mal ayrılığı rejimi esas alınır. Kadın evlenmeden önceki malları ve evlendikten sonra kendi edindiği malları üzerinde tasarrufa sahiptir. Kadının evlenmeden önce kocasından para veya mal olarak “mehir” denilen hediye alma hakkı vardır (Könezoğlu, 2006: 19).

“İslamiyet anlayışına göre, kadın ve erkek bütün insanlar insanlıkta eşittir”. İnsanlığa bağlı haklar ve yükümlülükler her ikisi için de geçerlidir. Şeref ve saygınlığı erkek ne kadar hak ediyorsa kadında o kadar ediyor. Ahlak ve ahret mükafatı yönünden de ikisi arasında bir fark yoktur. İslam, insan ve kul olmaya bağlı haklar ve görevlerde kadın ve erkeği eşit kabul etmiştir (Orum, 2006: 36).

1.28.3. Osmanlı Dönemi

Türkiye de kadın sorunu incelenirken başlangıç olarak Osmanlı Devleti öncesi göçebe aşiretler dönemi ele alınır. Kadınlar bu dönemde tüm toplumsal etkinliklere ve siyasal kararların alınmasına katılırdı. Kadın ve erkek evlilik içinde eşit haklara sahipti. Göçebe döneminde üstün konuma sahip olan kadının Osmanlı toplumunda yerini kaybetmesi İslam dininin kabul edilmesiyle eve kapanmasına ve Osmanlı Devletinin kuruluş aşamasında Bizans kurumlarının etkisinde kalarak kadını hareme kapatmasına dayanır.

Tanzimat dönemine gelinceye kadar kadınların toplumda konumlarını yükseltmek bir yana, tümüyle eve kapatmak amacı güdülmüştür. Bu dönemde Batıda kadınlar oy hakkı elde edebilmek için örgütlü hareketler başlatmışlardır.

Tanzimat döneminde sınırlı da olsa kadına bazı haklar tanınmıştır. “Tanzimat Fermanı ile başlayıp, ikinci Meşrutiyete kadar süren dönemde kadınlara ilişkin en önemli yasal düzenleme 1856 Arazi Kanunnamesi ile yapılmıştır. O zamana dek, kadınların, ancak erkek kardeşleri olmadığında tapu bedelini ödeyerek babalarının toprakları üzerinde hak sahibi olabilmelerine karşılık, yeni düzenleme ile kız çocukların babalarından kalan topraklar üzerinde erkek kardeşleri gibi veraset hakkına sahip olmaları öngörülmüştür. Tanzimat döneminde önem taşıyan bu yasal düzenlemenin yanında, önceki dönemlerin kadını eve kapatan fermanının yerini daha ılımlı düzenlemeler almıştır. Kölelik ve cariyelik yasaklanmıştır.” (Çitçi, 1982: 82).

Eğitim konusunda da düzenlemeler yapılmış 1858 yılında ilk kez kız ortaokulları, 1869’da da kız sanat okulları açılmıştır. Bu okulların açılmasının önemli bir sonucu olarak kadınlar arasında meslekleşme adımları atılmış ve 1870’de kız öğretmen okulları açılmıştır. Bununla birlikte kızların dokuz-on yaşlarından itibaren örtünme zorunluluklarından dolayı erkek öğretmenlerden ders alamadıkları için eğitimleri kadınlar olmuştur. 1911 yılında kız lisesi açılmış, 1914 yılında da yüksek öğrenim başlamıştır. Ancak öğrenim perde arkasından yapılmaktadır (Çitçi, 1982: 81–85).

1.28.4. Cumhuriyet Dönemi

“Kurtuluş savaşı ve Cumhuriyetin kuruluşu Türk toplumunda kadın haklarının yasal gelişimi açısından önemli dönüm noktalarından birisidir.” (Çitçi, 1982: 89).

Kurtuluş savaşında, her sınıftan kadın mücadele etmiştir. Bu mücadele protesto mitingleri, örgütlenme, cephane taşıma ve cephede savaşımaya kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu dönemde kurulan derneklerin en ünlüsü “Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Derneğidir”.

Kurtuluş savaşı sonrasında kadınlar kadın haklarını gerçekleştirme yolundaki girişimlere katılmamışlar, kendi hakları için girişimde bulunmak yerine yönetici kadroların kendilerine verdikleriyle yetinmişlerdir.

Kadın hakları, iyi bir eğitim görenek iyi bir eş ve anne olması ile alakalıydı. Cumhuriyet kurulduktan sonra bile, 1924 yılında aile hukukunun yeniden düzenlenmesi çalışmalarında 1917 Hukuk-i Aile Kararnamesi temel olarak alınmış, evlenme yaşı kızlarda 9 erkeklerde 10 kabul edilmişti. Çok kadınla evlenme olasılığı da tasarıda saklı tutuluyordu. Kadınlar boşanma konusunda sınırlanırken, erkeklerin hakları “kayıtsız şartsız” bir nitelik taşıyordu. Kadınlar bu tasarıya hemen hemen hiç tepki göstermemişler başka haklar konusunda a istemde bulunmamışlardı.

1926 yılında İsviçre Medeni Kanunundan esinlenen Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girdi. Bu kanun o yılların şartlarıyla kıyaslanınca özellikle evlenme, boşanma ve miras konularında büyük bir devrim niteliğinde idi. Kadınların böyle bir istemde bulunmamalarına rağmen meclisteki tutucu kanada karşı bir zafer kazanılmıştır.

Günümüz koşullarında bakıldığında yasanın kadın erkek ilişkileri açısından ataerkil bir tutum yansıttığı ve aile içinde eşitliği sağlamaktan uzak olduğu söylenebilir. Ailenin başı erkektir. Kadın önce anne ve eş olarak değerlendirilmektedir. Aile birliğini erkek temsil eder.(m.154), kadın kocasının seçtiği yerde oturmak zorundadır (m.152/2), kadının hak ve ödevleri arasında evi idare etmek, (m.153/2), kocasının kendisine bakmasını istemek (m.161), eve ve çocuklara bakmak vardır. Erkek ise çocukların ve karısının geçimini sağlamakla yükümlüdür.

Miras ve tanıklıkla ilgili kadın ve erkek eşit hakka sahip olmasına rağmen, kadının çalışması kocasının iznine bağlıdır (m.159). Bu madde kadını “fiil ehliyeti” ni sınırlandırmaktadır.

1926 yılında kadınların memur ve müstahdem olmalarına izin verilmiştir. Ancak evli kadınlar ancak kocalarının izni ile çalışabildikleri için erkeklerle her alanda eşit bir biçimde çalışmalarını söz konusu değildir.

Cumhuriyet döneminde gerçekleşen ve en fazla yankı uyandıran yasal düzenleme kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasıdır (Çitçi, 1982: 89–91).

Atatürk döneminde kadın haklarının gelişim süreci kısaca şöyledir:

23 Kasım 1922'de kadınların Milletvekili seçilmesi hakkındaki tavrı üzerine meclis galeyana gelmiş bunun üzerine Atatürk şöyle konuşmuştur. "Büyük Türk kadını mesaimize müşterek kılmak, hayatımızı onunla yürütmek, Türk kadını ilmi, içtimai hayatta erkeğe ortak, yardımcı yapmak lazımdır."

Atatürk 1925 yılında söylediği bir nutukta diyor ki "İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki bu kitlenin bir kısmını ilerletelim, ötekisini ihmal edelim de kitlenin bütünü ilerleyebilsin, şüphesiz ki ilerleme adımları, dediğim iki çift tarafından beraber, arkadaşça atılmak, işte ve ilerlemede birlikte yol almak lazımdır."

Türk devrimi aile hayatını medeni seviyeye yükseltmiş, kadını bir nebze olsa ikinci sınıf olmaktan kurtarmıştır. Atatürk sayesinde edinilmiş hakları sıralayacak olursak;

1876 Kanun-i Esasi (İlk Anayasa) kabul edilerek temel haklar düzenlendiği için ilköğretim zorunlu hale getirildi.

1897 Kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.

1913 Kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.

1914 Kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başladı.

1914 İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumu açıldı.

1921 Darülfünunda karma öğretime geçildi.

1922 Yedi kız öğrenci Tıp Fakültesine kayıt yaptırarak eğitime başladı.

1923 Haziran Nezihe Muhittin' in başkanlığında ilk kadın partisi olan Kadın Fırka'sının kurulması girişiminde bulunuldu, kadınlara oy hakkı tanımayan seçim kanunu gereğince valilikçe partinin kuruluşuna onay verilmediğinde dernekleşmeye gidildi.

29 Ekim 1923 Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte kadınlara alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar hızlandı.

3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğrenim Birliği) çıkarıldı. Böylece laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı.

17 Şubat 1926 Türk Medeni Kanunu kabul edildi. Kanun ile erkeğin tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı 4 Nisan 1926 tarihli Resmi yayımlanan kanun 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girdi.

1930 Belediye yasası çıkarıldı. Yasa ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.

1930 Kadın ve çocukların korunmasına ilişkin ilk düzenleme Umumi Hıfzısıhha kanunu ile yapıldı.

1930 Doğum izni düzenlendi.

10 Haziran 1933 Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.

26 Ekim 1933 Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları verildi.

5 Aralık 1934 Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.

8 Şubat 1935 Türkiye Büyük Millet Meclisi 5.dönem seçimleri sonucunda milletvekili ilk kez meclise girdi, ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaştı.

8 Haziran 1936 İş kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.

1937 Kadınların yer altında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılması 1935 tarihli sözleşme ile yasaklandı.

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE

II. TÜRKİYE’ DE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK 1983 SONRASI TBMM’NİN YASA ÇALIŞMALARI

Bu bölümde 1983 sonrası TBMM’ de yer alan iktidar ve muhalefet partilerinin kadın hakları, ailenin korunması, aile içi şiddetin önlenmesi ve suçluların cezalandırılması konularında yaptıkları çalışmaların tespitine yönelik “TBMM Tutanak Dergileri” incelenmiş, belirtilen konulardaki kanun teklifleri, komisyon raporları, araştırma önermeleri, uluslar arası anlaşmaların onay kanunları incelenmiştir.

1980 sonrası demokratik hakların yerleşmesi zaman almıştır. İhtilal sonrası kurulan ve 44’ncü hükümet olan Bülent ULUSU hükümetinden günümüze 16 hükümet kurulmuş ve 60’ncü hükümet olan II. Recep Tayip ERDOĞAN hükümeti iktidarı devam etmektedir. Geçen 30 yıllık süreçte aile içi şiddet konusunda somut adımlar 2000’li yıllarda atılmıştır.

12 Eylül darbesi ardından 6 Kasım 1983’te yapılan ilk genel seçim ile TBMM 17. dönem milletvekilleri seçilmiştir. 20 Mayıs 1983’de Turgut ÖZAL liderliğinde kurulan Anavatan Partisi tek başına iktidar, Turgut ÖZAL 45. başbakan oldu (tr.wikipedia.org/wiki/1983). Yeniden demokrasiye geçiş sürecinin iktidar partisi programında “aile” kavramı yer almamıştır.

1980 sonrası partiler içerisinde parti programında aile kurumunun önemine değinen ilk parti 1989 Kasımında kurulan Yıldırım AKBULUT başkanlığındaki Anavatan Partisi Hükümetidir (tbmm.gov.tr/kutuphane). Bu Programda “Kadını

toplumumuzun ve aile müessesemizin en önemli unsuru olarak görüyoruz. Kadınlarımızın haklarının korunması ve ülkemizin gelişmesine daha fazla katkılarının sağlanması hedefimizdir” denilmektedir.

2.1. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine (CEDAW) Katılmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

1983 seçimleri sonrası çok partili düzen içerisinde çalışan TBMM’ de iktidar ve muhalefet parti milletvekilleri kadın haklarının önemi üzerinde durmuşlar ancak somut sonuçlar ortaya koyamamışlardır. 1981 yılında Birleşmiş Milletler tarafından onaylanan Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) I. Özal hükümeti döneminde 11 Haziran 1985 tarihinde 3232 Kanun no ile onaylanmıştır. İlginç olan bu tarihte gündeme alınan *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı* ve bu konudaki *Dışişleri Komisyonu 1/680 Sayılı* raporu içeriği okunmadan ve tartışılmadan açık oylamada kabul edilmiştir (TBMM; D17; C18, B111; s:117-118). Yasa tasarısı, birleşimde 326 oyla muhalefetin de (Milliyetçi Demokrasi Partisi ve Halkçı Parti) desteğini almıştır.

1986 da 8 Mart dünya kadınlar günü dolayısıyla parlamento da yapılan konuşmalarda kadının yasalar karşısında eşit olmadığı, Avrupa Konseyi’nin kadının sorunlarına yer vermeyen üç Avrupa ülkesinden biri olarak Türkiye’yi belirlediği (TBMM; D17; C26, B77; s:16) dile getirilmiştir.

Türk Kadınına siyasi haklarının verilisinin 54’ ncü yıldönümünde 1988 Aralığında yapılan görüşmelerde kadın sorunları bakanlığının kurulması, kadınların siyasi hayatta daha etkin olması gereği (TBMM; D18; C18, B35; s 564–569) üzerinde durulmuş, şiddet konusuna değinilmemiştir.

1990 yılına kadar TBMM gündeminde aile içi şiddet ve kadın hakları konuları sadece 8 Mart Dünya Kadınlar gününde ve 5 Aralık Kadınlara Siyasal haklarının verilmesinin yıldönümlerinde gündem dışı konuşmalarda yer almıştır.

2.2. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü' nün Kuruluşu

25.10.1990 tarihinde kadın sorunları konusunda ulusal mekanizma olan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü 47' nci hükümet olan Anavatan Partisi Yıldırım AKBULUT hükümeti döneminde 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kurulmuş ve 24.06.1991 tarihinde Başbakanlığa bağlanmıştır. KSSGM' nün kuruluşu 4 Kasım 1990 da TBMM'de gündeme alınmıştır.

4 Kasım 1990 da TBMM Genel kurulundaki görüşmelerde, Birleşmiş Milletlerin zorunlu tutması sonucu gündeme gelen bu başkanlık, karardan üç yıl sonra Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa bağlı bir kurum ve başkanlık olarak kurulmuştur. Kadının Statüsüne İlişkin bir ünite oluşturulmuş, bu ünitenin icra yetkisinin olmamasından dolayı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı planlamayla ilgili bir kurum haline getirilmiştir (TBMM; D 18; C 49; B 16; s 153–159)

Muhalefet partileri (SHP, DYP) bu yeni birimin ödenekleri ve gelir kaynaklarının gösterilmemesi sebebi ile Anayasaya aykırı bulduklarını dile getirmişlerdir.

SHP, Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının kurulmasının Birleşmiş Milletlerin 1985 yılını Kadın Yılı olarak ilan etmesi sonucu alınan ortak bir karar olduğunu savunmuştur. BM' e dahil olan tüm ülkelerde, kadının statüsü ve sorunlarının tespiti için birer ünite kurulması karara bağlanmıştır. BM'in her kararı gibi bu karara her ülkenin uyması zorunlu hale getirilmiştir. SHP “Türkiye bu uygulamayı kadınları düşündüğü için yapmamıştır” şeklinde açıklamıştır.

DYP ise bu kararnamede kadının hukuki statüsünün belirlenmesinin amaçlandığını, kadın için özel statü belirlendiğinin söylenmesine rağmen bunun Anayasanın 10. maddesi olan “Kanun önünde eşitlik” ilkesine aykırı olduğunu vurgulamıştır. Erkeğin statüsü ile kadının statüsünün aynı olması gerektiği, statü kelimesinin ülkemizdeki kadınların çoğu tarafından anlaşılamayacağını ifade edilmesine rağmen DYP’nin bu önerisi dikkate alınmamıştır.

Ayrıca DYP, bu konuda kurulacak olan genel müdürlüğün kadınla ilgili gönüllü kuruluşların ve derneklerin faaliyetlerini yönlendirebilecek ve hatta yerel yönetimlerin kadınla ilgili çalışmalarını izleyebilecek olmasından dolayı bu durumu antidemokratik olarak değerlendirmiştir.

İktidar partisi ANAP, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün Türk kadınına yararlı çalışmalar yapacağı ve kadınlarımızın daha da yücelmesi yolunda önemli adımlar atacağına inanmaktadır. ANAP’ın bu inancına rağmen SHP, getirilen bu kanun hükmünde kararnamenin Anayasanın 163. maddesine aykırı olduğunu savunmuştur. 163. maddeye göre “cari ve ileriki yıl bütçelerine mali yük getirecek nitelikteki kanun tasarısı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur”. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları isimli yeni birimin ödenekleri ve gelir kaynakları gösterilmemiştir. Anayasadaki eşitlik ilkesini öne sürerek kadınlarla birlikte erkeklerin, çocukların, gençlerin, yaşlıların, sakatlarında sorunları olduğunu belirtilmiştir (TBMM; D 18; C 49; B 16; s 159-178).

Kadının parlamento çatısı altında bulunan bir vekil tarafından dahi birey olarak görülmemesi ve akabinde diğer bireylerin de sorunlarını gündeme getirmesi kadının statüsünün ve sorunlarının çözülmesi önünde aşılması güç bir engel olarak kendini göstermiştir.

25 Kasım 1990 tarih ve 3670 sayılı Kanunla, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü 24

Haziran 1991 tarihinde Başbakanlığa bağlanarak sorumluluğu, kadın konuları ile ilgili bir Devlet Bakanlığına verilmiştir.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün daha güçlü bir yapıya kavuşturulması amacıyla 13 Ekim 1993 tarihinde 514 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olarak yeniden yapılandırılmıştır. Ancak 514 sayılı KHK ve bu kararnamenin çıkarılmasına dayanak olan Yetki Kanunu 6.10.1993 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. I. Tansu ÇİLLER hükümeti dönemindeki bu iptalden sonra 2 Haziran 1994 tarihinde 536 sayılı KHK ile Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı yeniden kurulmuşsa da bu kararname ve kararnamenin dayanağı olan Yetki Kanunu da Anayasa Mahkemesi tarafından yine iptal edilmiştir.

1999 yılına kadar bu konuda somut bir adım atılmamıştır. V. Bülent ECEVİT (DSP, ANAP, MHP) Koalisyon Hükümeti döneminde (www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_), Genel Müdürlüğün Teşkilat Yasası 5 Temmuz 1999 tarihinde Başbakanlık tarafından TBMM Başkanlığına gönderilmiştir. 1999 ve 2000 yıllarında TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek kabul edilmiş ve Genel Kurula sevk edilmiştir. Ancak 2 Kasım 2002 seçimleri ile gündemden kalkmıştır (www.ksgm.gov.tr/gmh_tarihce.php).

18.11.2002 tarihinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi Abdullah GÜL hükümeti, hem parti programında hem de hükümet programında aile içi şiddet ve kadın sorunlarına yer ayırmıştır. Parti programında kadınlarımızın hak ettikleri statüye kavuşamadıkları, erkeklerle birlikte her alanda toplumsal sorumluluğu yükleneyecek statüye kavuşturulması, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile getirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik düzenlemeler yapılacağı, kadına yönelik şiddetin, cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, muhtaç durumdaki kadınların desteklenmesi ve korunması gereği (www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_) vurgulanmıştır.

14.03.2003'de kurulan Ak Parti Recep Tayip ERDOĞAN hükümetinin programında "...kadınlar, birey ve toplumun gelişimi ile sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde özel bir konuma sahiptirler. Yılların ihmali sonucu biriken her türlü sorunlarıyla ilgilenilmesi..." (www.akparti.org.tr) cümlesi yer almıştır.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü 27 Kasım 2002 tarih ve 24949 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlanmıştır. Genel Müdürlük 29 Mart 2003 tarih ve 25063 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı onayı ile yeniden Başbakanlığa bağlanmıştır.

14 yıllık karmaşık süreç, 5251 sayılı Genel Müdürlüğün Teşkilat Yasası 6 Kasım 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile sonuçlanmıştır (www.ksgm.gov.tr/gmh_tarihce.php.). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ile Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları üzerindeki görüşmeler 27 Ekim 2004 tarihinde başlamış ve Genel Kurulda oylanarak kabul edilmiştir (TBMM; D 22; C 62; B 11; s 222-253).

Genel kurulda yapılan ilk görüşmelerde CHP tarafından kadına yönelik şiddet daire başkanlığının olmaması yasadaki en büyük eksikliklerden birisi olduğu, şiddete uğrayan kadının yaşadığı şiddeti durdurmak ve toplumu kadına yönelik şiddete karşı bilinçlendirmek, yeni yetişen neslin şiddet döngüsü içerisinde büyümesini engellemek gerektiği, bunun da şiddetin kanıksamasını engelleyeceği (TBMM; D 22; C 62; B 11; s 222–253) vurgulanmıştır.

Bu dönemde CHP parti programında kadın hakları ile ilgili "Kadın Veri Merkezi, Kadın Merkezleri ve Ulusal Kadın Konseyi kurulması, kadın sorunlarının katılımcı bir yaklaşımla çözümlenmesi, eğitim ve kadın alanında faaliyetlerde bulunan sivil toplum örgütlerinin çalışmalarının desteklenmesi, kadın istihdamının artırılması" (www.chp.org.tr) hedefler arasında gösterilmiştir.

İktidar partisi Ak Parti, hazırlanan ve komisyonlarda kabul edilen yasayı savunarak “Ülkemizde ilk defa, kadından sorumlu bir resmi örgütlenmenin Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında bahsedildiğini” vurgulayarak (TBMM; D 22; C 62; B 11; s 229) bu yasadan sonra, sorunların çözülmesinde çok işlevsel bir yol ortaya çıkacağını dile getirmiştir.

Tasarı 27 Ekim 2004 Çarşamba günü “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” olarak kabul edilerek yasalaşmıştır. 5251 sayılı bu yasanın dikkat çeken en önemli iki noktası teşkilatın görevlerini belirleyen 3’ncü maddesinin “kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak” hükmünü içeren “c” bendi ile “inceleme, araştırma ile uluslararası girişimlerden elde edilen bilgileri kamu politikalarının oluşumuna katkıda bulunması amacıyla uygulayıcı kurum ve kuruluşlara aktararak kuruluşların hizmetlerinin geliştirilmesine ve yeni hizmet modelleri oluşturulmasına katkıda bulunmak” hükmünü içeren “h” bendidir (www.mevzuat.gov.tr).

2.3. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün Kuruluşu

29 Aralık 1989 tarihinde ANAP Yıldırım AKBULUT hükümeti döneminde 396 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı bugüne kadar birtakım değişiklikler yaşamıştır. Aile Araştırma Kurumu 13 Eylül 1993 tarihinde 514 sayılı KHK ile Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında ile, Müsteşarlık bünyesinde Aile Araştırma Genel Müdürlüğü’ne dönüştürülmüştür. Bu tarihten sonra Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilen yasal düzenlemeler sürecinde 10 yıl yasal dayanaktan yoksun olan Kurumun kanunu (www.aile.gov.tr) Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü adıyla 10.11.2004 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek, yasalaşmıştır. 5256 sayılı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Kanunu 13 Kasım 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (TBMM; D 22; C 64; B 16).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼' n¼n g¼rev ve yetkileri arasında "Aileyi ve aile bireylerini tehdit eden, aileden veya aile dışından kaynaklanan sorunları, aile içi şiddet ve istismarı, t¼re cinayetlerini, k¼t¼ alışkanlıkları ve bağımlılıkları, t¼m bunları doğuran sebepleri, çevresel - sosyal etkilerini incelemek, araştırmak, bunların ¼nlenmesine, ¼z¼mlenmesine y¼nelik ve aileyi destekleyici eğitici programlar hazırlamak veya hazırlatmak." (www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspix?) yer almaktadır.

2.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Kabul¼

Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 28 Haziran 1996 tarihinde Necmettin ERBAKAN tarafından kurulan 54' nc¼ RP-DYP koalisyon h¼k¼meti tarafından hazırlanan bir kanun tasarısıdır ve 26 Mart 1997 tarihinde kararlaştırılmış, 6 Mayıs 1997'de Adalet Komisyonu raporu ile TBMM Başkanlığına g¼nderilmiřtir (TBMM Adalet Kom. R. 1/597;1).

İktidardaki Refah Partisi'nin parti programında "Kadınımız toplumun en k¼¼k ve temel kurumu olan ailenin en etkili y¼nlendiricisi ve yetiştiricisi olup, aile içinde ailenin mutluluğunu ve refahını oluşturmada eşi ile eşit sorumluluklara sahip bir bireydir. T¼rk kadınının toplum içindeki yerini etkileyen olumsuz şartların ortadan kaldırılması y¼n¼ndeki çalışmalara ağırlık verilecektir. ¼zellikle, kadınların eğitim, sağlık, istihdam ve toplumsal stat¼lerinin y¼kseltilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır." ibaresi (www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_) dikkat çekmektedir.

Tasarı, 28 şubat 1997 s¼recinden sonra 30 Haziran 1997'de kurulan III.Mesut YILMAZ koalisyon h¼k¼meti (ANAP – DSP – DTP - Bağımsızlar) d¼neminde 6 Ağustos 1997'de TBMM genel kurulunda g¼r¼ř¼lmeye başlamıştır.

CHP, Adalet komisyonu tarafından genel kurula g¼nderilen kanun metninin 3. maddesinde, kusurlu eşe alınacak tedbirlere ilişkin karar hakkında asliye hukuk

mahkemesine itiraz imkânı verilmesine “Böyle bir itiraz imkânının, kusurlu eşle aile bireyleri arasında yeni bir gerginliğe yol açabileceğini ve bir kere daha şiddet uygulamasına gerekçe oluşturabileceği...” (TBMM; D 20; C 32; B 131; s 373) şeklinde eleştiri getirmiştir.

DYP ise kusurlu eşe hâkim tarafından tespit edilen süre zarfında, hâkimin uyarılarına uymama durumunda 3 ay ile 6 ay arası hapis cezası öngörülmesini toplumlardaki bozulmanın ve çöküşün nedenlerinin başında, aile bütünlüğünün bozulması ve aile yapısındaki çözümlere neden olacağını savunmuştur (TBMM; D 20; C 32; B 131; s 374).

13 Ağustos 1997’ de görüşmelere devam edilirken tasarıyı hazırlayan Refah Partisi ise kanun metnini benimsemekle birlikte aile içi şiddete neden olan faktörlerle mücadelenin gerektiğini, şiddeti önlemede mahkeme başkanının vereceği kararların yeterli olmayacağını (TBMM; D 20; C 32; B 134; s 531) belirtmiştir.

Hükümet adına konuşan Devlet Bakanı Işıl Saygın ise aile içi şiddetin temelde bir eğitim sorunu olduğuna dikkat çekerek, kültürel ve ekonomik yapının önemli rol oynadığını, bu sorunla mücadele edileceğini, şiddet görenlerin haklarını öğrenmesi ve sonuna kadar kullanması gerektiğini vurgulamıştır (TBMM; D 20; C 32; B 134; s 538-540).

Maddeler üzerinde yapılan görüşmelerde iktidar ortakları ve muhalefet partileri, birçok önerge ile adalet komisyonundan geçen kanun metninin değişmesine neden olunca, kanunun özünden uzaklaşıldığını düşünen adalet komisyonu yasayı tekrar komisyona çekmiştir (TBMM; D 20; C 32; B 134; s 564).

14 Ocak 1998 de tekrar TBMM genel kuruluna gelen tasarı ilk hali ile üyelerin oyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir. Bu oturumda Refah Partisi kendi iktidarları döneminde hazırlayıp komisyona havale ettikleri kanunun 2. maddesindeki mahkeme kararının “...cumhuriyet başsavcılığı koruma kararını zabıta marifetiyle izler” şeklindeki hükmün uygulamada zorluklara neden olacağını dile getirip,

kanunun özüne itiraz etmiştir (TBMM; D 20; C 42; B 42; s210-216). TBMM genel kurulunda kabul elden Ailenin Korunmasına Dair Kanun 17 Ocak 1998 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2006 yılında iktidarda bulunan Ak Parti hükümeti kanunda değişiklik öngörerek hazırladığı tasarıyı TBMM'ye sunmuş, 15 Ocak 2007 de Adalet Komisyonu raporu genel kurula gönderilmiştir (www.tbmm.gov.tr/develop). 26 Nisan 2007 de TBMM 95' nci oturumunda görüşülen değişiklikler kabul edilmiştir (TBMM; D 22; C 155; B 95; s 17-35). "Kusurlu eşin" ibaresi "Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin" şeklinde, "diğer eş ve çocuklar" ibaresi "aile bireyleri" şeklinde değiştirilmekte, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması öngörülmekte, kararın infazı için yapılan icrai işlemlerin harca tabi olmaması ve Cumhuriyet Başsavcılığının koruma kararının uygulanmasını "zabıta" ifadesine açıklık getirilerek genel kolluk kuvvetleri marifetiyle izlemesi düzenlenmiştir (www.tbmm.gov.tr/develop). Mevcut kanun metni 4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Görüşmelerde CHP tarafından değişiklik önerisi genel anlamda desteklenmiş ancak mahkeme kararlarının uygulanması konusunda "Şiddete maruz kalan aile bireyinin müdafî yardımından faydalanması zorunludur. Şiddete maruz kalan aile bireyi, talep üzerine, cumhuriyet Başsavcılığınca uygun görülen bir sığınma evine yerleştirilir ve şiddete maruz kalan bireyin izlenmesi ve tedbir kararlarının uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi için o aileye sosyal inceleme raporu hazırlanmak üzere zorunlu bir sosyal hizmet uzmanı görevlendirilir. Görevlendirilen uzman, ortaya çıkacak ihlalleri derhal cumhuriyet savcılığına ihbarla yükümlüdür. Ayrıca, görevlendirilen uzman, tedbir müddeti sonunda bir inceleme raporu hazırlar ve hakime sunar. Hakim, inceleme raporuna göre tedbirin uzatılıp uzatılmayacağına karar verir" şeklinde görüşler ve öneriler vermiştir (TBMM; D 22; C 155; B 95; s 18-19). Hükümet tarafından hazırlanan ve komisyondan geçen metin, muhalefetin

önergeleri reddedilerek mevcut hali ile oylamaya sunulmuş ve muhalefetin de desteği ile oylamaya katılan 254 Millet Vekilinin tamamının oyunu alarak yasalaşmıştır.

2.5. Aile Mahkemelerinin Kuruluşu

Aile Mahkemelerinin kuruluşuna dair kanun tasarısı 57 nci hükümet olan V. Bülent ECEVİT koalisyon (DSP-ANAP-MHP) hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş ancak erken genel seçime gidilmesinden dolayı görüşülememiştir.

Tasarı, Abdullah GÜL tarafından kurulan, Adalet ve Kalkınma Partisi 58 inci hükümeti tarafından da benimsenerek yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur.

Ak Parti'nin parti programında “Kadına yönelik şiddetin, cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, muhtaç durumdaki kadınların desteklenmesi ve korunması öncelikli politikalarımız arasında yer alacaktır” (www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_) şeklindeki cümle, 18 Kasım 2002 de kurulan hükümetin önceliğini belirlemiş ve 19 Aralık 2002 de Adalet komisyonuna gönderilmiştir. Kanun tasarısı iktidar ve ana muhalefet partisi CHP'nin tam desteği ile komisyondan geçmiştir.

Aile Hukukundan doğan dava ve işleri görüşmek üzere aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenleyen, eşlerin ve çocukların karşı karşıya olduğu sorunların önce sulh yoluyla çözümlenmesini öngören kanun tasarısı (www.tbmm.gov.tr/develop) 9 Ocak 2003 tarihinde TBMM genel kurulunda görüşülmüş, iktidar ve muhalefet partisinin oybirliği ile kabul edilmiş (TBMM; D 22; C 2; B 20), 18 Ocak 2003 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2.6. Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi

3 Temmuz 2006 da Başbakan'ın imzasını taşıyan genelge 4 Temmuz 2006 da 26218 sayılı resmi gazetede yayınlanmış ve ilgili tüm bakanlıklar aracılığı ile kurum ve kuruluşlara ulaştırılmıştır. Genelgede “Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluk düşmektedir” denilmektedir (Resmi Gazete, Sayı: 26213, 2006).

Çocuk ve kadına yönelik şiddetin önlenmesini amaçlayan genelgede kurumlar arası işbirliğinin sağlanması esas alınmaktadır. Kadına yönelik şiddet konusunda koordinasyon görevi Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Genelgede “Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar” başlıklı bölümde kurumlar ve görevleri belirtilmiştir. Buna göre:

- **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı;** Ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılması, işe alınmada eşitlik, pozitif ayırıcılık, kadın istidamı ve ticari kredilendirme konularında;
- **Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü;** 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun tanıtımı, kadın-erkek eşitliğini önemseyen erkek gruplarının oluşturulması, çalışan kadınlar için çocuk bakımı desteği, kadına yönelik şiddetle ilgili spot film ve ilanların hazırlanması, şiddeti önlemenin devlet politikası olarak kabul edilmesi, izleme komitelerinin kurulması kurumlar arası hizmet ağı oluşturulması, şiddetin neden ve sonuçları ile toplumsal maliyetinin araştırılması, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi;

- **Diyanet İşleri Başkanlığı;** kadına yönelik şiddetinin önlenmesi konusunda toplumu bilinçlendirilmesi;
- **Başbakanlık;** şiddete uğrayan kadınları yaşama kazandırmak üzere kadın destek fonu oluşturulması, pozitif ayrımcılığa dönük yasal çalışmaların yapılması;
- **Adalet Bakanlığı;** aile mahkemelerinde görev alacak yargı mensubu pedagog, psikolog, sosyal hizmetler uzmanı ve diğer personelin kadrolarının oluşturulması, atanması ve eğitilmesi, hak arama sürecinde müracaatların kolaylaştırılması, kanun önünde eşitlik ilkesine uygun yasal alt yapının hazırlanması;
- **Milli Eğitim Bakanlığı;** geleneksel değerlerin hâkim olduğu kırsal bölgelerdeki kız çocuklarının okula devamının sağlanması;
- **İçişleri Bakanlığı;** kolluk görevlilerinin aile içi şiddet konusunda eğitilmesi uygulanacak prosedür ve atanacak adımlarla ilgili broşürlerin hazırlanması;
- **Valilikler ve Yerel Yönetimler;** kadın sığınma evi ve kadın danışma merkezleri açılması ve işletilmesi, geçici iskân temini;
- **Üniversiteler;** kadın sorunlarını araştırma ve uygulama merkezleri kurulması, araştırma ve raporların hazırlanması;

Gibi görevler belirlenmiş, işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar gösterilmiştir (Resmi Gazete, Sayı: 26213, 2006).

2.7. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Kuruluşu

2008-2009 yıllarında kadın erkek eşitliği konusunda TBMM'de grubu bulunan partiler değişik adlarda yapılanma öngören kanun teklifleri vermişlerdir.

- İstanbul Milletvekili Nimet Çubukçu (Ak Parti) ve 25 Milletvekilinin; Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu Teklifi;
- Adana Milletvekili Nevin Gaye Erbatur (CHP) ve 8 Milletvekilinin; Kadın Erkek Eşitliğini İzleme Kurulu Kanun Teklifi;
- İstanbul Milletvekili Ayşe Jale Ağırbaş (DSP) ve 5 Milletvekilinin; Kadın-Erkek Eşitlik Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Teklifi; (TBMM; D 23; C 39; B 55).

Bu teklifler Anayasa Komisyonunda görüşülüp mutabakat sağlanarak komisyon raporu olarak genel kurula gönderilmiştir. Kanun teklifi 10 Şubat 2009'da genel kurulda görüşülmeye başlanmış ve 25 Şubat 2009'da kabul edilmiş (TBMM; D 23; C 40; B 62). 24 Mart 2009'da Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TBMM genel kurulunda MHP grubu adına İzmir Millet Vekili Şenol Bal, Kanun Teklifi'ne katıldıklarını ifade ederken "...keşke ülkemizde böyle bir komisyon kurulmasına ihtiyaç duyulmasaydı..." vurgusu dikkat çekmiştir.

CHP grubu adına Nevin Gaye Erbatur, kadın erkek eşitliğinin cumhuriyetimizin kuruluş felsefesinin önemli bir ilkesi olduğunu belirterek partiler arası uzlaşının en güzel örneğinin sergilendiğini belirtmiştir. Günümüzde kadınların aile reisliği, toprak sahipliği, mülkleri yönetme, iş kurma ve yürütme, siyaset, karar alma mekanizmalarında söz sahibi olabilme gibi konularda erkeklerle eşit olmadıklarını, komisyonun bu yönde adımlar atması gerektiği görüşünü dile getirmiştir.

CHP Grubu adına Canan Arıtman ise kadın erkek eşitliği konusunda ilk teklifleri 2003'te ve 2007'de CHP milletvekillerinin verdiğini, ancak Avrupa

Birliğin Komiserinin “Sosyal Politikalar başlığının açılabilmesi için bu şarttır.” sözü üzerine iktidarın kanun tasarısını gündeme aldığını belirtmiştir. Kadından yana yapılan bütün olumlu yasal düzenlemelerin AB’nin şartları arasında olduğunu, bu nedenle kamuoyu araştırmalarına göre AB’ye girmeyi kadınların erkeklerden daha çok istediğini dile getirmiştir.

DTP grubu adına Aysel Tuğluk Meclis tarihinde ilk kez farklı partilerden kadın milletvekillerinin karşılıklı hoşgörü ve fikir birliği içinde çalıştıklarını belirterek “Bir partinin ya da bir kişinin değil, biz kadınların ortak başarısıdır bu durum. Hepimizin kadınlık gururunu yüceltmıştır” sözleri ile komisyonun hedeflerinin yüksek olmasını gerektiğine değinmiştir (TBMM; D 23; C 39; B 55).

AK Parti adına Güldal Akşit “...demokrasinin tam anlamıyla yerleşebilmesi tüm vatandaşların yani cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kadınların ve erkeklerin ekonomide, karar alma mekanizmalarında, sosyal, kültürel ve siyasal hayatın her alanında eşit olarak hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın temsil edilebilmeleriyle gerçekleşebilmektedir. Eşitlik ilkesi, özgürlüklerin güvencesi ve gerçekleşme koşulu olarak genel bir ilkedir...” diyerek komisyonun ortak görüş ve beklentilerle kurulacağını belirtmiştir. (TBMM; D 23; C 39; B 55).

Görüşmelerden sonra komisyonun adı “Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” olarak belirlenmiş, kuruluş görev ve yetkileri düzenlenmiştir (TBMM; D 23; C 40; B 62).

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun görevleri ve yetkileri kısaca:

- Kendisine havale edilen işleri görüşmek, kanun tasarısı ve teklifleri kadın erkek eşitliği konusunda T.C. Anayasasına, uluslararası gelişmelere ve yükümlülüklerle uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak.
- Kadın erkek eşitliğine ilişkin değerlendirme raporu hazırlamak ve bunu TBMM’ ne sunmak.
- Kadın hakları ile kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik uluslararası gelişmeleri izlemek, uluslararası mevzuata uyum çalışmaları yapmak.

- TBMM tarafından havale edilen kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek.
- Kadın erkek eşitliği konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak.
- Komisyon görevleri ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarından bilgi istemek, çalışmalar düzenlemek.

Şeklinde özetlenebilir (http://www.ksgm.gov.tr/gmh_tes_kanun.php).

III. AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE GÖREV VE YETKİLERİ BULUNAN KURUMLARIN ÇALIŞMALARININ YETERLİLİĞİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde aile içi şiddeti önlemede rol oynayan ve aile içi şiddetin oluşması ile kovuşturma safhasında görev alan, başta Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu olmak üzere 10 ayrı kamu kurum yetkilisi ile “yapılandırılmış mülakat” tekniği kullanılarak yüz yüze görüşme yapılmıştır (Ek-1).

Türkiye’de aile içi şiddetle mücadelede nasıl bir yapılanma ve işbirliğinin var olduğu, işbirliğinde karşılaşılan sorunlar ve beklentiler araştırılmıştır. Mülakat yöntemi ile yapılan araştırmada elde edilen bulgular altı (6) ana başlık halinde sıralanmıştır.

Tablo- 1: Mülakat Yapılan Kişilerin Kurum, Görev ve Mülakat Tarihler

KURUM	GÖREVİ	MÜLAKAT	
		TARİHİ	SAATİ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	KOMİSYON ÜYESİ	23 Mart 2010	14.30
KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)	POLİS MERKEZ AMİRİ	25 Mart 2010	11.30
AİLE MAHKEMELERİ	AİLE MAHKEMESİ BAŞKANI	7 Nisan 2010	14.30
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	CUMHURİYET SAVCISI	12 Nisan 2010	11.00
BAROLAR	AVUKAT	20 Nisan 2010	16.30
SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLİYE)	SOYAL HİZMETLER UZMANI	27 Nisan 2010	16.30
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	DAİRE BAŞKANI	5 Mayıs 2010	14.00
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	SOYAL HİZMETLER UZMANI	7 Mayıs 2010	10.00
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	DİN HİZMETLERİ UZMANI	11 Mayıs 2010	15.30
TÜRKİYE İŞ KURUMU	ŞUBE MÜDÜRÜ	13 Mayıs 2010	15.00

Katılımcıların açık kimlikleri bilinmekle birlikte saklı tutulmuş, kurumsal görevleri, görüşme tarih ve saatleri belirtilmiştir (Tablo- 1). Mülakatta elde edilen bilgiler doğrultusunda ortak noktalar tespit edilerek değerlendirmeye alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Bulguları

3.1.1. Katılımcıların Kurumları, Görevleri ile Aile İçi Şiddet Konusunda Eğitim Durumları

Mülakat için tespit edilen kişilerin tümü yüksek okul mezunudur. Görevli oldukları kurum içerisinde aile içi şiddeti önleme, araştırma ve/veya kovuşturma safhasında görevleri bulunan kişilerdir.

Görüşülen kişilerin tamamı aile içi şiddet konusunda eğitim aldıklarını (Tablo-2) belirtmiştir. Bu konuda özellikle KSGM personelinin diğer kurumlarda yapılan eğitim çalışmaları ve proje çalışmalarında öncülük ettikleri, diğer kurumların personeli eğitime görevi üstlendikleri belirtilmiştir.

Aile Mahkemelerinde görevlendirilen hâkimlerin aile mahkemelerinin kuruluşu aşamasında 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanunun uygulanması, tedbir kararlarının işlerliğinin artırılması konusunda eğitim gördükleri belirtilmiştir.

Tablo- 2: Mülakata Katılan Kişilerin Görev Durumları ve Aile İçi Şiddet Konusunda Eğitim Durumları

KURUM	GÖREVİ	AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA		
		GÖREV SÜRESİ (YIL)	EĞİTİM ALDI	EĞİTİM ALMADI
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	KOMİSYON ÜYESİ	1	X	
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	DAİRE BAŞKANI	4	X	
AİLE MAHKEMELERİ	AİLE MAHKEMESİ BAŞKANI	5	X	
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	CUMHURİYET SAVCISI	27	X	
KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)	POLİS MERKEZ AMİRİ	3	X	
SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLİYE)	SOYAL HİZMETLER UZMANI	4	X	
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	SOYAL HİZMETLER UZMANI	4	X	
BAROLAR	AVUKAT	9	X	
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	DİN HİZMETLERİ UZMANI	3	X	
TÜRKİYE İŞ KURUMU	ŞUBE MÜDÜRÜ	2	X	

Emniyet teşkilatı yetkilisi ile yapılan görüşmede aile içi şiddet konusunda 40.500 polisin eğitildiği belirtilmiştir. Bu eğitimde, önce 81 ilde bulunan Emniyet Müdürlüklerine bağlı polis merkez amirliklerinde ve Asayiş Şube Müdürlüklerinde görevli personel arasından seçilenlere “eğitici eğitimi” verilmiştir. Daha sonra polis merkez amirliklerinde ve ilgili şube müdürlüklerinde görevli personelin eğitim alması sağlandığı belirtilmiştir. Bu eğitimlerde;

- Kadın erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyet,
- Şiddet bilgisi ve iş birliği: Aile içi şiddet ve Polis- kadın kuruluşu arasındaki işbirliği,
- Uluslar arası hukukta ve iç hukukta kadına yönelik aile içi şiddet,
- Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde polisin rolü ve uygulanacak prosedürler,
- Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı genelgeleri,
- Uluslararası sözleşme ve protokoller,

Konuları ele alındığı belirtilmiştir (Işık ve Diğerleri, 2007-a/b).

Sağlık Bakanlığına bağlı personelin eğitiminde ise doktor, hemşire, ebe ve diğer sağlık personelinin 55 000 kişiye eğitim verildiği belirtilmiştir.

3.1.2. Kurumların Aile İçi Şiddet Konusunda Görev ve Yetkileri

Mülakat yapılan kişilerin aile içi şiddet konusunda kurumlarını bağlayıcı nitelikte eğitim almış olmaları kurumların görev ve yetkilerini tanımlamada etkili olmuştur (Tablo-3). Kurumların kuruluş kanunlarında görev tanımı yapılmış olmasının yanında 2006/17 sayılı başbakanlık genelgesi aile içi şiddeti önleme ve mağduru koruyucu tedbirlerin alınması konusunda kurumları bağlayıcı talimatlar içermektedir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanlığı ile yapılan görüşmede, Şubat 2009 tarihinde komisyonun kurulmasından önce değişik tarihlerde komisyonun kurulması için kanun teklifleri verildiği ancak gündeme alınmadığı belirtilmiştir. Buna gerekçe olarak ta erkek milletvekillerinin çoğunlukta olduğu TBMM’de “...kadınlar gelecekler, bizleri yerimizden edecekler...” gibi bir mantıkla hareket edildiği belirtilmiştir. Avrupa Birliğinin gözlem raporlarında buna dikkat çekildiği, bu nedenle komisyonun kurulmasına ve görevlerinin belirlenmesine hız verildiği belirtilmiştir. Komisyonun “yaptırım” görevinin olmadığı belirtilerek

“...direkt olarak şiddetle mücadele konusunda ancak bilinçlendirme yapabiliyoruz...” denilmiştir.

KSGM, aile içi şiddeti önleme konusunda kurumlar arası etkin rol oynayan bir kurumdur. Aile içi şiddeti önleme sürecinde görev ve yetkisi olan kamu kurum kuruluş, üniversite ve STK’ nın bu konudaki projelerini geliştirmek, görev alan kişi ve personelin eğitim programlarını hazırlamak ve desteklemek öncelikli görevleridir. Yapılan çalışmaların ve eğitim faaliyetlerinin sonuçlarının değerlendirilmesi ve raporların hazırlanıp yayınlanması aile içi şiddet konusunda yapılan en önemli çalışmalardır. Bu konuda yayınlanmış birçok rapor bulunmaktadır.

Ankara Adliyesinde 11 ayrı aile mahkemesi bulunmaktadır. 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun çerçevesinde kurulan aile mahkemeleri 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanun uyarınca tedbir kararlarını vermekle yetkili makamdır. Şiddet gerçekleşmişse yeniden şiddet olmasını ve devam etmesini önlemek için tedbir kararları verilmektedir. Aile mahkemelerinin verdiği tedbir kararlarına uyulmaması halinde doğacak sonuçlarla ilgili yetkili makam aynı kanunun 2. maddesi gereğince sulh ceza mahkemeleridir. Aile mahkemelerinin görevleri sadece tedbir kararları ile sınırlıdır.

Mülakat kapsamında Ankara Adliyesi Cumhuriyet Başsavcılığı’nda görevli, aile içi şiddet konusunda eğitilmiş Cumhuriyet Savcısı ile görüşülmüştür. Yasal düzenlemeler çerçevesinde Cumhuriyet Savcılığının asli görevi kamu adına suçun takibidir. Aile içi şiddetin oluşması durumunda kolluk kuvvetlerinin hazırladığı tahkikat evrakı üzerinden aile mahkemelerine dava açmak, TCK’ na göre suç unsuru varsa ceza mahkemelerine dava açmak yetki ve sorumluluğu Cumhuriyet Savcılığına aittir. 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanunun 2. maddesine göre “Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler” hükmü gereği aile mahkemesinin verdiği tedbir kararının uygulamasının takibi ve tedbir kararına uyulmaması durumunda sulh ceza mahkemesine kamu davası açmak cumhuriyet savcılığının görevi olarak hükme bağlanmıştır.

Tablo- 3: Aile İçi Şiddet Konusunda Kurumların Görevleri

AİLE İÇİŞİDDET KONUSUNDA KURUMLARIN GÖREVLERİ		
KURUM	YASAL DAYANAK	YETKİLERİ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	5840 Sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu	Kadın erkek eşitliği ve ilişkileri hakkında kanun teklifleri hazırlamak ve incelemek, bireysel başvuruları değerlendirmek, araştırma-inceleme ve projeler geliştirmek, yasal düzenlemelere gidilmesi yönünde çalışmalar yapmak.
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5251 SAYILI KSGM Teşkilat Kanunu 2006/17 Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre Ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi	Aile içi şiddetin önlenmesine yönelik kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, bu konuda araştırma-inceleme ve projeler geliştirmek, yasal düzenlemelere gidilmesi yönünde çalışmalar yapmak
AİLE MAHKEMELERİ	4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun	4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa göre aile hukukundan doğan dava ve işlere bakmak, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kalması halinde koruma kararlarını almak
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamına giren suç vasfı taşıyan konularda ceza mahkemelerine ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kalması halinde kamu adına aile mahkemesine dava açmak, aile mahkemelerinin verdiği koruma kararlarını kolluk kuvvetleri marifeti ile yerine getirmek, izlemek, tedbir kararlarına muhalefet durumunda sulh ceza mahkemelerine kamu davası açmak.
KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)	3201 Sayılı Polis Vazife Ve Selahiyet Kanun 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun	2559 Sayılı PVSK'da belirtilen amme ve şahıs emniyetini sağlamak, suç işlendiğini öğrendiğinde suça el koymak, CMK hükümlerine göre tahkikat yapmak, 4320 sayılı yasa kapsamında verilen koruma kararlarını tebliğ etmek ve izlemek,
SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLİYE)	4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun	Mahkemelerin talepleri üzerine taraflar ile görüşmeler yaparak mahkemelere rapor sunmak,
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	2006/17 Sayılı Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi	Aile içi şiddete uğramış kişilerin ilk muayenelerini yapacak olan acil servis personeline eğitim vermek, şiddete uğramış olanları ilgili kurumlara yönlendirmek, sosyal destek vermek
BAROLAR	1136 Sayılı Avukatlık Kanunu	Yasalarla belirlenmiş hallerde mağduru veya sanığı müdafaa etmek,
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	2006/17 Sayılı Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi	Kadına yönelik şiddetinin önlenmesi konusunda toplumu bilinçlendirmek,
TÜRKİYE İŞ KURUMU	4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu kanunu ve diğer kanunlar	Planlı çalışma programı oluşturulmamış

Aile içi şiddet konusunda “suç kavramı” çerçevesinde kolluk kuvvetlerine görev ve sorumluluk düşmektedir. Ankara ilinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne bağlı Merkez İlçelerde 42 polis merkez amirliği bulunmaktadır. Polis merkez amiri olarak

görev yapan ve “Emniyet Amiri” rütbesindeki kişi ile yapılan görüşmede kolluk kuvvetlerinin aile içi şiddet konusunda görev ve yetkileri kısaca şöyle açıklanmıştır:

Mağdur durumdaki kişinin müracaatı veya herhangi bir şekilde suçun öğrenilmesi durumunda tarafların ifadelerinin alınması, doktor raporlarının alınması, suç delillerinin toplanması ve gerekli diğer bölgelerin hazırlanarak evrakın Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi görevin ilk aşamasıdır. Mağdur durumda olan kişinin evine dönmemesi halinde barınma ihtiyacının ilgili kurum ve kuruluşlar aracılığı ile giderilmesi yine kolluk kuvvetinin görevidir. Görev ve yetkinin ikinci aşaması ise 4320 sayılı kanunun ikinci maddesindeki hükme göre aile mahkemesinin verdiği koruma tedbir kararına uyulup uyulmadığını izlemektir. “Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri, mağdurların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir” hükmü gereği görev yapmaktadır.

Adliyede görev yapan sosyal hizmetler uzmanı ile görüşülmüş ve aile içi şiddet konusunda görevlerini “Aile mahkemelerin talepleri üzerine taraflar ile görüşmeler yaparak mahkemelere rapor sunmak” şeklinde açıklamıştır.

Aile içi şiddet ile mücadelede bir başka kurum da sağlık kuruluşlarıdır. Şiddete maruz kalan kişinin fiziksel veya psikolojik tedavisinin yanı sıra CMK gereği mağdur kişinin adli tıp raporu alınması gerekmektedir. Sağlık personeli mağdur kişilere tedavinin yanı sıra danışmanlık yapmakta ve yasal haklarının uygulanması için yol göstermektedir. Bu hizmet gereği de aile içi şiddet konusunda almaları gereken eğitim il sağlık müdürlüğü sosyal hizmetler uzmanları tarafından verilmektedir. Bu amaçla sosyal hizmetler uzmanları eğitici eğitimleri almışlardır. Sağlık personelinin aile içi şiddet konusunda eğitimlerinin yanı sıra halk eğitim merkezlerinde eğitim faaliyetleri yürütmek sosyal hizmetler uzmanlarının görevleri arasında olduğu belirtilmiştir.

Ankara barosunda aile içi şiddet konusunda davalar takip eden bir avukatla görüşülmüştür. Yasallarla belirlenmiş hallerde mağduru veya sanığı müdafaa

etmenin asli görevleri olduğunu belirtmiştir. Ancak aile içi şiddet konusunda TCK genel ve özel hükümlerin yanı sıra 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamının özel ilgi ve bilgi gerektirdiği, mağdur kişilerin bu yasa ile sağlanan haklarını kullanmaları yönünde bilgilendirme ve yönlendirme gerektiğini belirtmiştir.

2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile aile içi şiddet konusunda halkı bilinçlendirmek amacı ile Diyanet İşleri Başkanlığına da görev verilmiştir. Görüşme yapılan din hizmetleri görevlisi, halkı bilinçlendirmek amacıyla öncelikle mahalli din görevlilerini eğitime aldıklarını, cuma namazlarında vaaz ve hutbelerde “kadını aşağılayan ataerkil formatlardan arındırılıp ahlaki bir söyleme sahip olunması konusunda...” halkı bilinçlendirme çalışmaları yapıldığını belirtmiştir. Ayrıca “Alo Fetva” hattında görevli din personelinin bu konuda eğitildiğini ve aile içi şiddetin dinen doğru olmadığını vatandaşa aktardıklarını belirtmiştir.

Aile içi şiddete maruz kalmış özellikle kadın mağdurların eşlerinden ayrılma noktasında geçimlerini sağlayacak maddi gelire ulaşmaları için bir işe ihtiyaçları olduğu unutulmamalıdır. Başbakanlık genelgesi özellikle şiddete maruz kalan kadınların iş sahibi yapılabilmeleri konusunda çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığına görev vermiştir. Bu görevi Türkiye İş Kurumu yerine getirmektedir. Görüşme yapılan kurum yetkilisi bu konuda henüz bir proje geliştirmediklerini belirtmiştir. Yerel iş kurumlarında görevli personelin kadın erkek eşitliği konusunda eğitime tabi tuttuklarını, bu eğitimin geri dönüşümünde olumlu sonuçlar almaya başladıklarını belirtmiştir.

3.1.3. Aile İçi Şiddet İle Mücadelede Kurumlar Arası İş Birliği

Görüşme yapılan kurum yetkililerine “Aile içi şiddet konusunda hangi kurumlar ile işbirliği içerisindeyiz?” sorusu yöneltilmiştir.

Aile içi şiddet konusunda şiddetin oluşum nedenleri, sonuçları, hukuki dayanaklarının tespiti ve yasal düzenlemelerin yapılması amacı ile kurumlar arası işbirliği göz ardı edilemez bir olgudur. Görüşme yapılan kurum yetkililerinin tümü

Tablo-4 belirtilen işbirliği çizelgesi organik bağa dayanmamaktadır. Organik ilişkinin Kolluk Kuvvetleri - Cumhuriyet Başsavcılığı - Aile Mahkemeleri - Sağlık Personeli arasında olduğu belirlenmiştir. Bu işbirliği aile içi şiddetin oluşumu ile mağdurun ifadesinin alınması ile başlayan ve aile mahkemesinin aldığı tedbir kararının uygulanmasının denetlenmesi aşamasıdır. Hukuki sürecin işlemesi açısından zorunlu olan bu işbirliğinin dışında kalan diğer işbirliği çalışmaları, kurumların yetkilileri tarafından oluşturulan gayretlerle sağlandığı ortak görüş olarak dile getirilmiştir. Bir diğer işbirliği kolluk kuvvetleri ve sığınma evleri arasındadır. Şiddete maruz kalan kişinin, özellikle kadının evine dönmek istememesi veya dönmemesi durumunda barınma ihtiyacı sığınma evlerince karşılanmaktadır. Bu aşamada kolluk sığınma evi ile diyaloga geçerek mağdura yer temin etmektedir.

3.1.4. Kurumlar Arası İşbirliğinde Karşılaşılan Sorunlar

Aile içi şiddetle mücadelede kurumların üstlendiği görev ve yetkilerin yerine getirilmesinde sorunlar yaşanıp yaşanmadığının tespiti amacı ile “Kurumlar arası işbirliğinde hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz” şeklindeki sorumuza verilen cevaplarda ortak görüşler tespit edilmiştir (Tablo-5). Özellikle “Kurumlar arası iletişimsizlik” tüm kurumların yetkilileri tarafından dile getirilmiştir. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyesi tarafından bu iletişimsizlik, bir hastanın rahatsızlığından dolayı farklı hekimlerden farklı tedavi yöntemleri denemesine benzetmiştir. KSGM ise iletişime dönük eğitim çalışmalarının ağırlık verildiğini belirtmiştir.

KSGM ve Emniyet Genel Müdürlüğü ortak çalışması “Aile İçi Şiddet Kayıt Formu” geliştirilmiş ve tüm birimlere dağıtılmıştır (Işık ve Diğerleri, 2007-a, 104). Aile içi şiddet konusunda özellikle mağdurun sorunlarının tespiti ve şüphelinin davranış biçimlerinin tespitine yönelik form, polis merkezlerinde başvuru esnasında doldurulması, tahkikat evrakı ile birlikte savcılığa gönderilmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada özellikle mağdurların formdaki sorulara net cevaplar vermedikleri, evrakı hazırlayan personelin de keyfiyet kullandığı, formun

Cumhuriyet Başsavcılığı ve Aile Mahkemeleri tarafından dikkate alınmadığı dile getirilmiştir.

Tablo-5: Kurumlar Arası İşbirliğinde Karşılaşılan Sorunlar

		SORUNU DİLE GETİREN KURUMLAR										
SORUNLAR		KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	AİLE MAHKEMELERİ	CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)	SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLİYE)	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	BAROLAR	DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	TÜRKİYE İŞ KURUMU	
		Kurumlar Arası İletişimsizlik	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
		Aile İçi Şiddet Söz Konusu Olunca Tarafsız Davranamama	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
		Alınan Koruma Kararını İzleyememe	X		X	X	X		X	X		
		İlk Müdahaleden Sonra Müracaat Olmadan Mağduru Takip Edememe	X	X			X	X		X		
		Şiddet Uygulayana Dönük Tedavi Ve Takip Sisteminin Olmaması					X	X	X			

Kurumlar arası işbirliğinde sorun olarak belirlenen diğer başlık “Aile İçi Şiddet söz konusu olunca tarafsız davranamama” görüşüdür. Özellikle görevli personel tarafından mağdura yönelik telkin mesajlarının mağduru etkilediği, mağdurun diğer kurumlarda farklı beyanlarda bulunmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Özellikle Aile Mahkemelerinin verdiği tedbir kararlarının izlenememesi en önemli sorunlardan biri olarak tespit edilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde görülen Nahide OPUZ davasında Türkiye tazminata mahkûm edilmiştir. Aile içi

şiddete maruz kalan, birkaç kez adli makamlara başvuran, ceza alan eşi tarafından annesi öldürülen, çocuklarını göremeyen OPUZ davasında AİHM, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşam hakkını garanti altına alan 2., işkence ve kötü muameleyi yasaklayan 3. ve ayrımcılığı yasaklayan 14. maddesini ihlal ettiğine oybirliğiyle karar vermiştir (Milliyet.com.tr/26.10.2010). Bu kararın alınmasında yasal eksikliklerin yanında kurumlar arası işbirliğinin yeterli olmadığı, görüşmeciler tarafından belirtilmiştir. Aile mahkemelerinin verdiği tedbir kararlarının Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kolluk marifeti ile uygulanması ve izlenmesi, karara uyulmaması durumunda sulh ceza mahkemelerinde dava edilmesi, tedbir kararından doğan sonuçların sosyal hizmetler personeline değerlendirilememesi gibi iletişime dayalı sorunlar olarak belirtilmiştir.

Şiddet uygulayan şüpheli eşin, mahkeme kararı olmadan izlenmesi veya denetim altına alınamaması, kolluk personelinin izleme ve değerlendirme raporlarını düzenli yapamaması ve sadece Cumhuriyet Başsavcılığına iletmesi sorunlardan biridir.

3.1.5. Mevcut Yasal Düzenlemeler İçerisinde Kurumların Yetkilerin Yeterliliği

Mülakata katılan kurum yetkililerine mevcut yasal düzenlemeler içerisinde yetkilerinin aile içi şiddeti önlemede yeterli olup olmadığı sorulmuştur (Tablo-6).

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun kuruluş kanununa ve TBMM İç Tüzüğüne göre yetkilerinin yeterli olduğu vurgulanmıştır. TBMM'de bulunan diğer ihtisas komisyonları ile yetkilerinin paralellik gösterdiği, komisyon olarak kurum ve kuruluşlara şiddet ve cinsel ayrımcılıkla mücadelede destek verildiğini, taleplerde bulunduğu ve geri dönüşümlerden olumlu sonuçlar elde edildiği belirtilmiştir.

KSGM, ulusal ve uluslar arası programlarda kurum ve kuruluşların katılımı, sonuçların değerlendirilmesi, talep ve beklentilere göre projelerin geliştirilmesi ve diğer konularda yetkilerinin yeterli olduğu belirtilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığının görev ve yetkilerinin yeterliliği “En iyi yasayı da yapsanız sonuçta uygulayıcıya bağlı, kişi unsuru önemli...” şeklinde açıklanmıştır.

Tablo- 6: Mevcut Yasal Düzenlemeler İçerisinde Kurumların Yetkilerin Yeterliliği

KURUMLAR	YETERLİ	YETERSİZ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	X	
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	X	
AİLE MAHKEMELERİ		X
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	X	
KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)		X
SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLİYE)		X
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ		X
BAROLAR		X
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	X	
TÜRKİYE İŞ KURUMU		X

Aile Mahkemeleri ve Kolluk Kuvveti (Emniyet) yasal yetkilerinin yetersizliğini dile getirmiştir.

İl sağlık müdürlüğü görevlisi, sosyal hizmetler uzmanlığı ve Ankara barosu temsilcisi yetkilerinin artırılması noktasında görüş belirtmiştir.

3.1.6. Aile İçi Şiddeti Önlemede Kurumların Yasal ve Uygulamaya Dönük Sorunlar ve Beklentileri

Katılımcılara sorulan “Mevcut yasal düzenlemeler içinde yetkileriniz aile içi şiddeti önlemede yeterli mi?”, “Aile içi şiddeti önlemede hedef ve beklentileriniz nelerdir?” ve “Aile içi şiddetle mücadelede karşılaşılan en önemli sorun nedir”

sorularına verilen cevapların bağlantılı olduğu, katılımcılar tarafından sorun alanı ile birlikte yasal beklentiler dile getirildiği tespit edilmiştir. Bu tespitler iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir.

- Yasal sorunlar ve uygulamadan kaynaklı sorunlar,
- Toplumsal-sosyal sorunlar (Tablo-7).

3.1.6.1. Yasal Sorunlar ve Uygulamadan kaynaklı Sorunlar

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyesi ile Ankara Barosu katılımcıları ortak görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Her iki katılımcı “STK, kendi aralarında daha girişimci ve paylaşımcı çalışmalar yapmaktalar. Halka ulaşmakta ve etkili olmaktadır. Resmi kurumlar daha belirleyici olmaya çalışmaktalar...” noktasında görüş belirtmiştir.

KSGM, yasal yetkilerini yeterli gördüklerini, diğer kurumların çalışmaları konusunda geri dönüşümün yetersiz olduğunu, bu nedenle “faaliyetlerin denetimi” yetkisinin KSGM’ ne verilmesinin uygun olacağını belirtmiştir.

Aile mahkemelerinde yasal yetersizlikler ve uygulamadan kaynaklı sorunlar şu şekilde tespit edilmiştir:

Sorunlar

- Aile mahkemelerinin aldığı tedbir kararlarının aile mahkemelerine bağlı olmayan Cumhuriyet Savcılığı tarafından uygulanması, bu uygulamayı kolluk kuvveti marifeti ile yapması,
- Aile Mahkemelerinin aldığı tedbir kararlarına uyulmaması durumunda aile mahkemesinin yetkisinin olmaması, sulh ceza mahkemelerinin konuya ceza davası olarak bakması,
- Aile mahkemelerinin klasik adliye yapısı içerisinde yer alması,
- Sosyal hizmetler uzmanlarının bilirkişi gibi kullanılması,

- Kolluk kuvvetinin aile içi şiddet konusuna “suç” olarak bakması, koruma ve tedbir alanını düşünmemesi,

Öneri ve Beklenti

- Aile mahkemelerinin yetki alanlarının genişletilerek özel mahkeme statüsü verilmesi,
- Tedbir kararlarına uyulmaması durumunda ceza davası takibini aile mahkemelerinin yapması,
- Aile mahkemelerinin adliye binalarından ayrı binalarda bulunması,
- Psikolog ve sosyal hizmetler uzmanlarının mahkemelerde istihdamı,
- Kolluk kuvvetlerinin “Çocuk Şube Müdürlüğü” gibi aile içi şiddete odaklı yapılanması,
- Kadın sığınma evlerine yaptırım kararları verilebilmesi,

Yasal düzenlemeler ile yapı değişikliği halinde “ceza mahkemelerinin sorumluluk alanı daraltılmış, aile içi şiddete profesyonel yaklaşım sağlanmış olur” görüşü belirtilmiştir.

Kolluk kuvvetlerinin (Emniyet Personeli) yasalardan ve teşkilat yapılanmasından kaynaklı sorunları bulunmaktadır. Özellikle “alkollü araç kullanmaktan ehliyetine el konulan kişi rehabilitasyon eğitimi almadan ehliyetini geri alamıyor, eşine şiddet uygulayana rehabilite hakim takdirine bırakılıyor...” cümlesi yasal boşluktaki tespit için önemli görülmüştür.

Sorunlar

- Aile içi şiddet şüphelisinin, şikâyetten sonra ifadesi alındıktan sonra savcı talimatı ile serbest bırakılması (Savcının olayın niteliğine göre takdir yetkisi bulunmaktadır),
- Aile içi şiddet suçu konusunda olaya el koyma, soruşturma evrakının hazırlanması, adli sürecin takibi işlemlerini Polis Merkezi (Karakol) polisinin yapması,

- Belirtilen işlemlerin standart polis merkezi binalarında, diğer işlemlerle aynı ortamda yapılması,
- Aile mahkemelerinin verdiği tedbir kararlarının yargılama sonrasında verilmesi, bu kararın Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile kolluğa ulaşma süresinin uzaması,
- Aile mahkemelerinin verdiği tedbir kararlarını izleme görevini resmi kıyafetli polis ekiplerinin yapması,
- Mağdur kişinin (kadın) resmi işlemlerden sonra barınma talebine çözüm bulunamaması, sığınma evlerinin yetersizliği, Şeklinde belirlenmiştir.

Öneri ve Beklenti

- Aile içi şiddet olaylarına sivil yapılanmalı, psikolog destekli bir birimin bakması,
- Polis merkezi fiziki şartlarının değiştirilmesi,
- Aile içi şiddetle mücadelede daha profesyonel, eğitilmiş personelin görevlendirilmesi,
- Sığınma evleri konusunda yaptırım kararlarının verilmesi,
- Cumhuriyet Savcılığına önleyici tedbir kararı verme yetkisinin tanınması, Konularında yapılanmaya gidilmesi, yasal düzenlemelerin yapılması aile içi şiddetle mücadelede yararlı olacağı belirtilmiştir.

Görüşme yapılan il sağlık müdürlüğü sosyal hizmetler uzmanı ve adliye sosyal hizmetler uzmanı, görev tanımlarının mevcut teşkilat kuruluş yasalarında belirtildiğini, aile içi şiddet konusunda genel hükümlere göre görev yaptıklarını, bunun da yeterli olmadığını, özellikle mağdurun psikolojik tedavisi yönünde yetkilerinin olmadığını, ikili ilişkilerle yönlendirme yapabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca aile bireylerine şiddet uygulayan kişinin rehabilite edilmesine dair kararların yasanın 2. maddesine göre "...uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir." şeklinde hâkim takdirinde olduğunu belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan Türkiye İş Kurumu yetkilisi, aile içi şiddete uğrayan mağdur bayanları hayata kazandırma anlamında yasal dayanağın bulunan yetkileri olmadığını, iş ve işçi bulama noktasında anayasal eşitlik ilkelerine göre hareket edildiğini dile getirmiştir. Ancak, kurum personelinin ve işverenin kadın-erkek eşitliği konusunda duyarlı davranmadığını belirtmiştir. Bu anlamda yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır.

3.1.6.2. Toplumsal-Sosyal Sorunlar

Aile içi şiddeti önlemede kurumların yasal ve uygulamaya dönük sorun ve beklentileri alanında sorulan sorulara alınan cevapların bir kısmı, aile içi şiddetin nedenleri ve şiddetle mücadelede karşılaşılan sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bu sorunlar aile içi şiddeti önleme çalışmalarında toplumun zayıf ve eksik noktaları olarak tanımlanmıştır. Bu noksanlıklar;

Din etkisi, Allah'a itaat olgusunun, erkeğe itaat gerekliliği şeklinde yansımaları,

Erkeğin kadına sahiplik duygusu, erkeğin evlenirken kadını bir "mal" olarak sahiplenmesi, tasarruf kullanma yetkisi gibi algılanması,

Medyanın rolü, şiddet olaylarını yansıtma sıklığı ve tarzı, şiddetin normal davranış biçimi olarak algılanması,

Toplumsal cinsiyet anlayışının olmaması, cinsiyet ayrımcılığının ataerkil toplum yapısından gelmesi,

Türk Filmleri, erkeğe teslim olmuş kadın rolü, kadını ezen ve şiddet gösteren maço erkek rolü,

Öğrenim seviyesinin düşüklüğü,

Ekonomik zayıflık, işsizlik ve gelir seviyesinin düşüklüğünden kaynaklı sorunlar ve bunların travmaya dönüşmesi,

Aile büyüğü kadınların rolü, gelini hor görme, erkek çocuğa "...ne biçim erkeksin.." ile kadına "..aman kızım alttan al..." baskısı,

Kadınların irade kullanma zayıflığı, toplumsal baskılar nedeni ile irade kullanamama,

İletişim bozukluğu, eşler arası empati olgusunun olmaması,

Olarak tespit edilmiştir.

Tablo- 7: Aile İçi Şiddetle Mücadelede Karşılaşılan Sorunlar

Toplumsal-Sosyal Sorunlar										
KURUMLAR	KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU	KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	AİLE MAHKEMELERİ	CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI	KOLLUK KUVVETLERİ (EMNİYET TEŞKİLATI)	SOSYAL HİZMETLER UZMANLIĞI (ADLIYE)	İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	BAROLAR	DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	TÜRKİYE İŞ KURUMU
Din etkisi	X					X			X	
Erkeğin kadına karşı sahiplik duygusu			X		X				X	
Medyanın rolü	X		X			X				
Toplumsal cinsiyet anlayışının olmaması	X	X								
Türk Filmleri		X						X		
Öğrenim seviyesi	X	X	X	X	X		X		X	X
Ekonomik zayıflık	X				X	X				
Aile büyüğü kadınların rolü	X									
Kadınların irade kullanma zayıflığı		X				X				
İletişim bozukluğu						X				

IV. ÖĞRENİM VE GELİR DÜZEYİNİN AİLE İÇİ ŞİDDETE ETKİSİ

Bu bölümde Ankara ili Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı 9 ayrı Polis Merkez Amirliğinde Haziran – Kasım 2009 ayları arasında haklarında 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında adli işlem yapılan 73 şüpheliye anket uygulaması ile yapılmıştır (Ek-2). Anket, haklarında adli işlem yapılan ve gönüllü olarak anket sorularını cevaplamak isteyenlere uygulanmıştır.

4.1. Araştırmanın Bulguları

Özgürlüklerin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan şiddet (Domaniç, 2007: 140) aile içinde kadına yönelik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma örneğine katılan kişilere yönelik yapılan araştırmada 4320 sayılı kanun kapsamında haklarında adli işlem yapılan kişilerin % 97,3 ü erkek (Tablo-8) olarak tespit edilmiştir. Kadının erkeğe şiddet gösterme sıklığı % 2,7 olarak görülmüştür.

Tablo- 8: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Cinsiyeti

	Sayı	Yüzde %	Toplam %
Erkek	71	97,3	97,3
Kadın	2	2,7	100,0
Toplam	73	100,0	

Evlenme yaşı 20'nin altında olmadığı varsayılarak yapılan ankette eşine şiddet uygulayanların % 30,1' i 30 yaş ve altı olarak tespit edilmiştir. % 72,6 40 yaş ve altı şiddet uygulayanların (Tablo- 9), % 52,3 oranında ortalama 10 yıl ve altında evlilik süreleri (Tablo-10) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo- 9: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Yaş Aralığı

	YAŞ ARALIĞI	SAYI	YÜZDE %	TOPLAM %
YAŞ	20-30	22	30,1	30,1
	31-40	31	42,5	72,6
	41-50	13	17,8	90,4
	51-...	7	9,5	100
	Toplam	73	100	

Tablo- 10: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Evlilik Süreleri

		Sayı	Yüzde %	% Toplam
Kaç Yıldır Evli Oldukları	1-5 Yıl	23	31,5	31,5
	6-10 Yıl	15	20,8	52,3
	11-15 Yıl	11	16,4	68,7
	16-20 Yıl	9	12,4	81,1
	21 ve Üstü Yıl	10	13,8	94,9
Cevapsız	-1	4	5,5	100
Toplam		73	100	

Tablo-11: Aile İçi Şiddet Uygulayanların Öğrenim Durumu

		Sayı	Yüzde %	Toplam %
Öğrenim Durumu	-1	2	2,7	2,7
	İlkokul Mezunu	40	54,8	57,5
	Ortaokul ve dengi okul mezunu	9	12,3	69,9
	Lise Mezunu	20	27,4	97,3
	Yüksek Okul veya Üniversite Mezunu	2	2,7	100,0
	Toplam	73	100,0	

Tablo-12: Öğrenim Durumu - Daha Önce Eşinize Şiddet Uyguladınız mı? Karşılaştırması

			Daha Önce Eşinize Şiddet Uyguladınız mı?	
			Evet	Hayır
Öğrenim Durumu	Yüksek Okul veya Üniversite Mezunu	Sayı		2
		%		4,3
	Lise Mezunu	Sayı	10	10
		%	37,0	21,7
	Ortaokul ve dengi okul mezunu	Sayı	5	4
		%	18,5	8,7
	İlkokul Mezunu	Sayı	12	28
		%	44,4	60,9
	-1	Sayı		2
		%		4,3
Toplam		Sayı	27	46
		%	100,0	100,0

“Ekonomik sıkıntılar aile birliğinin karşılaştığı temel sorunlardan biridir. Gelir durumunun düşüklüğü veya mevcut gelirin kesilmesi aile birliğini sarsan sonuçları ortaya çıkartabilmektedir (Çiftçi ve Biçici, 2005: 26).

Ekonomik, sosyo kültürel ve öğrenim seviyesinin düşüklüğü şiddet gösterme ve şiddete katlanma nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır (Domaniç, 2007: 167).

Araştırmamızda ankete katılan kişilerin % 54,8 ile ilkokul, % 12,3 ile ortaokul seviyesinde öğrenim gördükleri tespit edilmiştir. Toplamda % 69,9 oranında bu günkü tanımla ilköğretim seviyesinde öğrenim görmüş olan (Tablo-11) kişilerin, toplam % 62,9 oranında (Tablo-12) daha önce eşine şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Öğrenim seviyesinin düşüklüğü aile içi şiddete yönelmede etken olduğu tespit edilmiştir.

Tablo-13: Eşinize Şiddet Uyguladığınız Anda Alkol Aldınız mı?

		Sayı	Yüzde %	% Toplam
Eşinize Şiddet Uyguladığınız Anda Alkol Aldınız mı?	-1	1	1,4	1,4
	Evet	23	31,5	32,9
	Hayır	49	67,1	100,0
Toplam		73	100,0	

Ankete katılan kişilerin % 31,5'i eşine şiddet uyguladığı anda alkollü olduğunu belirtmiştir (Tablo-13).

Tablo-14: Sürekli Çalıştığınız Bir İşiniz Var mı? - Aylık Kazancınız?**Karşılaştırması**

			Aylık Kazancınız?				Toplam %
			500 TL	500-750 TL	750-1000 TL	1000 TL'den Fazla	
Sürekli Çalıştığınız Bir İşiniz Var mı?	Hayır	Sayı	13	6	5	3	27
		%	72,2	46,2	25,0	27,3	43,5
	Evet	Sayı	5	6	15	8	34
		%	27,8	46,2	75,0	72,7	54,8
	-1	Sayı		1			1
		%		7,7			1,6
Toplam	Sayı	18	13	20	11	62	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Eşine şiddet uygulayanların % 43,5' i sürekli çalıştığı sabit bir işi olmadığını belirtmiştir (Tablo- 14). Bu oran içerisinde aylık kazancı 500 TL civarında olan %72,2 dir.

Ocak 2009 ayına göre asgari ücretin 527 TL olduğu Türkiye’de, dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 735 TL’dir (<http://ekonomi.haberturk.com/>). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre işsizlik oranı ise % 12,3 olarak (www.medya73.com/) açıklanmıştır. Ankete katılan kişilerin % 41,1’i aylık kazançlarını 500 TL olarak açıklamıştır (Tablo-14). Eşine şiddet uygulayanların %30,1’i “Eşinizle Anlaşmazlıklarınız, Kavgalarınız En Çok Hangi Sebep-Sebeplerden Çıkar” sorusuna “Geçim Sıkıntısından” seçeneği ile (Tablo-15) maddi olanak azlığının aile içinde tartışmaya zemin hazırladığını göstermiştir.

Tablo-15: Eşinizle Anlaşmazlıklarınız, Kavgalarınız En Çok Hangi Sebep-Sebeplerden Çıkar

Eşinizle Anlaşmazlıklarınız, Kavgalarınız En Çok Hangi Sebep-Sebeplerden Çıkar		73 Kişi Arasından	
		Sayı	Yüzde %
1	Geçim Sıkıntısından	22	30,1
2	Ben Sınırlı Olduğum Zaman Cevap Vermesini İstemem	20	27,4
3	Eşimin Aileme Karşı Davranışlarını Beğenmem	10	13,7
4	Eşimin Dik Kafalı Ve İnatçı Olmasından	9	12,3
5	Eşimin Benden Habersiz Sokağa Çıkmasını İstemem	10	13,7
6	Eşimin Ailesinin Bize Sık Sık Gelmesini İstemem	8	11,0
7	Eşimi Tertipsiz, Dağınık Bulurum	7	9,6
8	Eşimin Komşularla-Arkadaşlarıyla İlişkilerini Beğenmem	5	6,8
9	Eşimi Müsrif Bulurum	4	5,5
10	Eşimin İşini Beğenmem	3	4,1
11	Eşimin Çalışıyor Olmasından	2	2,7
12	Eşimin Giyimini Beğenmem	2	2,7
13	Eşimin Psikolojik Sorunları Olmasından	2	2,7
14	Eşimin Yemeklerini Beğenmem	1	1,4

Ankete katılan 73 kişiye 13 seçenekli “Eşinizle Anlaşmazlıklarınız, Kavgalarınız En Çok Hangi Sebep-Sebeplerden Çıkar” sorusu yöneltilmiş ve 2 seçenek işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre seçenekler içerisinde %

30,1 ile geçim sıkıntısının aile içinde tartışma zemini hazırlamada ilk sırada olduğu tespit edilmiştir.

“Ben sinirli olduğum zaman bana cevap vermesini istemem” seçeneğinin % 27,4 ile öne çıkması ataerkil yapıdan gelen erkek egemen toplumda yetişmiş kişilerin kadına karşı üstünlük hissetmesi ve bunu dayatmasından kaynaklanmaktadır. Aile içi cinsiyet ilişkisi eşitlik temeline dayanmıyorsa ve çatışmalı ise kadılar erkek egemenliğine direnirler ve bu direnç ataerkilliğin korunması adına kontrol alınması gerektiğinde erkek şiddete kalkışır (Mojab-Abdo, 2006: 3). Ayrıca, Tablo-15 de yer alan cevaplarda 3, 4, 5 inci sıralarda bulunan gerekçeler de erkeğin kadına hükmetme çabalarının göstergesidir. Kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı kılınması erkeği şiddet uygulamaya hak kazanmış konumuna getirmektedir.

Eşine şiddet uygulayan kişilere sorulan (Tablo-16) “Hangisi Sizin En Sık Tekrarladığınız Davranıştır?” sorusuna % 39,7 ile “Hakaret/Sövme/Dayak” şeklinde cevap verilmiştir. Erkek kadını eşit görmez, baskı altında tutmayı görev olarak algılar, bağımsızlık isteyen kadına müdahale hakkını şiddet yoluyla ifade eder (Çaha, 1996: 25).

Tablo- 16: Hangisi Sizin En Sık Tekrarladığınız Davranıştır

Hangisi Sizin En Sık Tekrarladığınız Davranıştır		73 Kişi Arasında	
		Sayı	Yüzde %
1	Hakaret/Sövme/Dayak	29	39,7
2	Aşırı Alkol Almak	21	28,8
3	Eve Para Getirmemek	10	13,7
4	Sıkça İşten Ayrılıp İşsiz Kalmak	7	9,6
5	Başka Kadınlarla İlişkide Bulunmak	4	5,5
6	Kumar Oynamak	4	5,5
7	Eve Kadın Getirmek	2	2,7
8	Cinsel Zorlamada Bulunmak	3	4,1
9	Uyuşturucu Madde Kullanmak	1	1,4

“Aşırı alkol almak” ve maddi problem olan “Eve para getirmemek” erkeklerin aile içi tartışmalara zemin hazırlayan davranış sıklığı olarak tespit edilmiştir (Tablo-16). Ankete katılanların % 31,5’i eşine şiddet uyguladığı anda alkollü olduklarını (Tablo-13) belirttikleri göz önüne alındığında alkol tüketiminin eşler arası tartışmada şiddete yönelmede etken olduğu anlaşılmıştır.

SONUÇ

Aile toplumun temelini oluşturur. Kişinin kendisini güvende hissettiği, hissetmesi gerektiği tek yerdir aile. Tanıdık yüzler, tanıdık sesler, sevgi dolu bakışlar, paylaşımlar, huzur ve güven. “Şiddet” bütün bu güzelliklere uygun olmayan bir kelime ancak birçok bireyin de yaşadığı bir kaos. Bir huzur ve güven ortamı olması gereken ailede yaşanan şiddet bireyin gelişimini engelleyen, ruhsal sağlığını etkileyen bireye veya bireylere önemli travmalar yaşatan bir eylemdir. Çalışmamızda ele aldığımız birey kadın, ailede kadına yönelen şiddet. Kadın her şeye rağmen sığınağına başkaları müdahale etmesin, bu sığınağın kutsallığı bozulmasın diye şiddete boyun eğer veya başka nedenlerden dolayı susar. Şiddete şahit olan diğer bireyler veya varlığından haberdar olduğu halde “aile meselesidir” diyerek görmezden gelen kişiler veya kurumlar. Aile anayasamızda da toplumun temeli sayılmakta hatta devlet ailenin korunması için görevlendirilmektedir. Ancak aile içi şiddet söz konusu olduğunda ceza hukuku açısından yıllarca ele alınmayan şiddet zamanla özel ve kamusal alanda varlığını hızla hissettiren kadınların karşısına var olan ancak kabul edilmekte gecikilmiş bir sorun olarak hatta kişisel bir haksızlık olarak çıkmıştır. Aileye dışarıdan müdahale edilmemesi gerektiği düşüncesi, kişisel özgürlüklere müdahalenin doğru olmayacağı inancı uzun yıllar aile içi şiddeti cezasız bırakmış ve kişisel özgürlüğüne müdahale edilen kadın toplumdaki erkekler ve erkek egemen devlet tarafından görmezden gelinmiştir. Yasalar karşısında dahi yıllarca ailenin reisi olarak kabul gören erkek, kadına uyguladığı şiddeti devlet tarafından kendisine verilmiş bir hak olarak görmüştür. Erkek, artan kadın nüfusu, kız çocuklarının okuma yazma oranlarındaki artış, görsel ve yazılı basın ile her türlü iletişim araçları ile birlikte ailenin tanımının içinde kendisinden de bahsedildiğini fark eden ve birey olarak bunca zaman sahip olamadığı haklarını isteyen kadınla karşı karşıya kalmıştır.

İşte bütün bunlara değinilmekle beraber varlığını birey ve devlet olarak kabul ettiğimiz “şiddet” nasıl önleriz, neler yaptık, neler yapmalıyız yapılan çalışmalarda görülen aksaklıklar, genelden özele, özelden genele sorumluluklarımız hakkında toplanan bilgileri çalışmamızda aktarmaya çalıştık.

Aile içi şiddeti azaltmak için şiddet uygulayan bireyi cezalandırmak yeterli mi? Bu çalışmada, cezanın yeterli olmadığı, kurumların kendi sorunları ile birlikte çözüm yollarını da belirttikleri görülmüştür. Ülke olarak şiddetti önleme çalışmalarına başladığımız noktanın aslında bitiş çizgisi olması gerektiği de bir gerçektir. Her şeyden önemlisi kültür, gelenek ve göreneklerde kadın söz konusu olduğunda meclis kürsüsünde tartışıldığı, erkeğin evin reisi olmadığı koşulunun sadece kanun maddelerinde kaldığı, bu yasal düzenlemelere imza atanların dahi ısrarla eşitlik anlayışının kâğıt üzerinde kalması için meclis çalışmalarını mümkün olduğunca uzatmaya ve nihayetinde de karışıklık çıkarmaya çalıştıkları anlaşılmıştır.

Toplumsallaşma sürecinde model alma yolu ile öğrenilen “şiddet” olgusunda erkek şiddetin faili, kadın ise şiddete boyun eğen, şiddete razı olan kişi konumuna gelmektedir (Vatandaş, 2003: 175). Araştırmamızda 1983 sonrası TBMM oturum tutanaklarının incelenmiştir. Kadın hakları konusundaki çalışmalarda, milletvekillerinin her ne kadar yasal düzenlemelere olumlu yaklaşımlar da kürsüden yaptıkları açıklamalarda satır aralarına sıkıştırdıkları “sadece kadınlar mağdur değil - AB sürecinde bu düzenlemeler zorunludur - esas sorun bu değil ekonomik dengeler ...” şeklindeki yaklaşımları ile “biz yasayı yapalım, toplum nasılsa bildiği gibi yaşar” mantığını sergiledikleri anlaşılmıştır.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi 5. maddesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesinin devlete yüklediği “eğitim, koruma, iyileştirme, istismarların engellenmesi” gibi ödevler konusundaki yasal düzenleme çalışmaları AB müzakereleri sürecinin hızlandığı dönemlerde yapılmıştır (www.un.org.tr/2007_july). Muhalefet partilerinin özellikle kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda attığı adımlar AB ön koşullarında yer alana kadar dikkate alınmamış, kanun teklifleri komisyonlarda bekletilmiş veya kabul edilmemiştir (TBMM; D 23; C 39; B 55).

1982 Anayasası ile 1983 yılında yapılan seçimlerden sonra kurulan hükümetlerle birlikte Avrupa Birliğine üyelik çalışmaları hız kazanmıştır. Ancak 1990 yılına kadar TBMM'de aile – kadın - kadın hakları ve kadına şiddet konuları

sadece 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve 5 Aralık Kadınlara Siyasal Haklarının Verilmesi yıl dönümlerinde gündem dışı konuşmalarda yer almış, sorunlara çözüm önerileri getirilmemiş, parti programlarında yer almamış ve yasal düzenleme çalışmaları yapılmamıştır.

BM üyesi olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 1981 yılında BM tarafından onaylanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) ancak 1985 yılında TBMM gündemine almış, Dışişleri Komisyon Raporunu meclis genel kurulunda içeriği okunmadan ve tartışılmadan yasalaştırmıştır.

Kadın hakları, kadın ve çocuğun korunması, aile birliğinin korunması ve aile içi şiddetle mücadele konularında yasal çalışmalar siyasi çekişmelere rağmen temelde iktidar ve muhalefetin ortak noktada buluşabildiği konular olmuştur. Bu amaçla yapılan yasal çalışmalar 1990 yılından sonra başlamıştır.

1990 yılında Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuş, siyasi çekişmelerden dolayı kuruluş yasası 1993 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. 2004 yılına kadar çeşitli Bakanlıklara bağlı alt kurum olarak KHK ile kurulan birim 2004 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılandırılmıştır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun Haziran 1996 da tasarı olarak TBMM'ne gönderilmiş Mart 1997'de komisyona havale edilebilmiş ve Ocak 1998 yılında yasalaştırmıştır. Ceza mahkemelerinin yetki alanına giren bu kanun Ocak 2003 tarihinde kurulan Aile Mahkemelerinin yetki alanına devredilmiştir. 4320 sayılı kanunun uygulamasından kaynaklanan sorunların giderilmesi, hâkim yetkilerinin artırılması amacı ile 2007 tarihinde yeniden düzenlenmiştir.

1990'lı yıllarda başlayan aileyi ve mağduru koruma, şiddeti önleme, şiddet göstereni denetim altına alma, kadın - erkek eşitliğini sağlama yönünde yapılan yasal düzenlemelere ek olarak 2006/17 sayılı Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre Ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler

Hakkında Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır. Bu genelge ile kurum ve kuruluşlara görevler verilmiştir. Çocuk ve kadının korunması, şiddetin önlenmesi ve toplumun kadın erkek eşitliği konusunda bilinçlendirilmesi amacı ile yayınlanan bu genelgede kurumlar arası iş birliği öngörülmüştür.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Şubat 2009'da kabul edilen yasa ile cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kadınların ve erkeklerin ekonomide, karar alma mekanizmalarında, sosyal, kültürel ve siyasi hayatın her alanında eşit olarak hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın temsil edilebilmesini sağlamak amacı ile TBMM'de bulunan tüm siyasi partilerin desteği ile kurulmuştur.

1983 ve sonrası kurulan hükümetler döneminde yapılan yasal düzenlemeler ile birçok kurum ve kuruluş kadının korunması, aile içi şiddetin önlenmesi ve toplumun bilinçlendirilmesi konularında görevlendirilmiş ve yetkilendirilmiştir. Çalışmamızda TBMM tarafından yapılan yasalar belirlenerek aile içi şiddetin önlenmesine yönelik kurum ve kuruluşların çalışmaları değerlendirilmiştir.

1990'lı yıllarda başlayan aileyi ve mağduru koruma, şiddeti önleme, şiddet göstereni denetim altına alma, kadın - erkek eşitliğini sağlama yönünde yapılan yasal düzenlemeler araştırma sonucuna göre yetersiz olarak görülmüştür. Bu eksiklikler 2006/17 sayılı Çocuk Ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre Ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Başbakanlık Genelgesi ile kurumlara verilen görevlerin uygulaması ve sonuçlarının toplanıp değerlendirilmesi aşamalarında kendini göstermektedir.

Avrupa Parlamentosunun 2005 yılı ilerleme raporunda Türkiye'de Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği konusunda Ailenin Korunması Kanunu da dâhil olmak üzere, mevcut yasal reformların ve bu reformların uygulanışının yetersiz seviyelerde olduğu belirtilmiştir (www.tisk.org.tr/yayinlar).

Nahide OPUZ davasından sonra AİHM Hâkimi Işıl KARACA "... Yasada bir takım kararlar var ama yetkili merciler polis olsun savcı, aile mahkemesi hâkimi olsun bu yetkilerini kullanmıyor, bizim problemimiz uygulamadan yana..." (Sabah, 11 Haziran 2009, 16) açıklaması ile aile içi şiddetle mücadeledeki eksikliği belirtmiştir.

Aile içi şiddetle mücadele konusunda görev ve yetkileri bulunan kurum yetkilileri ile yapılan mülakatlarda kurumların yetkilerini kullanma aşamasında ve özellikle kurumlar arası iletişim konularında ciddi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Mülakatlardan elde edilen bilgiler çerçevesinde aile mahkemelerinin aile içi şiddet konularında tedbir kararlarının yanında olayın ceza hukukunu ilgilendiren boyutunu da yetkisi alanına alması çözüm yollarını kolaylaştırdığı gibi kolluk - adliye mekanizmasının işlerliğini de artıracığı anlaşılmıştır. Aile mahkemelerinde hâkim takdirine bırakılan tedbir kararlarının uygulanırılığı ve denetimi aşaması hem cumhuriyet savcılığı hem kolluk kuvvetleri açısından sonuçlarının değerlendirilemediği bir sistemle işlemektedir. Özellikle aile içi şiddetin öğrenilmesi ile başlayan kovuşturma sürecinde şiddet gören ile şiddet uygulayan bir arada yaşamaya devam etmektedir. Şiddet mağdurunu korumak amacı ile ön tedbirlerin önceden belirlenip koruma kararı çıkıncaya kadar uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle aile mahkemelerinin yetki alanlarının genişletilmesinin gerekli olduğu belirlenmiştir.

Mülakatlarda belirtilen bir diğer konu şiddet uygulayan kişinin psikolojik tedaviye alınması konusunda yasal zorunluluk bulunmamasıdır. Ülkemizde yasal olarak alkollü araç kullanma alışkanlığında olan kişilerin ehliyetine el konulmakta, psikoteknik kurslarına zorunlu olarak katılmaları sağlanmakta, başarılı olanlara ehliyetleri iade edilmektedir. Ancak eşine şiddet uygulayan ve bunu tekrarlayan kişinin rehabilite edilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu yönde alınacak karar ailenin korunmasına dair kanunda hâkim takdiri olarak öngörülmüştür. Şiddet uygulayan kişinin rehabilite edilmesi yasal zorunluluk olarak düzenlenmelidir.

Aile mahkemelerinin kuruluş amacı ve yasa metnine göre yetkileri yeterli görülmesine karşın şiddetle mücadelede görevli Aile Mahkemesi - Cumhuriyet Savcılığı - Kolluk Kuvvetleri - İl Sağlık Müdürlükleri ve Sosyal Hizmetler birimleri arasında iletişimsizliğe bağlı eksiklik olduğu belirlenmiştir. Aile Mahkemelerinde hâkim tarafından alınan “Eşine beş ay çiçek götürme zorunluluğu” (Türkiye Gazetesi, 22 Haziran 2009: 3), “Beş yıl süre ile her ay bir kitap okuma zorunluluğu” (Sabah, 23 Haziran 2009: 4) gibi tedbir kararlarının sonuçlarını tespit amaçlı hem aile hem de yakın çevredeki yansımalarının araştırılması gerekmektedir.

Araştırmamızda, kolluk içerisindeki aile içi şiddetle mücadele yapılanmasının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Adalet bakanlığı seviyesinde dile getirilen bu sorun “Polisin aile içi şiddet olaylarına müdahil olmak istemediği, sosyal bilim uzmanları ve psikologların polis ile birlikte hareket etmesi, polisin yetkilerinin artırılması, bunun için yasal düzenleme gerektiği” (Hürriyet, 22 Haziran 2009, 14) şeklinde belirtilmiştir. Polis merkez amirlikleri binalarının her suça aynı yerde tahkikat yapma anlayışı ile planlanmış yerler olduğu tespit edilmiştir. Şiddete maruz kalan kadının diğer suçlardan şüpheli ve mağdurlar ile aynı ortamda ifadelerinin alınması, bekletilmesi, evraklarının hazırlanması, gerektiğinde adli tıp raporu için adli tıp birimine götürülmesinin olumsuz sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Personelin aile içi şiddet konusunda eğitilmiş olmasına karşın bu konuda Çocuk Şube Müdürlüğü gibi branşlaşmış olmaması, mağdur için psikolojik destek alma mekanizmasının personelin inisiyatifine bırakılmış olması sorun olarak belirlenmiştir. Psikolog talebinin karşılanmasında kurumlar arası yapılanma ve zorunluluğun olmaması mağduru psikolojik baskı altında hareket etmek durumunda bırakmaktadır.

Yapılan araştırmada aile birliğini korumaya yönelik yapılan yasal düzenlemelerin aile içinde şiddet oluştuktan sonra mağduru korumaya dönük hükümler içerdiği belirlenmiştir. Mağdur kadınların barınma sorunlarının yanında maddi dayanaktan yoksun olması, aile ve toplum baskısı karşısında şiddet gösterene katlanmak zorunda kalması aşılması gereken en önemli sorun olarak görülmektedir. Şiddet mağdurlarının, özellikle eşinden ayrılma kararlığında olanların

desteklenmesi, iş sahibi yapılması, varsa çocuklarının devlet korumasına alınması, psikolojik destek sağlanması, yasal düzenlemeler içinde zorunluluk olarak yer alması gereken konular olarak belirlenmiştir.

Kurum yetkilileri ile yapılan mülakatlar ile anket çalışmasında aile içi şiddet nedeni ve mücadelede sorun olarak görülen “**eğitim**” ve “**toplum bilinci**” kavramları şiddetle mücadelenin her aşamasında dikkate alınması gereken yükümlülüktür. Kadına yönelik şiddetin etkileri ülkelerin toplumsal ve ekonomik kalkınmasına engel olmaktadır. Şiddet, aile içindeki diğer bireyleri özellikle çocukları psikolojik yönden etkilerken, kadının cinsel üretkenliğini, doğan çocukların sağlığını, kadının çalışma hayatındaki verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir (İlkkaracan ve diğerleri, 1996: 33)

Şiddetten beslenen toplumsal yapıya karşı aile içi şiddetle mücadelede özellikle valiliklere bağlı kurumlar, milli eğitim ve diyanet işleri kurumları her türlü şiddete karşı eğitici etkinlikleri geliştirme ve uygulama, sonuçlarını değerlendirme noktasında işbirliği içerisinde olmaları gerektiği anlaşılmaktadır. Tüm kurumlar merkez teşkilatlarından gelecek programa göre hareket edilmesi eğiliminden uzaklaşmalı, yerel sosyo kültürel yapılanmaya göre mücadele ve eğitim programları hazırlamalı, sonuçlarını değerlendirmeli ve paylaşmalıdır. Örf ve adetlerin kadın erkek eşitliği konularında katı kurallara sahip olması değişim sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle örf ve adetlerimizdeki insan sevgisi, anaya dolayısıyla da kadına saygı temaları ön plana çıkartılmalıdır.

Kurumlar aile içi şiddetle mücadele sorununa kendi kurum yetki ve yükümlülükleri açısından bakmakta ve çözüm aramaktadır. Yasaların işlerliği uygulayıcıların soruna bakış açılarıyla bağlantılıdır. Diğer kurumların görev ve yetkileri konusunda tahminlere dayalı veya bireysel ilişkiler ile soruna çözüm aranmakta veya yönlendirme yapılmaktadır. Kurum ve kuruluşları bağlayıcı işbirliği metodunun yasal olarak geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Aile içi şiddeti önleme amacı ile yapılacak her türlü çalışmada kadın – erkek eşitliğinin benimsenmesinin temel hedef olması gerektiği görülmüştür. Ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim ve öğrenim seviyelerinin farklılık gösterdiği toplum yapımız, şiddet olgusunu doğal ve hak olarak görmekten kurtarılmalıdır. Bu nedenle UNESCO'nun ortaya koyduğu “barış kültürü” ve “şiddete karşı olma” kavramlarının (www.un.org.tr/) topluma yerleştirilmesi gerekmektedir. Aile üyelerinin sosyo-ekonomik durumu ile şiddete başvurma eğilimi arasında ters yönlü ilişki olduğu (Görmez ve Bayat, 1997: 251) araştırmalar ile belirlenmiştir.

Aile içi şiddetin nedenlerini açıklayan sosyolojik yaklaşım şiddetin temelini toplumsal olgulara dayandırır. “Cinsiyetçi rollerin öğrenilmesine dayalı bir toplumsallaştırma süreci erkeklere toplumda güçlü ve üstün bir konum sağlamak ve erkeğin kadın üzerinde şiddet uygulaması için de hoşgörü ortamı hazırlamaktadır” (Görmez ve Bayat, 1997, 21). Bununla beraber şiddeti bir toplum sağlığı sorunu olarak görmek ve bireylere, ailelere ve topluma şiddetle baş etmelerinde yardımcı olmak, şiddeti ve suiistimali nasıl önleyeceklerini göstermek zorunluluğu (Özaltın, 2001: 110) devlete aittir.

Ailede güç dengesinde eşitsizlik yaratan özellikle kadına ve çocuğa yönelik aile içi şiddeti meşrulaştıran ataerkil kabuğu çatlatmak demokratik sistemlerin en önde gelen sorumluluğudur (Özaltın, 2001: 114). Öğrenim ve ekonomik durumlarının düşük olduğu aile yapılarında şiddete başvurma ve şiddete katlanma eğilimlerinin yüksek olduğu göz önünde bulundurularak toplum bilincinin oluşturulması amacı ile şiddetle mücadele toplumun her kesimine yayılmalıdır.

İnsana, çocuğa ve kadına yönelik her türlü hakların aile ve toplum yapısı içinde bütünleştirilmesi yoluyla demokratik aile yapısı oluşturulmalı, aile bireyelerine eşit haklar verilmeli, koruma tedbirleri ile bu hakları geliştirecek koşullar oluşturulmalıdır (Cılga, 2001: 144).

Araştırmamızda, aile içi şiddetin evliliklerin ilk yıllarında yoğunlaştığı, eşine daha önce de şiddet uygulamış olanların öğrenim durumlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ekonomik zayıflık, aile içi sorunların başlangıcında ve şiddete yönelmede en önemli sorundur. Alkol alma alışkanlığı ile eşler arasındaki tartışma sırasında kadının erkeğe karşılık vermesinin, şiddetin ortaya çıkmasında etken olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda en dikkat çekici sonuçlardan biri şiddet uygulayan eşlerin öğrenim durumlarının zayıflığı ile erkeklerin tartışma sırasında eşlerinin kendilerine cevap vermesini kabullenemediğidir. H.Ü. tarafından 2008 yılında yapılan araştırma sonucuna göre “Eşlerinin görüşlerine katılmasalar bile onlarla tartışmamaları gerektiğine inanan kadınların” oranı % 40 olarak saptanmıştır (Sabah Gazetesi, 26 Ekim 2009, 15). Bu tespitler kadın erkek eşitliği anlayışının toplumda yer etmesi gerekliliğini göstermektedir.

Özetle, kadın erkek eşitliğinin sadece yasalarla düzenlenmesi yeterli değildir. Toplumun temeli olan aile bireylerinin tümü bu bilince ulaştırılmalı, eğitim ve öğrenim seviyesi yükseltilmelidir. Yasalar ile görev ve yetki verilen kurumlar sorunun çözümünde inisiyatif kullanmak yerine yetkilerini tam olarak kullanmalı, kurumlar arası işlerlik yasal boyut kazanmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksoy, Nurgül; Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü; Ankara, 2006

Akyüz, Emine; Uluslararası Belgeler, Anayasalar ve Medeni Kanuna Göre Ailenin Korunması; T.C. Devlet Bakanlığı Aile Araştırma Kurulu Başkanlığı 3. Aile Şurası Bildirileri; Ankara, 1998

Alkan, Nevzat ve Fincancı, Şebnem K.; “Aile İçi Şiddette Adli Tıbbın İşlevi”; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000’li Yıllarda Aile Hizmetleri, Bilim Serisi: 117; Ankara, 2001

Alpago, Ceyda; Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri Olgusu; İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Cılga, İbrahim; “Ekonomik Kriz Ve Aile”; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, 2000’li Yıllarda Aile Hizmetleri, Bilim Serisi: 117, Ankara, 2001

Çaha, Ömer; Sivil Kadın, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın; Vadi, Ankara, 1996

Çayboylu, İrfan; Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı; Y.N: 86; Ankara, 2000

Çayboylu, İrfan; 2001 Yılı Aile Raporu; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı; Yayın No:120; Ankara 2002

Çiftçi, Ali ve Biçici, İbrahim; Aile Rehberi; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayın No: 126, Ankara, 2005

Çitçi, Oya; Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar; Ankara, 1982

Dölek, Nevi ve Özdemir, Neylan; Aile İçi Şiddet, Yanlış İnanışlar; Hürriyet, İstanbul, 2004

Domaniç, Hayri; Yaratılıştan Buyana Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunlar, Kadın Haklarını Savunan ve Koruyan Anayasalar, Yasalar ve Milletlerarası Sözleşmelerden Örnekler ile Kadın Hakları ve Sorunları Konusunda Basından Örnekler; İstanbul, 2007 (Yayın evi Belirtilmemiştir)

Erdoğan, Meral; Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulaması; Hukukta Kadın Sempozyumu 1999; T.C. başbakanlık KSGM, Ankara, 2000

Gören, Zafer; Farklı Cinslerin eşitliği Sempozyumu; Dokuz Eylül Üniv. Hukuk Fak. Y.N: 86; İzmir, 1998

Görmez, Kemal ve Bayat, Bülent; Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi: 113; Ankara, 1997

Gültepe, Necati; Türk Kadın Tarihine Giriş Amazonlardan Bacıyan'ı Rum'a; Ötüken, İstanbul, 2008

Hatemi, Hüseyin; Aile Hukuku 1 (Evlilik Hukuku) Ders Kitabı; Vedat, İstanbul, 2005

Helvacı, Serap ve Erlüle, Fulya; Medeni Hukuk; Ankara, 2007

Işık, Nazik ve Proje ekibi –a; Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi–1 Eğitici El Kitabı; KSGM, EGM, BM, UNFPA; Ankara, 2007-a

Işık, Nazik ve Proje ekibi –b; Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi–3 Eğitici El Kitabı; KSGM, EGM, BM, UNFPA; Ankara, 2007-b

İçli, Tülin; Öğün, Aslıhan ve Özcan, Nilüfer; Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu; T.C Devlet Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Yetken yayınları, Ankara, 1995

İçli, Tülin; Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Aile İçi İlişkiler ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi; Oya Çitci (Editör); 20. Yüzyılın sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı; TODAİE Yayını No:285, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayını No:16; Ankara, 1998

İçli, Tülin; Kriminoloji; 2004; Ankara

İlkkaraca, Pınar - Gülçür, Leyla - Arın, Canan; Sıcak Yuva Masalı, Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz; Metis; İstanbul, 1996

İnceoğlu, Yasemin; Medyada “Kadın” İmajı; Kadın Çalışmalarında Disiplinler Arası Buluşma 2. Cilt; Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul, 2004

Jansen, Henrica - Üner, Sunday ve Araştırma Ekibi; Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor; Ankara, 2009

Karataş, Sultan - Şener, Ülker - Otaran, Nur; Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu; T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Ankara, 2008

Karınca, Eray; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri; T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Ankara, 2008

Kitiş, Yeter ve Bilgici, Sema Şanlıoğlu; Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi ile Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem; T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt:3, Sayı:11, Mart 2007

Kocacık, Faruk; Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet Türkiye'den Örnekler; Cumhuriyet Üniv. Sivas, 2004

Könezoğlu, Bilge; Aile ve Ailenin Korunması; Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Ankara, 2006

Kuşçu, Hüseyin; İlköğretim Türkçe Altın Sözlük; Akdeniz yayıncılık; 2005

Michaud, Yves; Şiddet, Çeviri Muhtaroglu Cem; Cep Üniversitesi, İletişim yayınları; İstanbul, 1991

Mojab, Shahrzad ve Abdo, Nahla; Namus Adına Şiddet, Çev: Kömürcüler, Güneş; İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 144, İstanbul, 2006

Moroğlu, Nazan; Kadınların İnsan hakları bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol; İstanbul, 2003

Orum, Ali Osman; İslamda Kadın ve Aile Hukuku; Öz A.Ş.; Eskişehir, 2006

Ozankaya, Özer; Toplum Bilim, Cem Yayınevi, İstanbul, 2007

Özaltın, Gülten; Aile İçi Şiddetten Önlenmesinde ve Ruh Sağlığının korunmasında Aileye Yönelik Hizmetlerin Önemi; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma kurumu, 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000'li yıllarda aile hizmetleri, Bilim Serisi: 117; Ankara, 2001

Özbaşaran, Ferda; Kadına Yönelik Aile İçi Çiddet ve Hemşirelik Yardımı; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000'li yıllarda aile hizmetleri, Bilim Serisi: 117; Ankara, 2001

Öztan, Bilge; Aile Hukuku 4.baskı; Ankara, 2004

Özvarış, Şevket - Demirören, Meal - Şener, Serap - Tumay, Şennur; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri; T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Ankara, 2008

Sarihan, Şenal; Kadına Yönelik şiddet ve Hukuksal Mevzuat; Ankara Barosu Yayınları; 2001

Savaş, Oğuz; Gelir Dağılımı ve Şiddet İlişkisinin Sosyo- Ekonomik Politikalar Açısından İncelenmesi; Çanakkale Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006

Sümer, Neslihan; Kültür, Yasa ve Aile İçi Şiddet; Oya Çitci (Editör); 20. Yüzyılın sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı; TODAİE Yayını No:285, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayını No:16; Ankara, 1998

Şener, Arzu ve Terzioğlu, Günsel; Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı 2002; Ankara.

Şentürk, Ünal; Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler; T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt:4, Sayı:14, Haziran 2008

Tılıç-Rittersberger, Helga; Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım; Oya Çitci (Editör); 20. Yüzyılın sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı; TODAİE Yayını No:285, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayını No:16; Ankara, 1998

Uçar, Mehmet Ali; Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası; Yetkin Yayınları Ankara, 2003

User, İnci - Kümbetoğlu, Belkız - Kolankaya, Tolunay; Şiddete İlişkin Bir Bilinç Yükseltme Çalışması; Yasemin Özdek (Editör) Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları; TODAİE İnsan Hakları ve Derleme Merkezi, Y.N:19, Ankara, 2002

Vatandaş, Celalettin; Aile Şiddet Türkiye’de Eşler Arası şiddet; Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No: 58, Uyum Ajans, Ankara, 2003

Yıldırım, Aysel; Sıradan Şiddet Türkiye’ye Özgü Olmayan Bir Sorun; Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları; Boyut Kitapları, İstanbul 1998

Yörükoğlu, Atalay; Çocuk Ruh Sağlığı, 12.Baskı, Ankara 1986

Zevkliler, Aydın; Medeni Hukuk Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku; Savaş Yayınları; Ankara, 1995

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, I. Cilt, Ana Yayıncılık, İstanbul 2004.

Aile Hizmetleri Sempozyumu 2000’li Yıllarda Aile Hizmetleri, Bilim Serisi: 117; Ankara, 2001

Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu; T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Ankara, 2006

Sabah Gazetesi, “Kadına Asıl Şiddet Devletin Tavrı” Başlıklı Haber, 11 Haziran 2009

Hürriyet Gazetesi, “Aile İçi Şiddete Karşı Polise Daha Fazla Yetki” Başlıklı Haber, 22 Haziran 2009

Sabah Gazetesi, “Eşine Bir Tokat Atan Adama Beş Yıl Kitap Okuma Cezası” Başlıklı Haber, 23 Haziran 2009

Sabah Gazetesi, “Dört Kadından Biri Koca Dayağını Haklı Buluyor” Başlıklı Haber, 26 Ekim 2009

Türkiye Gazetesi, “Eşini Döven Kocaya Çiçek Verme Cezası” Başlıklı Haber, 22 Haziran 2009

T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Stratejik Plan 2008-2012; Ankara, 2007

Resmi Gazete; 04.07.2006, Sayı: 26213

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 17, Yasama Yılı 2, Cilt:18, Birleşim 111, 1985

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 17, Yasama Yılı 3, Cilt:26, Birleşim 77, 1986

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18, Yasama Yılı 2, Cilt:18, Birleşim 35, 1988

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 18; Yasama Yılı 4, Cilt 49; Birleşim 16; 1990

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 20; Yasama Yılı 2, Cilt 32; Birleşim 131; 1997

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 20; Yasama Yılı 2, Cilt 32; Birleşim 134; 1997

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 20; Yasama Yılı 2, Cilt 32; Birleşim 134; 1997

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 20; Yasama Yılı 3, Cilt 42; Birleşim 42; 1998

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22; Yasama Yılı 1, Cilt 2; Birleşim 20; 2003

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22; Yasama Yılı 4, Cilt 62; Birleşim 11; 2004

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22; Yasama Yılı 4, Cilt 64; Birleşim 16; 2004

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22; Yasama Yılı 5, Cilt 155; Birleşim 95; 2007

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 23, Yasama Yılı 3, Cilt:39, Birleşim 55, 2009

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 23, Yasama Yılı 3, Cilt:40, Birleşim 62, 2009

TBMM Adalet Komisyon Raporu 1/597; 1997

Attabot haber Sitesi, milliyet.co.tr 10 Haziran 2009 tarihli haber, 20 Eylül 2010
<http://www.attabot.com/haber-oku/aihm-den-turkiye-ye-aile-ici-siddet-cezasi-1263890/>

Adalet Ve Kalkınma Partisi Resmi İnternet Sitesi 21 Eylül 2009
http://www.akparti.org.tr/5-7-kadin-_79.html?pID=42

Cumhuriyet Halk Partisi Resmi İnternet Sitesi 13 Kasım 2009
<http://www.chp.org.tr/Files/chpprogram.indd.pdf>

e.mevzuat Mevzuat Bilgi Sistemi 1 Ekim 2009
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5251&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=KADININ%20STATÜSÜ%20GENEL%20MÜDÜRLÜĞÜ%20T EŞKİLAT%20VE>

e.mevzuat Mevzuat Bilgi Sistemi 1 Ekim 2009
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5256&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=aile%20ve%20sosyal>

Türkiye Büyük Mille Meclisi Web Sayfası 22 Aralık 2009
http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukümetler.html

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Web Sayfası 22 Aralık 2009
http://www.ksgm.gov.tr/gmh_tarihce.php

Türkiye Büyük Mille Meclisi Web Sayfası 8 Ocak 2010
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=50276

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Web Sayfası

15 Ocak 2010

<http://www.aile.gov.tr/index/index/konu/113>

Medya 73 Web sitesi, 17 Şubat 2009 tarihli haber, 23 Eylül 2010

<http://www.medya73.com/turkiye-issizlik-orani-2009-haberi-11853.html>

HABERTÜRK Web Sayfası 27 Ocak 2009 tarihli haber, 23 Eylül 2010

<http://ekonomi.haberturk.com/makro-ekonomi/haber/124096-2009un-aclik-siniri-oranlari-belli-oldu>

Türkiye İstatistik Kurumu Web sayfası 24 Ağustos 2010

http://www.tuik.gov.tr/TURKISH/SONIST/TUKETIM/t06_120805

Birleşmiş Milletler Türkiye Dergisi Web Sayfası 12 Ekim 2010

http://www.un.org.tr/2007_july

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Web sayfası 25 Ekim 2010

<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1756>

Vikipedi Özgür Ansiklopedi 15 Aralık 2009

http://tr.wikipedia.org/wiki/1983_T%C3%BCrkiye_Cumhuriyeti_Milletvekili_Genel_Se%C3%A7imleri

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası 5. maddesi "...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini ..." koruma altına almak görevinin devletin temel amacı ve görevi olduğunu belirtir. Ayrıca 41. maddede "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması... için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar" hükmü aile birliğinin önemine vurgu yapılmıştır.

Türkiye’de aile kurumu ile ilgili yasal düzenleme ve koruma kanunlarının hayata geçirilişi 1985 yılında özellikle Avrupa Birliği’ ne katılım girişimlerinin yoğunlaştığı dönemle başlamıştır. Aile birliğini koruma, kadın haklarını geliştirme, kadına yönelik şiddeti önleme, şiddet göstereni denetim altına alma ve toplumu bilinçlendirme konularında yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yasalar ile oluşturulan kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları aile birliğinin ve şiddet görenin korunmasına dönük çalışmalar yapmaktadır. Kadına yönelik şiddet sadece aile içerisinde değil toplumun her kesiminde karşılaşılan cinsiyet ayrımcılığı temeline dayalı toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda toplumsal sorun olarak tespit edilen aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacı ile 1983 yılından sonra TBMM’de grubu bulunan siyasal partilerin konuya bakışları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Aile içi şiddet, birçok kurum ve kuruluşun ortak çalışmaları ile önlenebilecek toplumsal sorundur. Bu sorun eğitim ve ekonomik seviye ile de bağlantılıdır. Çalışmamızda aile içi şiddetle mücadelede görev alan kurumların görevleri, kurumlar arası işbirliği, aile içi şiddetle mücadelede karşılaşılan sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ve öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 1.Aile, 2. Kadın, 3.Aile İçi Şiddetle Mücadele

ABSTRACT

5th Article of the 1982 Constitution of Turkey determines that safeguarding task "...to ensure the welfare, peace, and happiness of the individual and society; basic right and freedoms of the individual..." is the basic aim and duty of the state. Furthermore, Article 41 stress the importance of the unity of the family by stating that the "The State shall take the necessary measures and establish the necessary organization to ensure the peace and welfare of the family, especially the protection of the mother and children....."

Implementations of legal arrangements and protection laws related to the family institution in Turkey have been started in 1985 when accession initiatives to the European Union intensified. Legal arrangements has been succeeded about protection of family union, improvement of woman rights, prevention of violence to woman, keeping offenders under control and making the society conscious. Both public institutions and organizations established by laws, and non-governmental organizations act for the protection of family union and victim. Violence to woman is not only observed in families, but also emerges as a social problem based on sexual discrimination common in all segments of the society.

The aim of this study is to find out the approaches of the political parties that have had groups in Turkish Grand Assembly (TBMM) since 1983, about the prevention of domestic violence against women which is determined as a societal problem, and ensuring equality between men and women.

Domestic violence is a societal problem that can be prevented through common work of various institutions and organizations. This problem is also connected to education and economical level. In this study, it is aimed to determine duties of the institutions taking role in struggle against domestic violence, inter-organizational cooperation, problems which are met in struggling domestic violence and then solutions for these problems are discussed.

Keywords: 1. Family, 2. Woman, 3. Struggle against domestic violence

Tez Öğrencisi : Handan K. ŞAHİN

Üniversite : Atılım Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tülin İÇLİ

Konu : Aile İçi Şiddet

Araştırma Alanı :

- Aile içi şiddeti önlemeye dönük alınan tedbirler, çıkartılan kanunlar;
- Aile içi şiddeti önlemeye dönük TBMM çalışmaları;
- Aile içi şiddetle mücadelede görev alan kurumların çalışmalarındaki sorunlar,

Görüşmenin amacı : Aile içi şiddet konusunda görev üstlenmiş kurumların temsilcilerinin görüşleri ve karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi;

Görüşme esnasında sorular sıra ile sorulmaya çalışılacaktır. Alınacak cevaba göre ek sorulara müsaade eder misiniz? Cevaplarınız esnasında kısa notlar alınacaktır. Görüşme sürecinin detaylı değerlendirilebilmesi için SES KAYIT CİHAZI kullanılmasına İZİN VERİR MİSİNİZ?

Adınız, soyadınız :

Kurumunuz ve göreviniz :

1. Aile içi şiddet konusunda kurumunuzun görev ve yetkileri nelerdir?
2. Aile içi şiddet konusunda kurumunuz içinde size verilen görev ve yetkiler nelerdir?
3. Aile içi şiddetle mücadele konusunda bir eğitim aldınız mı?
4. Aile içi şiddet konusunda hangi kurumlar ile işbirliği içerisindeyiz?
5. Aile içi şiddet konusunda kurumlar arası işbirlikte ne gibi sorunlar yaşanıyor?
6. Mevcut yasal düzenlemeler içinde yetkileriniz aile içi şiddeti önlemede yeterli midir?
7. Aile içi şiddetle mücadelede karşılaşılan en önemli sorun nedir?
8. Aile içi şiddeti önleme konusunda hedef ve beklentileriniz nelerdir?
9. Eklemek istediğiniz bir konu var mı?

1. Cinsiyetiniz :
2. Yaşınız :
3. Eğitim Durumunuz :
 Okur yazar değil
 Okur yazar
 İlkokul mezunu
 Orta Okul ve Dengi Okul Mezunu
 Lise Mezunu
 Yüksek Okul Veya Üniversite Mezunu
4. Resmi Nikah Tarihi :
5. Çocuğunuz Var mı?
 Evet, Sayı: Hayır
6. Sürekli Çalıştığınız Bir İşiniz Var mı?
 Evet, Hayır
7. Aylık Kazancınız :
 500,00 TL 500,00 TL-750,00 TL
 750,00 TL-1000,00 TL 1000,00 TL den fazla
8. Daha Önce Eşinize Şiddet Uyguladınız mı?
 Evet, Sayı: Hayır
9. Eşinize Şiddet Uyguladığınızda Alkol Almış mıydınız?
 Evet, Sayı: Hayır
10. Eşinize Şiddet Uygularken Çocuklarınız Yanınızda mıydı?
 Evet, Sayı: Hayır
11. Eşinize Şiddet Uygularken Herhangi Bir Suç Aleti Kullandınız mı?
 Evet, Sayı: Hayır
12. Eşinizle anlaşmazlıklarınız-kavgalarınız en çok hangi sebepten-sebeplerden çıkar?
En fazla iki şık işaretleyiniz:
  - 1) Eşimin giyimini beğenmem
  - 2) Eşimin komşularla, arkadaşları ile ilişkisini beğenmem
  - 3) Eşimi tertipsiz dağınık bulurum
  - 4) Eşimi müsrif bulurum
  - 5) Eşimin aileme karşı davranışlarını beğenmem
  - 6) Eşimin işini beğenmem
  - 7) Eşimin yemeklerini beğenmem
  - 8) Ben sinirli olduğum zaman bana cevap vermesini istemem
  - 9) Eşimin benden habersiz sokağa çıkmasını istemem
  - 10) Eşimin ailesinin bize sık gelmesini istemem
  - 11) Geçim sıkıntısından
  - 12) Eşimin çalışıyor olması
  - 13) Diğer: Belirtiniz .....
13. Aşağıdakilerden hangisi sizin en sık tekrarladığınız ikin davranıştır?
En fazla iki şık işaretleyiniz:
  - 1) Aşırı içki içmek
  - 2) Kumar oynamak
  - 3) Eve kadın getirmek
  - 4) Cinsel zorlamada bulunmak
  - 5) Başka kadınlarla ilişkide bulunmak
  - 6) Uyuşturucu kullanmak
  - 7) Hakaret, sövme, dayak
  - 8) Eve para getirmemek
  - 9) Sık sık işten ayrılmak, işsiz kalmak
  - 10) Diğer: Belirtiniz .....

